

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VALSTYBĖS INFORMACINIŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS

2013 m. sausio 31 d. Nr. VA-P-90-3-3
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2011-11-07 pavedimą Nr. P-90-3

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Živilė Kindurytė (grupės vadovė)
Rimgaudas Gamulis
Donatas Vitkus

Auditas pradėtas 2011-11-10
Auditas baigtas 2013-01-31

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Išvados	5
Rekomendacijos	7
Įžanga	9
Audito rezultatai	12
1. Ar tinkamai pasirengta valstybės informacinių išteklių valdymui?	12
1.1. Nesudarytos visų valstybės informacinių išteklių darnaus valdymo sąlygos	13
1.2. Neužtikrinamas nuoseklus valstybės informacinių išteklių politikos formavimas	19
1.3. Valstybės informaciniai ištekliai valdomi neveiksmingai	26
2. Ar valdant informacinius išteklius racionaliai naudojamos valstybės biudžeto lėšos?	31
2.1. Sukurtas valstybės informacinių išteklių finansavimo priežiūros mechanizmas neužtikrina lėšų panaudojimo pagrįstumo	32
2.2. Viešasis sektorius ne visada pasirenka finansiškai palankiausią alternatyvą kuriant ir palaikant valstybės informacinius išteklius	35
3. Ar išnaudojamos valstybės informacinių išteklių galimybės tobulinti viešojo sektoriaus veiklą?	38
3.1. Viešojo sektoriaus sukurtas el. paslaugas ne visada patogiu ir saugu naudoti	38
3.2. Neišnaudojamos informacinių išteklių sąveikumo galimybės	43
Priedai	47

SANTRAUKA

Informacijos ir elektroninių ryšių technologijų priemonėmis pagrįstų valstybės informacinių išteklių ir informacijos valdymo trūkumai neleido valstybei efektyviai valdyti informacinių išteklių, todėl Vyriausybė 2006 m. Valstybės informacinių išteklių valdymo koncepcijoje įtvirtino visapusio šių išteklių valdymo reglamentavimo idėją. Penkerius metus rengtasi informacinių išteklių valdymo pertvarkai, tačiau nuo 2012 m. įsigaliojęs Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, nors ir davęs teigiamą impulsą valstybės informacinių išteklių valdymo srityje, kol kas neįgavo laukiamo pagreičio. Pasikeitusius informacinių išteklių valdymo reikalavimus sudėtinga taikyti, nes tinkamai nepasirengta sujungti valstybės informacinių sistemų, registrų ir kitų informacinių ir ryšių technologijų valdymą: ne visos vartojamos informacinių išteklių, informacinių ir ryšių technologijų sąvokos dera tarpusavyje, kol kas parengti ne visi šį įstatymą įgyvendinantys teisės aktai.

Valstybės informacinių išteklių valdymo struktūra keitėsi persikirstant institucijų atsakomybę už šių išteklių valdymo sritis, tačiau nesant vieno šios srities politikos formuotojo šios srities valdymas nėra veiksmingas dėl institucijų interesų nesuderinamumo, veikia ne visos sudarytos tarpžinybinės komisijos, o atsakomybė už kai kurių valstybės informacinių išteklių valdymo sritis nepaskirta. Nevientisas šios srities politikos formavimas turi įtakos visai valstybės informacinių išteklių plėtrai – nesuderintos informacinių išteklių strateginės plėtros kryptys, o nustatyti vertinimo kriterijai atskleidžia ne visus informacinių išteklių strateginės plėtros rezultatus.

Valstybės sukurti informacinių išteklių politikos įgyvendinimo kontrolės mechanizmai veikia su trūkumais, nėra išsamios ir patikimos informacijos apie šių išteklių kūrimo, tvarkymo, plėtros, saugos ir kt. procesus, nes jų kontrolės stebėsenos informacinės sistemos dar tik buvo kuriamos, o jau sukurtosios veikė su trūkumais. Atlikus informacinės infrastuktūros inventorizaciją ir esamos būklės analizę būtų žinomas tikslus valstybės informacinių išteklių skaičius ir jų svarba. Suplanavus valstybės informacinių išteklių optimizavimo etapus atsirastų galimybė planuoti ir diegti vienodas suderintas informacines ir ryšių technologijas visose viešojo sektoriaus institucijose ir efektyviau vykdyti jų integravimą.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta tobulinti viešojo valdymo kultūrą, pereinant prie pagrįstų sprendimų priėmimo ir bendro sutarimo siekimo. Organizacijų valdymo ir informacinių technologijų valdymo standartų principus Vyriausybė jau numatė taikyti viešajame administravime, todėl siekiant sumaniai valdyti valstybės informacinius išteklius, jų valdymo modelis turėtų būti pagrįstas pasaulyje pripažintais standartais, metodikomis ar gerąja informacinių technologijų valdymo praktika.

Investicijoms į informacines technologijas valstybė kasmet skiria apie 200 mln. Lt, tačiau numatytos finansavimo kontrolės procedūros nepakankamai veiksmingos. Nė viena institucija

2008–2011 m. nevertino 384,89 mln. Lt investicijų į informacinės technologijas pagrįstumo ir laukiamų rezultatų suderinamumo su informacinės visuomenės plėtros kryptimis, nors šiuo laikotarpiu jos siekė 50 proc. visų valstybės kapitalo investicijų į informacinės technologijas. Be to, išlaidų, patirtų tvarkant ir prižiūrint valstybės informacinius išteklius, finansavimo mechanizmai valstybės mastu nenumato išlaidų planavimo ir pagrįstumo įvertinimo kontrolės priemonių. Iš viso šiai sričiai per metus panaudojama suma (146 mln. Lt) vidutiniškai siekia 71 proc. informacinių technologijų investicijų biudžeto.

Informacinės technologijos sudaro galimybes tobulinti viešojo sektoriaus veiklą, tačiau valstybės mastu neišnaudojamos galimybės suvienodinti valdymo procesus ir sumažinti informacinių technologijų palaikymo ir tobulinimo sąnaudas, o standartizuotiems dokumentų valdymo, finansų apskaitos, strateginio planavimo ir kitiems sprendimams kurti skirtingoms institucijoms skiriamų Europos Sąjungos paramos lėšų sumos skiriasi nuo 3 iki 20 kartų. Planuojama, kad iki 2015 m. 50 proc. gyventojų naudosis el. būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis, tačiau kol kas gyventojai dažniau renkasi tradicinius viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo būdus, nes ne visos sukurtos elektroninės paslaugos patrauklios. Dalis jų yra nepatogios, teikiamos su trikdžiais, nėra pritaikytos žmonėms su negalia arba naudojamos neefektyviai (pvz., su statyba susijusių prašymų teikimo paslauga naudojosi tik 2 proc. į instituciją besikreipiančių asmenų).

Valstybės institucijose sukaupta daug įvairios elektroninės informacijos, tačiau neišnaudojamos automatizuotų tarpinstitucinių duomenų mainų ir institucijų turimų informacinių technologijų sprendimų pakartotinio panaudojimo galimybės. Registrai turi technines galimybes vykdyti elektroninių duomenų mainus, tačiau 86 proc. duomenų apie registrų sąveiką yra klaidingi. Įsigytų informacinių technologijų priemonių galimybės valstybės institucijose panaudojamos daugiau negu 60 proc., tačiau, valstybės mastu neįvertinus visos valstybės informacinės infrastruktūros, neįmanoma tinkamai optimizuoti informacinės ir ryšių technologijų infrastruktūros ir ją efektyviai panaudoti.

Audito objektas – valstybės informacinių išteklių valdymas. Audito procedūros atliktos visose pagrindinėse informacinių išteklių politiką formuojančiose ir įgyvendinančiose institucijose: Susisiekimo, Vidaus reikalų ir Teisingumo ministerijose, Informacinės visuomenės plėtros komitete prie Susisiekimo ministerijos ir Ryšių reguliavimo tarnyboje, apklausti ir kiti subjektai. Atlikdami auditą laikėmės nuostatos, kad audituojami ir kiti subjektai pateikė išsamią ir objektyvią informaciją, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Atlikto audito tikslas – įvertinti, ar efektyviai valdomi valstybės informaciniai ištekliai ir išnaudojamos jų galimybės:

- ar pasirinktas tinkamas valstybės informacinių išteklių valdymo modelis;
- ar valdant informacinius išteklius racionaliai naudojamos valstybės biudžeto lėšos;
- ar išnaudojamos valstybės informacinių išteklių galimybės tobulinti viešojo sektoriaus veiklą?

Audito išvados suformuluotos išanalizavus laikotarpio nuo 2008 m. pradžios iki 2012 m. vidurio valstybės informacinių išteklių valdymo būklę ir koordinavimą. Audito apimtis ir metodai pateikti ataskaitos 1 priede, rekomendacijų įgyvendinimo planas – 2 priede.

Išvados

Dėl valstybės informacinių išteklių valdymo modelio tinkamumo:

1. Valstybės informacinių išteklių valdymo pertvarka 2006 m. pradėta nepasirinkus aiškaus valdymo modelio, todėl nesudarytos būtinos visų valstybės informacinių išteklių valdymo sąlygos:

1.1. Tarpusavyje nesuderintos naudojamos informacinių išteklių, informacinių ir ryšių technologijų sąvokos ir nesuderintos valstybės informacinių išteklių klasifikavimo sistemos, todėl sudėtinga atskirti skirtingas šių išteklių formas, nustatyti ir taikyti el. informacijos valdymo ir saugos reikalavimus, parinkti tinkamas saugos priemones (1.1 poskyris, 13 psl.).

1.2. Ne visi valstybės informacinių išteklių valdymo reikalavimai nuoseklūs, neplanuojama nustatyti reikalavimų, kurie apimtų vieną tikslą, reikšmę ar turinį ir peržiūrėti visų iki šiol galiojančių teisės aktų, reglamentuojančių informacinių išteklių, informacinių technologijų priemonių valdymą ir saugą, todėl rengiami teisės aktų pakeitimai gali neužtikrinti reguliavimo kokybės ir veiksmingumo. Nenustatyti ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros ir naujų informacinių technologijų sprendimų valdymo, saugos ir priežiūros reikalavimai, todėl ne visa valstybės el. informacija ir informacinė infrastruktūra tinkamai valdoma (1.1 poskyris, 17 psl.).

2. Neužtikrinamas valstybės informacinių išteklių politikos formavimo nuoseklumas:

2.1. Nustatyti ne visų valstybės informacinių išteklių planavimo dokumentų tarpusavio ryšiai, vėluojama įgyvendinti priemones, o sukurtos stebėsenos sistemos nesusietos ir nenustatyti standartizuoti valstybės informacinių išteklių stebėsenos kriterijai, todėl valstybės informacinių išteklių planavimo plėtra nevientisa (1.2 poskyris, 19 psl.).

2.2. Strateginiai šalies informacinės ir žinių visuomenės plėtros klausimai nesvarstomi kaip numatyta, o atsakomybė už kai kurių valstybės informacinių išteklių valdymo sritis nepriskirta, todėl neišvengiama žinybiškumo nustatant informacinės visuomenės plėtros kryptis ir dalinio institucijų veiklos dubliavimo, trūksta sistemiškumo kaupiant informaciją apie valstybės informacinius išteklius (1.2 poskyris, 23 psl.).

3. Valstybės informaciniai ištekliai valdomi neveiksmingai, neišnaudojamos šių išteklių integralumo galimybės:

3.1. Neatlikus informacinės infrastruktūros esamos būklės analizės ir nenumačius informacinių išteklių optimizavimo etapų bandymai kurti ir diegti bendrus valstybės informacinių išteklių sąveikos įrankius nebuvo efektyvūs, todėl neišnaudojama galimybė nuosekliai planuoti ir diegti informacines ir ryšių technologijas visose viešojo sektoriaus institucijose, efektyviau vykdyti esamų sistemų sujungimą ir teikti aukštesnės kokybės paslaugas mažesnėmis sąnaudomis (1.3 poskyris, 26 psl.).

3.2. Sukurti valstybės informacinių išteklių politikos įgyvendinimo kontrolės mechanizmai veikia nepatikimai, nėra išsamios informacijos apie visus valstybės informacinių išteklių kūrimo, tvarkymo, plėtros, saugos ir kt. procesus, taip pat kiek ir kokių yra viešojo sektoriaus informacinių išteklių, el. ryšių tinklų ir įslaptintą informaciją apdorojančių sistemų ir tinklų, todėl valstybės mastu sukaupta informacija nerodo tikrosios valstybės informacinių išteklių būklės ir negali būti panaudota kuriant ir integruojant informacinius išteklius (1.3 poskyris, 28 psl.).

Dėl lėšų valstybės informaciniams ištekliams planavimo ir racionalaus naudojimo:

4. Sukurtas valstybės informacinių išteklių finansavimo mechanizmas nepakankamai užtikrina lėšų panaudojimo pagrįstumą, atsiperkamumą ir suderinamumą su informacinės visuomenės plėtros kryptimis, nes lėšos investicijoms skiriamos neįvertinus informacinių technologijų taikymo pagrįstumo ir kuriamų sprendimų veiklos tęstinumo galimybių: per 2008–2011 m. nevertinta investicijų į informacines technologijas suma siekia 50 proc. visų valstybės kapitalo investicijų į šias technologijas per šį laikotarpį, taip pat nevertinamas išlaidų, patirtų tvarkant ir prižiūrint valstybės informacinius išteklius, planavimas ir naudojimo pagrįstumas (2.1 poskyris, 32 psl.).

5. Lėšas valstybės informaciniams ištekliams palaikyti galima būtų naudoti ekonomiškiau, nes kuriant ir palaikant valstybės informacinius išteklius neišnaudojama galimybė panaudoti turimus informacinių išteklių sprendimus, suvienodinti valdymo procesus ir sumažinti informacinių technologijų sąnaudas (2.2 poskyris, 35 psl.).

Dėl valstybės informacinių išteklių galimybių panaudojimo:

6. Sukurtos el. paslaugos nepatrauklios ir mažai naudojamos, nes sukurti internetiniai el. paslaugų katalogai painūs, o viešojo sektoriaus el. paslaugos ir informacinė aplinka tik iš dalies pritaikyta žmonėms su negalia. Viešojo sektoriaus sukurtas el. paslaugas ne visada saugu naudoti, nes neįdiegtos reikalavimus atitinkančios el. duomenų saugos priemonės (3.1 poskyris, 38 psl.).

7. Viešojo sektoriaus kaupiamos el. informacijos pakartotinį naudojimą riboja informacijos apie valstybės valdomų informacinių išteklių sąveiką stoka, neskatinama naudoti turimus išteklius centralizuotai, todėl neefektyviai išnaudojamos valstybės informacinių išteklių techninių rezervų ir sąveikos galimybės (3.2 poskyris, 43 psl.).

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

1. Siekiant sudaryti sąlygas nuosekliam ir vientisam visų valstybės informacinių išteklių valdymui – tobulinti valstybės informacinių išteklių valdymo modelį pritaikant tarptautinių ir Lietuvos standartų siūlomus informacinių technologijų valdymo metodus ir gerosios informacinių technologijų valdymo praktikos rekomendacijas:

1.1. Parengti nuoseklią valstybės valdomų informacinių išteklių klasifikavimo sistemą, pagrįstą bendrais principais (1.1 išvada).

1.2. Papildyti Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo planą nuostatomis dėl teisės aktų peržiūros ir jų suderinimo (1.2 išvada).

1.3. Nustatyti visoms valstybės valdymo sritims pritaikomus informacinių technologijų efektyvumo ir saugos vertinimo rodiklius ir kriterijus (2.1 išvada).

2. Formuojant nuoseklią visų valstybės informacinių išteklių politiką:

2.1. Numatyti priemones, kuriomis būtų geriau koordinuojamas informacinių išteklių politikos įgyvendinimas (2.2 išvada).

2.2. Skirti už įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių politikos formavimą atsakingą instituciją ir organizuoti šių išteklių inventorizaciją (2.2 išvada).

2.3. Užtikrinti informacinių technologijų investicijų prioritetų nustatymą ir tvirtinimą valstybės mastu (2.2 ir 4 išvados).

2.4. Kaupti ir skelbti informaciją apie valstybės valdomus el. ryšių tinklus (3 išvada).

3. Siekiant užtikrinti racionalų lėšų panaudojimą ir investicijų suderinamumą su informacinės visuomenės plėtros tendencijomis, numatyti:

3.1. Reguliavimo ir kontrolės priemones, užtikrinančias centralizuotą visų finansavimo šaltinių lėšomis finansuojamų svarbiausių informacinės visuomenės plėtros projektų planavimą, apimančių jų pagrįstumo, technologinio suderinamumo ir poveikio vertinimą ir stebėseną valstybės mastu (2.1 ir 4 išvada).

3.2. Reikalavimus, kad rengiant informacinių išteklių galimybių studijas ir investicijų projektus būtų įvertinta galimybė panaudoti kitų valstybės institucijų sukurtus informacinių technologijų sprendimus (4 išvada).

4. Siekiant nuoseklesnio valstybės biudžeto išlaidų planavimo, parengti informacinių technologijų išlaidų planavimo sistemą (5 išvada).

Susisiekimo ministerijai:

5. Parengti ir pateikti Valstybinei lietuvių kalbos komisijai lietuvių kalba vartotinių informacinių išteklių, informacinių ir ryšių technologijų terminų straipsnių rinkinius, kad teisės aktuose būtų nuosekliai vartojamos šios srities sąvokos ir Lietuvos Respublikos terminų banke paskelbtais terminais galėtų naudotis įvairių sričių specialistai (1.1 išvada).

6. Siekiant geriau susieti valstybės institucijų naudojamus informacinius išteklius ir pakartotinai naudoti duomenis:

6.1. Koordinuoti vykdomus informacinių išteklių steigimo ir saugos dokumentacijos derinimo procesus ir kontroliuoti, kad el. duomenis teiktų įteisinti registrai ir informacinės sistemos.

6.2. Registrų ir informacinių sistemų registre skelbti aktualius duomenis apie informacinius išteklius (3 ir 7 išvada).

Susisiekimo ministerijai ir Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos

7. Siekiant optimizuoti valstybės informacinių išteklių infrastruktūrą ir efektyviai panaudoti įsigytų informacinių ir ryšio technologijų galimybes:

7.1. atlikti valstybės informacinių išteklių infrastruktūros inventorizaciją, parengti valstybės valdomų informacinių išteklių infrastruktūros bendro naudojimo modelį ir valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimo įgyvendinimo planą;

7.2. įvertinti ir skelbti informaciją apie valstybės sukurtus informacinių technologijų sprendimus, turimų išteklių rezervus ir jų panaudojimo galimybes;

7.3. sukurti tipinių informacinių technologijų paslaugų katalogą, kuriuo remdamiesi valstybės institucijų informacinių technologijų padaliniai galėtų teikti paslaugas kitoms valstybės institucijoms;

7.4. centralizuotai tvarkyti informaciją apie valstybės institucijų ar valstybės vardu įsigytas programinės įrangos licencijas (3 ir 7 išvados).

Vidaus reikalų ministerijai ir Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos:

8. Didinant naudotojų pasitikėjimą el. paslaugomis ir siekiant užtikrinti, kad el. valdžios paslaugos būtų teikiamos kokybiškai ir patogiai:

8.1. prieš pradėdant diegti ar modernizuoti el. paslaugas, peržiūrėti ir atnaujinti institucijų el. paslaugų procesus, pritaikant paslaugos gavėjo poreikiams;

8.2. imtis priemonių, kad kuriami informacinių technologijų sprendimai būtų pritaikyti žmonėms su negalia;

8.3. užtikrinti viešojo sektoriaus institucijų el. paslaugų teikimą per centrinį el. valdžios paslaugų portalą, laikantis atitinkamų saugos ir prieinamumo reikalavimų (6 išvada).

Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos:

9. Plėtoti valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformą tobulinant teisinius, organizacinius, semantinius, techninius suderinamumo aspektus ir įdiegti reikalavimus atitinkančias el. duomenų saugos priemones (3.1 ir 6 išvada).

IŽANGA

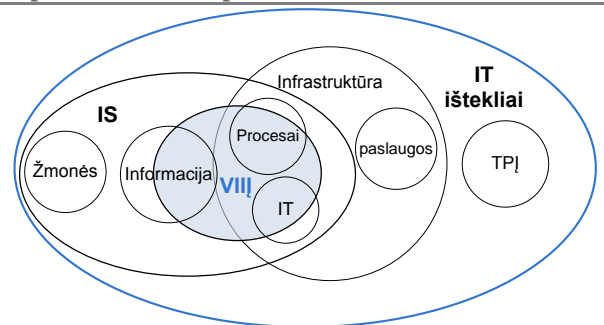
Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas apibrėžia, kad valstybės informaciniai ištekliai – informacijos, kurią valdo institucijos, atlikdamos teisės aktų numatytas funkcijas, apdorojamos informacinių technologijų priemonėmis, ir ją apdorojančių informacinių technologijų priemonių visuma¹. Ši sąvoka neapima kai kurių valstybės valdomų informacinių išteklių komponentų (žmonių ir infrastruktūros), todėl atsižvelgiant į Lietuvos ir tarptautinių standartų pateikiamus apibrėžimus, informacinių technologijų valdymo praktiką ir vartojamas sąvokas, valstybės informaciniai ištekliai ir jų valdymas šioje audito ataskaitoje nagrinėti plačiau (1 pav.), negu nustato Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas.

Efektyvus valstybės informacinių išteklių valdymas užtikrina informacinių technologijų kryptingą vystymą, viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų plėtrą, valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimą ir naudojamų biudžeto lėšų racionalų naudojimą. Ši valdymo sritis apima valstybės valdomų el. ryšių tinklų, registrų, informacinių sistemų, automatizuoto duomenų apdorojimo sistemų ir tinklų, kaupiančių, apdorojančių ir perduodančių įvairaus pobūdžio ir svarbos informaciją, reguliavimą.

Auditorių duomenimis, iš viso valstybės informaciniams ištekliams galima priskirti per 700 įvairių kategorijų objektų, kurie susiję su svarbiausiomis visuomeninio gyvenimo funkcijomis. Pagrindiniuose valstybės registruose kaupiama informacija apie gyventojus, juridinius asmenis, adresus, teisės aktus ir nekilnojamojo turto objektus. Valstybės informacinės sistemos automatizuoja valstybės finansų, mokesčių, socialinio draudimo valdymo, muitinės, policijos, krašto ir sveikatos apsaugos ir kitas svarbiausių valstybės procesų veiklas. El. ryšių tinklai užtikrina galimybę asmenims gauti el. informaciją ir vykdyti duomenų mainus tarp valstybės institucijų – sukurtos 269 unikalios el. paslaugos, tokios kaip gyvenamosios vietos deklaravimo, el. prašymų skirti socialinio draudimo išmoką, teistumo (neteistumo) pažymų užsakymo ir kitos. Jautriausia fizinių asmenų ir valstybės informacija (asmens duomenys ar valstybės paslaptį sudaranti informacija) taip pat apdorojama automatizuotai. Vykstant sparčiai informacinių technologijų plėtrai ir didėjant poreikiui automatizuoti viešojo administravimo procesus būtina užtikrinti kaupiamų el. duomenų vientisumą, konfidencialumą ir pasiekiamumą.

Valstybės kapitalo investicijos į informacinės ir žinių visuomenės sektorių per 2008–2012 m. laikotarpį sudaro 1,044 mlrd. Lt. Norint efektyviai panaudoti dideles investicijas ir užtikrinti, kad

1 pav. Audito apimtis

Paaiškinimai: TPI – taikomosios programos; VIII – valstybės informacinių išteklių sąvokos apimtis nustatyta įstatyme.
Šaltinis – Valstybės kontrolė

¹ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 2 str. 16 d.

vykdomi informacinių technologijų projektai pasiektų keliamus tikslus, būtina stiprinti informacinių išteklių valdymą. Valstybės pasirinktos informacinių išteklių valdymo sistemos efektyvumą gali užtikrinti tik koordinuoti plėtros kryptis nustatančių institucijų veiksmai, nuoseklūs reikalavimai ir veiksmingos kontrolės priemonės.

Audituojamu laikotarpiu (2008–2012 m. I pusmetis) įvyko esminiai šios valdymo srities reglamentavimo pokyčiai: nuo 2012 m. įsigaliojo įstatymas, nustatantis naujus valstybės informacinių išteklių kūrimo, tvarkymo, valdymo, naudojimo, priežiūros, sąveikos, planavimo, finansavimo ir saugos reikalavimus ir politikos formavimo ir įgyvendinimo atsakomybes². Nors įstatyme apibrėžta valstybės informacinių išteklių sąvoka, tačiau jo taikymo sritis iš esmės išlieka tik informacinės sistemos ir registrai, kitiems valstybės valdomiems informaciniams ištekliams įstatymas taikomas tiek, kiek tai nenustatyta kituose specialiuosiuose Lietuvos Respublikos įstatymuose ir ES teisės aktuose.

Audito metu vertinome, ar po Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo priėmimo informacinių išteklių valdymas valstybėje tapo efektyvesnis. Siekdami nustatyti valstybės informacinių išteklių valdymo sistemos kūrimo poreikius, trūkumus ir galimus jų sprendimo būdus, nagrinėjome kiek informacinių išteklių valdymas atitinka pripažintus IT valdymo standartus³ ir gerosios IS valdymo praktikos⁴ rekomendacijas (žr. 2 pav.). Nuoseklus procesų taikymas leidžia užtikrinti valstybės informacinių išteklių valdymo sistemiškumą, išlaikyti taikomų kontrolės priemonių nuoseklumą ir įvertinti pasiektus rezultatus.

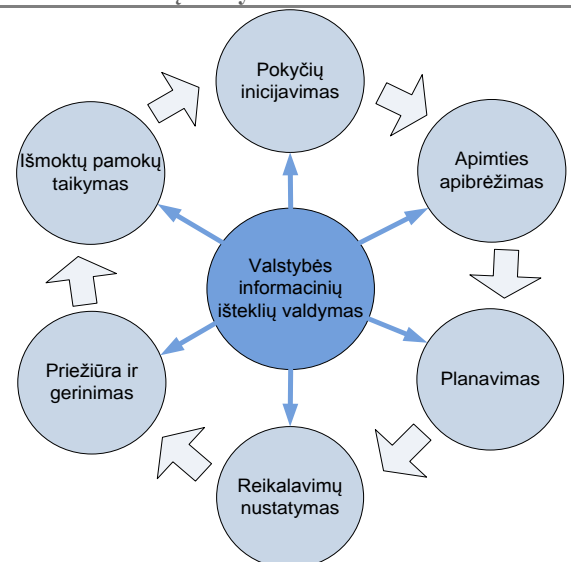
Audito ataskaitoje vartojamų sąvokų ir santrumpų paaiškinimas:

ADA sistemos ir tinklai – automatizuoto duomenų apdorojimo sistemos ir tinklai;

Informacija – tai duomenys, kurių turinys ir forma tinka tam tikram naudojimui. Informacija gaunama apdorojus duomenis, tai galėtų būti formatavimas, filtravimas, sumavimas analizė ar kitos sudėtingesnės operacijos⁵.

Elektroninė informacija – elektroninių ryšių tinklais perduodama ar informacinėse sistemose, registruose saugoma ir tvarkoma informacija ar duomenys, įskaitant programinę įrangą,

2 pav. Apibendrintas valstybės informacinių išteklių valdymo ciklas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ISO standartų reikalavimus ir COBIT rekomendacijas.

² Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 1 str.

³ Lietuvos standartai LST EN ISO 9001:2008 „Kokybės vadybos sistemos. Reikalavimai (ISO 9001:2008)“ ir LST ISO/IEC 38500:2009 „Organizacijos informacinių technologijų valdymas (tapatus ISO/IEC 38500:2008)“.

⁴ COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius, 26 psl.

⁵ Saulis A., Vasilecas O., *Informacinių sistemų projektavimo metodai*. Vilnius: VGTU, 2008.

skirtą informacinės sistemos funkcijoms atlikti.

Informaciniai ištekliai – informacijos, kurią valdo informacinės visuomenės nariai ir kuri apdorojama informacinių technologijų priemonėmis, ir šią informaciją apdorojančių informacinių technologijų priemonių visuma.

Infrastruktūra – informacinių išteklių, jų tvarkymo priemonių, metaduomenų, tinklo paslaugų, technologijų, susitarimų dėl prieigos prie duomenų rinkinių, keitimosi ir naudojimosi jais, taip pat duomenų rinkinių informacijos valdymo procesų ir procedūrų, jų koordinavimo ir stebėsenos visuma⁶.

IRT – Informacinės ir ryšių technologijos;

IS – informacinė sistema; **IS** – informacijos apdorojimo procesus (duomenų ir dokumentų tvarkymo, skaičiavimo, bendravimo nuotoliniu būdu ir t. t.) vykdanči sistema, kuri veikia informacinių ir ryšių technologijų pagrindu. Ši sąvoka apima valstybės ir žinybinius registrus ir elektroninių ryšių tinklus. **IS** sudaro 4 pagrindiniai komponentai: techninė įranga, programinė įranga, duomenys ir žmonės.

IT – informacinės technologijos; **IT** – ištekliai, būtini informacijai gauti, tvarkyti, saugoti ir skleisti: techninė, programinė įranga, komunikacijos ir kita įranga naudojama bet kokios formos duomenims įvesti, saugoti, apdoroti, perduoti ir išvesti.

IVP – informacinės visuomenės plėtra;

IVPK (Komitetas) – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos;

Ypatingos svarbos informacinė infrastruktūra – informacinė sistema ar informacinių sistemų grupė, kurioje įvykęs incidentas padaro ar gali padaryti didelę žalą nacionaliniam saugumui, šalies ūkiui ar visuomenės gerovei.

Valstybės informacinė infrastruktūra – valstybės institucijose ir įstaigose naudojamų informacinių sistemų ir elektroninės informacijos tvarkymui valstybės institucijose ir įstaigose reikalingų paslaugų visuma.

Valstybės informaciniai ištekliai – informacijos, kurią valdo įstaiga, atlikdama jai pavestas funkcijas, apdorojamos informacinių technologijų priemonėmis, ir šią informaciją apdorojančių informacinių technologijų priemonių visuma.

Valstybės informacinių išteklių valdymo modelis – valstybės nustatyta informacinių išteklių koordinavimo, reguliavimo, plėtros, kontrolės ir technologijų valdymo kryptis, kuria siekiama formuoti ir/arba kontroliuoti informacinių išteklių raidą.

VAIISIS– Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų sąveikumo sistema;

VRM – Vidaus reikalų ministerija.

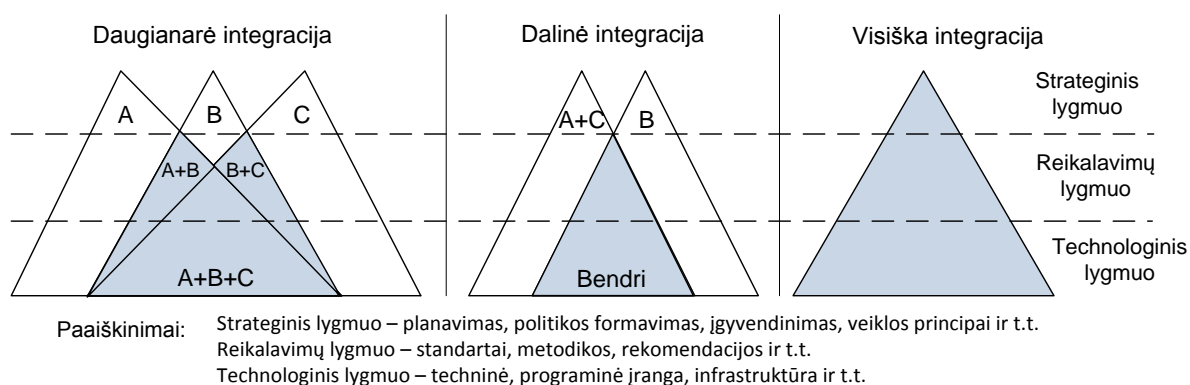
⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Valstybės informacinių išteklių sąveikumo ir plėtros 2010–2013 metų strategijos patvirtinimo“ 2010-06-14 projektas Nr. 10-1418-02.

AUDITO REZULTATAI

1. Ar tinkamai pasirengta valstybės informacinių išteklių valdymui?

Valstybės informacinių išteklių valdymas iki 2012 m. stokojo nuoseklumo, valstybės informacinių išteklių valdymo kryptys nebuvo grindžiamos bendrais reikalavimais ar technologijomis. Vyriausybė 2006 m. konstatavo⁷, kad teisės aktai reglamentuoja tik valstybės informacinių išteklių valdymo fragmentus, o informacijos ir el. ryšių technologijų priemonėmis paremtų valstybės informacinių išteklių ir informacijos valdymo reglamentavimas – nei išsamus, nei pakankamas. Siekiant visapusiško valstybės informacinių išteklių reglamentavimo nuspręsta šią sritį reguliuoti įstatymu, kuriame turėjo būti nustatyta valstybės informacinių išteklių samprata, reglamentuoti šių išteklių kūrimo bei valdymo teisiniai ir organizaciniai principai, išteklių naudojimas teikiant viešąsias el. paslaugas, duomenų mainai. Pagal valstybės prioritetus ir finansines galimybes pasirinktą valstybės informacinių išteklių valdymo kryptį galima įgyvendinti siekiant iš dalies arba visiškai integruoti valstybės informacinių išteklių valdymą (3 pav.).

3 pav. Valstybės informacinių išteklių valdymo kryptių įgyvendinimo galimybės

Žymėjimas: A – vieša informacija, B – informacija su slaptumo žyma, C – asmens duomenys.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kauno technologijos universiteto leidinį⁸.

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo neplanuota taikyti valstybės registrams (kadastrams) ir žinybiniams registrams, tačiau 2010 m. priimtas sprendimas apjungti IS ir registrų valdymą, nes registrai, valstybės IS ir kitos IS yra sudėtinės valstybės informacinių išteklių dalys⁹. Taigi valstybės informacinių išteklių valdymas artimas daliniam integracijos modeliui, nes įstatymas nuo 2012 m. iš dalies nustato bendrus šių išteklių valdymo reikalavimus, kurie apima jų

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-12-29 nutarimu Nr. 1367 patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo koncepcija, 16 p.

⁸ Adomėnas V., *Standartizuota vadybos sistema: nuo kūrimo iki tobulinimo*. Kaunas: KTU, 2011.

⁹ Vadovaujantis Ministro Pirmininko tarnybos sudarytos darbo grupės informacinės ir žinių visuomenės plėtros iniciatyvoms koordinuoti 2010-12-03 pasitarimo (protokolo Nr. LV-97) sprendimu „1.1 sujungti parengtus Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo projektą ir Valstybės registrų įstatymo projektą į vieną įstatymo projektą“.

kūrimo, tvarkymo, plėtros tikslų nustatymą, tvarkymo ir priežiūros organizavimą ir kontrolę, valstybės tarnautojų ir (arba) darbuotojų, IT priemonėmis apdorojančių informaciją, dokumentus ir (arba) jų kopijas, veiklos organizavimą ir priežiūrą¹⁰.

Auditorių nuomone dalinės integracijos modelis pranašesnis už daugianarės integracijos modelį, nes suderinus skirtingus valdymo reikalavimus atsiranda galimybė informacinius išteklius valdyti nepriklausomai nuo juose esančios informacijos ir naudojamų IT priemonių, o prireikus reglamentuoti naujas IT priemones – nereikia kurti naujų specialių reikalavimų, užtenka taikyti esamus. Tačiau pasirinkus tokią valdymo kryptį ji turi būti įgyvendinama nuosekliai, siekiant užtikrinti reikalavimų universalumą ne tik esamiems, bet ir būsimiems reglamentuojamiems objektams.

Analizuodami valstybės informacinių išteklių valdymo kryptį, nagrinėjome, ar ją įgyvendinant užtikrinamas nuoseklus valstybės informacinių išteklių politikos formavimas, sudarytos darnaus visų informacinių išteklių valdymo sąlygos ir ar šie ištekliai veiksmingai valdomi.

1.1. Nesudarytos visų valstybės informacinių išteklių darnaus valdymo sąlygos

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme planuota¹¹ apibrėžti su valstybės informacinių išteklių valdymu susijusių dalykų sąvokas ir reglamentuoti šių išteklių kūrimą, tvarkymą ir priežiūrą, jų panaudojimą teikiant el. viešąsias paslaugas, vykdant valstybės valdymą ir visuomenės informavimą, duomenų mainus tarp viešojo administravimo institucijų ir kitus valstybės informacinių išteklių naudojimo aspektus.

Audito metu laikėmės nuostatos, kad darnus visų valstybės informacinių išteklių valdymas galimas, kai teisės aktuose nustatytos šių išteklių ir kitos susijusios sąvokos, nustatyti aiškūs požymiai pagal kuriuos juos galima klasifikuoti ir taip pat nustatyti visų informacinių išteklių planavimo, eksploatavimo ir plėtros reikalavimai.

Nenustatytos visų naudojamų informacinių išteklių sąvokos ir bendri klasifikavimo principai

Norint užtikrinti efektyvų informacinių išteklių valdymą ir panaudojimą, turi būti nustatytos ir suderintos informacinių išteklių sąvokos, o teisės aktuose neturėtų būti skirtingų sąvokų apibrėžiančių tą patį objektą. Taip pat turėtų būti nustatyti aiškūs požymiai pagal kuriuos informacinius išteklius vienareikšmiškai būtų galima priskirti tam tikram tipui. Klasifikuoti informacinius išteklius pagal tipus (kategorijas) būtina kuo anksčiau, nes informacija ir jos sauga geriausiai valdoma tada, kai duomenys yra klasifikuoti, o rizikos, susijusios su kiekviena kategorija

¹⁰ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 2 str. 17 d.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-12-29 nutarimu Nr. 1367 patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo koncepcija, 5 ir 28 p.

yra vienodai suprantamos¹². Nuo to priklauso kitų informacinių išteklių valdymo veiklų, pavyzdžiui: rizikos valdymo, saugumo kontrolės, reikalavimų nustatymo ir kt. efektyvumas. Tikslinga nustatyti visus galimus informacinius išteklius, reikalingus valstybės institucijų funkcijoms vykdyti, o nustačius – klasifikuoti taip, kad būtų galima lengvai valdyti pagal valstybės poreikius ir kompetenciją¹³.

LR terminų banke skelbiami Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtinti, vartojami arba teikiami vartoti Lietuvos Respublikos teisės aktuose terminai, kuriais įvardijama tam tikros srities sąvoka. Banke skelbiami 105 terminai, susiję su informacinėmis technologijomis, tačiau kai kurios sąvokos, vartojamos IT valdyme, nėra apibrėžtos, todėl sunkiau jas identifikuoti ir suprasti tų pačių objektų svarbą. Dėl informacinių išteklių įvairovės teisės aktuose esama nuostatų, kurios tik iš dalies nustato šių išteklių ir jų sudėtinųjų dalių (informacijos ir IT priemonių visumos) sąvokas, todėl IS valdytojų pasirinktos sąvokos gali neatitikti objekto dydžio, svarbos ir reikšmingumo.

Pavyzdys

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme nenustatytos duomenų, duomenų mainų, informacijos sąvokos, nors šios ir kitos su valstybės informaciniais susijusių dalykų sąvokos turėjo būti apibrėžtos įstatyme¹⁴. Teisės aktuose naudojami IS sudedamųjų dalių pavadinimai, tačiau neapibrėžta kokius požymius atitinkantis informacinės infrastruktūros objektas yra taikomoji sistema, posisteminė, sistema ar IT priemonė. IVPK teigimu, IT priemonėmis laikytina tos, kurios nepatenka į institucijų tvarkomų valstybės IS, registru ir vidaus administravimo sistemų aprėptį, tačiau šis terminas nėra apibrėžtas. Nenustatyta duomenų centro sąvoka, IS valdytojai naudoja duomenų centro, serverinių, ar tarnybinių stočių patalpos sąvokas pasirinktinai.

Valstybės informacinių išteklių termino apibrėžimas nustatytas Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme¹⁵ yra siauresnis, negu gerojoje praktikoje ir mokslinėje literatūroje pateikiamas IS apibrėžimas, nes neapima žmonių ir procesų, tačiau turi du tuos pačius komponentus – informaciją ir ją apdorojančių IT priemonių visumą (4 pav.). Įstatyme nustatytas valstybės informacinių išteklių sąvokos apibrėžimas sudaro prielaidas skirtingai suprasti kas yra informaciniai ištekliai ir IS, sąvokos gali būti painiojamos, nes įstatyme IS apibrėžimas nenustatytas, neatskleidžiami esminiai informacinių išteklių ir IS skirtumai. Teisės aktuose naudojamos registru, valstybės IS, vidaus administravimo IS, kitos IS sąvokos iš esmės skiriasi tik sistemų apdorojamos informacijos paskirtimi (4 pav. lentelė), tačiau tai yra tų pačių technologinių priemonių, informacijos ir procesų visuma, turinti skirtingus steigimo pagrindus. Apibrėžus registrą kaip informacinę sistemą su specialiais reikalavimais joje tvarkomai informacijai, daugelį IS valdymo reikalavimų būtų galima taikyti ir registrams.

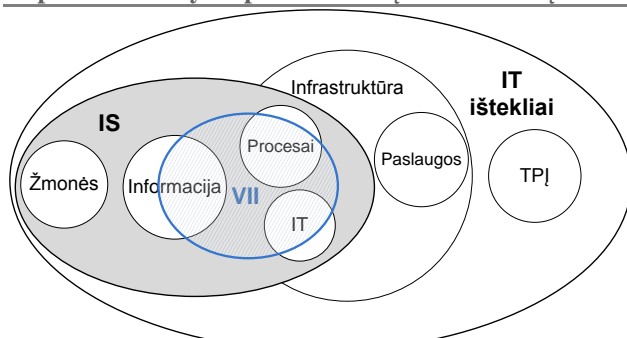
¹² National Institute of Standards and Technology (JAV) FIPS Publication 199, *Standards for Security Categorization of Federal Information and Information Systems*, prieiga per internetą <http://csrc.nist.gov/publications/fips/fips199/FIPS-PUB-199-final.pdf>, [Žiūrėta 2012-04-19].

¹³ COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius, PO 2 proceso 3-iasis kontrolės tikslas.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-12-29 nutarimu Nr. 1367 patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo koncepcija, 4 p.

¹⁵ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 2 str. 16 d.

4 pav. Valstybei priklausančių informacinių išteklių samprata

Valstybei priklausantys informaciniai išteklių, kurie apdoroja kitą, įstatyme neįvardytą, informaciją, pagal nuosavybės formą taip pat yra valstybės informaciniai išteklių, nors šis įstatymas jiems netaikomas (ADA sistemos ir duomenų perdavimo tinklai).

Tiek registras, tiek ADA sistema atitinka IS sąvoką ir yra IS rūšis, jei šios sistemos būtų skirstomos pagal apdorojamos informacijos pobūdį (registro objektas, įslaptinta informacija ar kt. žr. lentelėje).

	IT priemonės	Žmonės	procesai	informacija (duomenys)
Valstybės registras	✓	✗	✓	! duomenys ir informacija reikalinga reguliuoti visuomeninius santykius, atsirandančius sprendžiant ekonominius, socialinius, teisėsaugos ar kitus uždavinius, valstybės mastu, taip pat kelių valdymo sričių LR valstybės institucijoms ir valstybės įstaigoms teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti, ES valstybėse narėse ar Europos ekonominės erdvės valstybėse tvarkomiems registrams arba IS
Žinybinis registras	✓	✗	✓	! duomenys ir informacija reikalingi vienos valdymo srities LR valstybės institucijoms ir valstybės įstaigoms teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti
Valstybės IS	✓	✗	✓	! informacija reikalinga atlikti teisės aktų nustatytoms funkcijoms, išskyrus vidaus administravimą
Vidaus administravimo IS	✓	✗	✗	! vidaus administravimą atlikti reikalinga informacija
Kita IS	✓	✗	✗	! kita
Duomenų perdavimo tinklai	✗	✗	✗	! kita
ADA IS	✗	✗	✗	! įslaptinta informacija

Paaaiškinimai: TPĮ – taikomosios programos; VII mėlyna spalva – valstybės informacinių išteklių sąvokos apimtis nustatyta įstatyme. ✗ – sąvoka neapima pažymėtų dalių/ neapibrėžta; ✓ – sąvoka apima pažymėtas dalis, ! – apima tik tam tikros rūšies informaciją

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal COBIT¹⁶ ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto leidinį¹⁷.

Nesusiejus IS ir registro sąvokų, informacinių išteklių valdytojai skirtingai įvardija kuriamus IT sprendimus atliekančius tapačias funkcijas, taigi sukuriama veiklą dubliuojantys sprendimai.

Pavyzdys

Dėl nepakankamos IS steigimo kontrolės, gali būti steigiamos IS, kurios dubliuoja registrus, tai pačiai funkcijai (teisės aktams saugoti ir vykdyti jų paiešką) įgyvendinti sukurta IS ir registras – Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos valdoma Teisės aktų informacinė sistema ir jai perduodamas valdyti (Teisingumo ministerijos kurtas) Teisės aktų registras, 2012 m. nuspręsta šiuos išteklius sujungti. Švietimo ir mokslo ministerijos valdomos Nesimokančių vaikų ir mokyklos nelankančių mokinių IS paskirtis artima registrai. IS renkama, kaupiama, apdorojama, sisteminama informacija apie vaikus, kurie nesimoko ir nelanko mokyklos¹⁸.

Naudojami IT ir informacinių išteklių terminai nenuoseklūs, nederą tarpusavyje ir su IT gerosios valdymo praktikos apibrėžimais. Susisiekimo ministerijos terminijos komisija, galėtų inicijuoti LR terminų banke paskelbtų informacinės visuomenės plėtros terminų straipsnių peržiūrą ir atnaujinimą, nes kai kurių skelbiamų šios srities terminų šaltiniai yra negaliojantys teisės aktai arba nustatyti tik kitos valdymo srities teisės aktuose. Esant skirtingiems apibrėžimams Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme, ISO standartuose ir IT valdymo metodikose, geroji IT valdymo praktika gali būti nekorektiškai perkeliama į teisės aktus.

¹⁶ COBIT IT išteklių apibrėžiami kaip taikomosios programos, informacijos, infrastruktūros ir žmonių visuma. IT – komunikacijos, techninė, programinė ir kita įranga, naudojama įvesti, saugoti, apdoroti, perduoti ir išvesti bet kokios formos duomenis.

¹⁷ Saulis A., Vasilecas O., *Informacinių sistemų projektavimo metodai*. Vilnius: VGTU, 2008.

¹⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010-04-13 įsakymu Nr. V-515 patvirtinti Nesimokančių vaikų ir mokyklos nelankančių mokinių informacinės sistemos nuostatai.

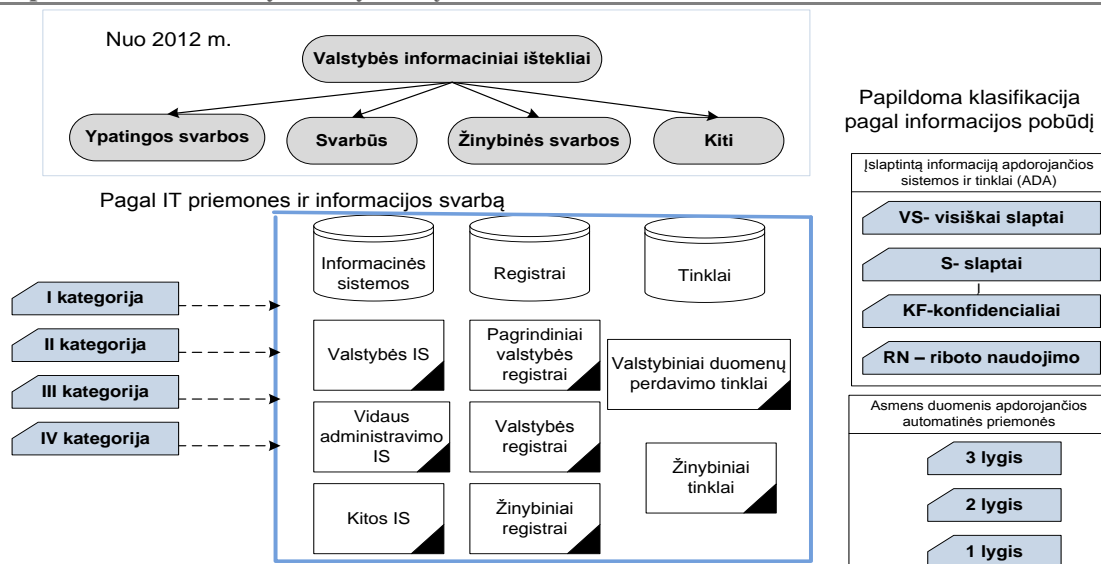
Pavyzdys

Terminų banke skelbiamos informacijos ir IT sąvokos iš 21 šaltinio. Pateikiama 17 terminų įvardytų Valstybės informacinių išteklių įstatyme, kitos IT sąvokos apibrėžtos kituose šaltiniuose, pvz. duomenų bazės termino apibrėžtis pateikiama Lietuvos Respublikos geodezijos ir kartografijos įstatyme. Valstybės tarnybos ir paslapčių įstatyme¹⁹ ADA sistemų ir tinklų apibrėžtoje santrumpoje nėra požymių, jog tai sistemos, apdorojančios išlaptintą informaciją. Terminų banke pateikiamos pagrindinio registro, saugos įgaliojimo, registrų sąrašo ir kitų su registrais susijusių terminų apibrėžtys remiantis negaliojančiais Registrų ir registrų pakeitimo įstatymais.

Bendras teisės aktuose vartotinių informacinių išteklių, informacinių ir ryšių technologijų terminų aprašas reikalingas, kad valstybės mastu būtų vienodai suprantamas šių išteklių būtinumas ir būtų nuosekliai vartojami šios srities terminai. Nustačius naujas ir patikslinus valstybės informacinius išteklius apibūdinančias sąvokas, būtų išvengta painiavos ir dviprasmybių nevienodai suprantant teisės aktuose nustatytus apibrėžimus, tai leistų tinkamai suvokti įstatymo taikymo sritį ir atskirti skirtingas valstybės informacinių išteklių formas.

Valstybės informacinių išteklių valdymo reikalavimų apimtis 2008–2011 m. priklausė nuo dviejų dalykų: apdorojamos informacijos pobūdžio (asmens duomenys, informacija su slaptumo žyma) ir ją apdorojančių IT priemonių (IS, registras, ADA sistema ir kt.). Nuo 2012 m. valstybės informaciniai ištekliai pagal informacijos svarbą priskiriami vienai iš keturių rūšių (ypatingos svarbos, svarbūs, žinybinės svarbos ir kiti²⁰). Pagal apdorojamos informacijos svarbą IT priemonės skirstomos į porūšius ir klasifikuojamos pagal kategorijas (žr. 5 pav.).

5 pav. Informacinių išteklių skirstymas

Šaltinis – Valstybės kontrolė.

Esamos situacijos analizė rodo, kad valstybės informacinių išteklių valdymo pertvarka 2012 m. prasidėjo nepasirinkus aiškios šių išteklių visumos klasifikavimo vizijos. Nenustatytos sąsajos tarp naudojamų klasifikavimo sistemų, todėl informacinių išteklių valdytojams tenka taikyti visus el. informacijos ir IT priemonių saugos reikalavimus, sudėtinga suderinti ir parinkti

¹⁹ Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas, 1999-11-25 Nr. VIII-1443, 2 str. 34 d.

²⁰ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 3 str.

tinkamiausias saugos priemonės (pvz., svarbūs informaciniai ištekliai gali turėti II ar III kategoriją ir kitus požymius, nustatančius skirtingą apdorojamos informacijos apsaugos lygį). Klasifikavimo trūkumus rodo ir tai, kad nėra duomenų apie 85 proc. informacinių išteklių svarbą (4 priedas), todėl nekontroliuojama, ar jiems taikomos tinkamos saugos procedūros.

Siekiant supaprastinti šių išteklių klasifikavimo sistemą ir padaryti aiškesnę, būtų tikslinga išnaudoti esamą įslaptintos ir kitos el. informacijos klasifikavimo praktiką, pritaikant bendrus principus. Bendra klasifikavimo sistema galėtų būti grindžiama dviejų komponentų – apsaugos tikslų (pvz., konfidencialumo, vientisumo ir prieinamumo užtikrinimu) ir galimo poveikio vertinimu²¹.

Taikant tokią klasifikavimo (skirstymo ir žymėjimo) sistemą atsiranda galimybė visus informacinius išteklius rūšiuoti nepriklausomai nuo viešos, ar įslaptintos informacijos pobūdžio ir technologinių priemonių visumos. Tokia sistema leistų užtikrinti el. informacijos konfidencialumą, vientisumą ir prieinamumą reikiamu lygiu visoms informacijos rūšims, o specialiesiems informacijos saugos reikalavimams galėtų būti naudojami papildomi saugos kriterijai.

Parengti ne visų valstybės informacinių išteklių planavimo, eksploatavimo ir plėtros reikalavimai

Analizuodami teisės aktus, susijusius su asmens duomenų, viešos ir įslaptintos informacijos automatizuotu valdymu, laikėmės nuostatos, kad teisės aktai, reglamentuojantys valstybės informacinių išteklių valdymą turi būti nuoseklūs, parengiami laiku ir nustatyti tiek bendruosius, tiek ir specialiuosius šios srities kūrimo, saugos, eksploatavimo ir kt. valdymo reikalavimus. Vertindami valstybės informacinių išteklių valdymo reikalavimus atsižvelgėme į pasaulyje susiklosčiusią šios srities gerąją praktiką²² ir standartų reikalavimus²³.

Penkerius metus rengtas Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas su kai kuriomis išimtimis įsigaliojo 2012 m. sausio 1 d., tačiau įstatymą įgyvendinantys teisės aktai neparengti taip, kad įsigaliojusių įstatymo priėmimo metu: juos numatyta peržiūrėti, atnaujinti ir parengti iki 2014 m. (detaliau žr. 7 priede). Kadangi galiojantys IS (registru) / IT sauga, kūrimą ir kitus procesus nustatantys teisės aktai neatitinka įstatymo nuostatų, o nauji reikalavimai dar neparengti, valstybės informacinių išteklių valdytojai ir tvarkytojai turi priimti sprendimus (pvz., aprašyti IT plėtrą, priskirti IS kategorijas, parinkti saugos priemones ir kt.), kuriuos vėliau gali tekti keisti.

Išanalizavus parengtą Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymui įgyvendinti reikalingų teisės aktų planą (7 priedas), nustatyta, kad peržiūrint įstatymui įgyvendinti reikalingus teisės aktus neplanuojama nustatyti bendrų reikalavimų, kurie apima vieną tikslą, reikšmę ar turinį, ir peržiūrėti visų galiojančių teisės aktų, kurie reglamentuoja informacinių išteklių IT priemonių

²¹ National Institute of Standards and Technology (USA) FIPS Publication 199, *Standards for Security Categorization of Federal Information and Information Systems*, prieiga per internetą <http://csrc.nist.gov/publications/fips/fips199/FIPS-PUB-199-final.pdf>, [Žiūrėta 2012-04-19].

²² COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius, ME3 proceso 1 kontrolės tikslas.

²³ Lietuvos standartų LST ISO/IEC 2700x grupė „Informacijos technologija. Saugumo metodai.“

valdymą ir saugą. Neplanuojama suderinti valstybės informacinių išteklių steigimo, kūrimo, eksploatavimo, modernizavimo, likvidavimo, duomenų saugos ir kt. reikalavimų, todėl skirtingų institucijų rengiami teisės aktų pakeitimai gali būti neišsamūs, tarpusavyje nesuderinti, dubliuoti vienas kitą ir nemažinti administracinės naštos Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą įgyvendinančioms ir kontroliuojančioms institucijoms.

Pavyzdys

Valstybės informacinių išteklių steigimas, kūrimas, modernizavimas ir likvidavimas. Nuo 2012 m. valstybės IS ir registrų steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo tvarką nustato Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, tačiau rengiamos skirtingos informacinių išteklių steigimą, kūrimą, modernizavimą ir likvidavimą detalizuojančios tvarkos. Valstybės IS, registrams ir kitiems šiame įstatyme įvardytiems valstybės informaciniams ištekliams (pvz.: personalo, dokumentų, finansų valdymo IS) numatyta parengti ir patvirtinti atskirus dokumentus, detalizuojančius steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo kontrolės procedūras (detales žr. 7 priede). Pažymėtina, kad ADA sistemų ir tinklų steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo kontrolės procesas audituojamu laikotarpiu nebuvo nustatytas.

El. informacijos sauga. Atsižvelgiant į Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo nuostatas VRM planuoja per 2012 m. peržiūrėti ir prirėkus patikslinti bendruosius el. informacijos saugos ir kitus šios ministerijos nustatytus reikalavimus el. informacijos saugai, tačiau su šia sritimi susijusius reikalavimus nustato ir kitos institucijos (Ryšių reguliavimo tarnyba, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, Krašto apsaugos ministerija ir kt.), kurių nustatyti reikalavimai nebus peržiūrėti. Be to, VRM neplanuoja peržiūrėti visų galiojančių teisės aktų, kurie reglamentuoja el. informacijos valdymą ir saugą, nors yra tokių, kurie galioja ir nėra peržiūrėti nuo 2004 m.²⁴

Dalinė el. informacijos saugos reikalavimų peržiūra negali užtikrinti, kad valstybėje bus nustatyti bendrieji (tarpusavyje suderinti) ir specialieji el. informacijos saugos reikalavimai, panaikinti pertekliniai reikalavimai. El. informacijos valdymo ir saugos kontrolės priemonės su tam tikromis išimtimis, gali būti taikomos nepriklausomai nuo informacijos pobūdžio, todėl tikslinga atlikti ir ADA sistemų ir tinklų el. informacijos valdymo ir saugos reikalavimų peržiūrą.

70 proc. apklaustų ministerijų ir kitų svarbiausių informacinių išteklių valdytojų (gauta 30 atsakymų iš 33) nurodė, kad būtų tikslinga suvienodinti informacinių išteklių ir tinklų kūrimo, saugos, eksploatavimo ir kt. sričių reikalavimus. 56 proc., nurodė, kad tikslinga rengti suderintus viešų ir slaptų informacinių išteklių reikalavimus, todėl keičiant valstybės informacinių išteklių valdymo reikalavimus būtų tikslinga išlaikyti bendrą ir nuoseklų visos (asmens duomenų, viešos ir įslaptintos) el. informacijos valdymo procesą ir pasinaudoti sukaupta tokios informacijos valdymo praktika.

Pasaulyje sparčiai populiarėja ir Lietuvoje jau pradedami taikyti įvairūs nauji IT sprendimai (pvz. debesų kompiuterija (angl. *cloud computing*)), keičiantys el. informacijos valdymo ir saugos aplinką, tačiau dar nenustatyti reikalavimai tokiems sprendimams įgyvendinti – teisinės prielaidas debesų kompiuterijai diegti Susisiekimo ministerija turėjo parengti iki 2012 m. III ketvirčio²⁵. Nuo 2006 m. neįgyvendintos ir kitos rekomendacijos dėl IT valdymo reikalavimų tobulinimo (6 priedas).

Dar viena fragmentiškai reglamentuota sritis, susijusi su visų valstybės informacinių išteklių

²⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-21 įsakymu Nr. 1V-176 patvirtintos Interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijos, 2007-06-29 įsakymu Nr. 1V-241 patvirtinta Saugaus elektroninės informacijos teikimo sutarties pavyzdinė forma, 2001-05-09 įsakymu Nr. 220 patvirtintos Kompiuterių programų naudojimo valstybės valdymo institucijose ir įstaigose rekomendacijos.

²⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011-10-12 nutarimu Nr. 1203 patvirtinta Vyriausybės 2012 metų veiklos prioritetų įgyvendinimo pažangos lentelė, 4.8.1. p.

valdymu – ypatingos svarbos informacinė infrastruktūra. Susisiekimo ir Vidaus reikalų ministerijos bei kitos institucijos nuo 2006 m. nesutarė dėl el. informacijos saugos (kibernetinio saugumo) įstatymo nuostatų ir jo rengimo tikslingumo, todėl nenustatyti valstybės ir savivaldybių institucijų, ypatingos svarbos (kritinių) informacinių infrastruktūrų tinklų ir informacijos saugumo valdymo, kontrolės ir priežiūros reikalavimai. Taip pat nenustatytas ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros objektų skaičius ir neparengta metodika, kaip juos identifikuoti ir valdyti.

Siekiant numatyti ypatingos svarbos informacinių išteklių ir infrastruktūros kūrimo, saugos, eksploatavimo ir kt. reikalavimus, VRM kartu su kitomis ministerijomis 2012 m. planuoja²⁶ nustatyti valstybės ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros objektus, parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo projektą dėl tokių objektų sąrašo patvirtinimo. Tam, kad būtų užtikrintas visapusiškas požiūris į ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, tokiaame procese turėtų dalyvauti ne tik viešojo sektoriaus institucijos, bet ir privatus sektorius, kuris valdo ir eksploatuoja ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros objektų dalį (pvz.: telekomunikacijų bendrovės, komerciniai bankai ir kt.).

1.2. Neužtikrinamas nuoseklus valstybės informacinių išteklių politikos formavimas

Sėkmingai informacinės visuomenės, informacinių išteklių ir informacinių technologijų valdymui ir plėtrai būtinas aiškus, nuoseklus, koordinuotas strateginis planavimas ir plėtros įgyvendinimui valdyti sukurta sistema, turinti visoms valstybės valdymo sritims pritaikomus, išmatuojamus ir su ilgos trukmės planavimo dokumentų tikslais ir uždaviniais suderintus vertinimo kriterijus. Informacija apie visus šios srities planavimo dokumentuose numatytus rezultatus ir priemonių įvykdymą turėtų būti teikiama laiku ir koordinuojama vienos atsakingos institucijos, kuri nuolat stebėtų ir vertintų rezultatų atitikimą planuotiems tikslams.

Informacinių išteklių valdymo struktūra sudėtinga, nes informacijos apdorojimo reikalavimus ir IT priemonių vystymo kryptis nustato daug institucijų, todėl neišvengiama ir klaidų. Valstybės kontrolė 2006 m. teikė siūlymus dėl IVP formavimo ir įgyvendinimo procesų tobulinimo²⁷, dalis trūkumų pašalinta priėmus Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą, kitų rekomendacijų įgyvendinimas tęsiamas (6 priedas). Šio audito metu vertinome, ar įvykus šiems pokyčiams informacinių išteklių valdymas valstybėje tapo efektyvesnis, ar nustatytos visų skirtingų valstybės informacinių išteklių politikos formavimo atsakomybės ir tinkamai veikia nustatyti kontrolės mechanizmai.

Siekiant sistemingo ir nuoseklaus visų valstybės valdomų informacinių išteklių valdymo, turėtų būti užtikrintas informacinių išteklių valdymo tarpžinybinis koordinavimas, nustatyta atsakomybė už visas informacinių išteklių valdymo sritis, o institucijų funkcijos – nedubliuojamos.

²⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2012-04-23 įsakymu Nr. IV-316 patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2012 m. veiklos planas.

²⁷ Valstybinio audito ataskaita „Valstybės informacinės sistemos bendrosios kontrolės valstybinis lygmuo ir institucinio lygmens apibendrinimas“, 2006-09-12 Nr. IA-9000-4-2.

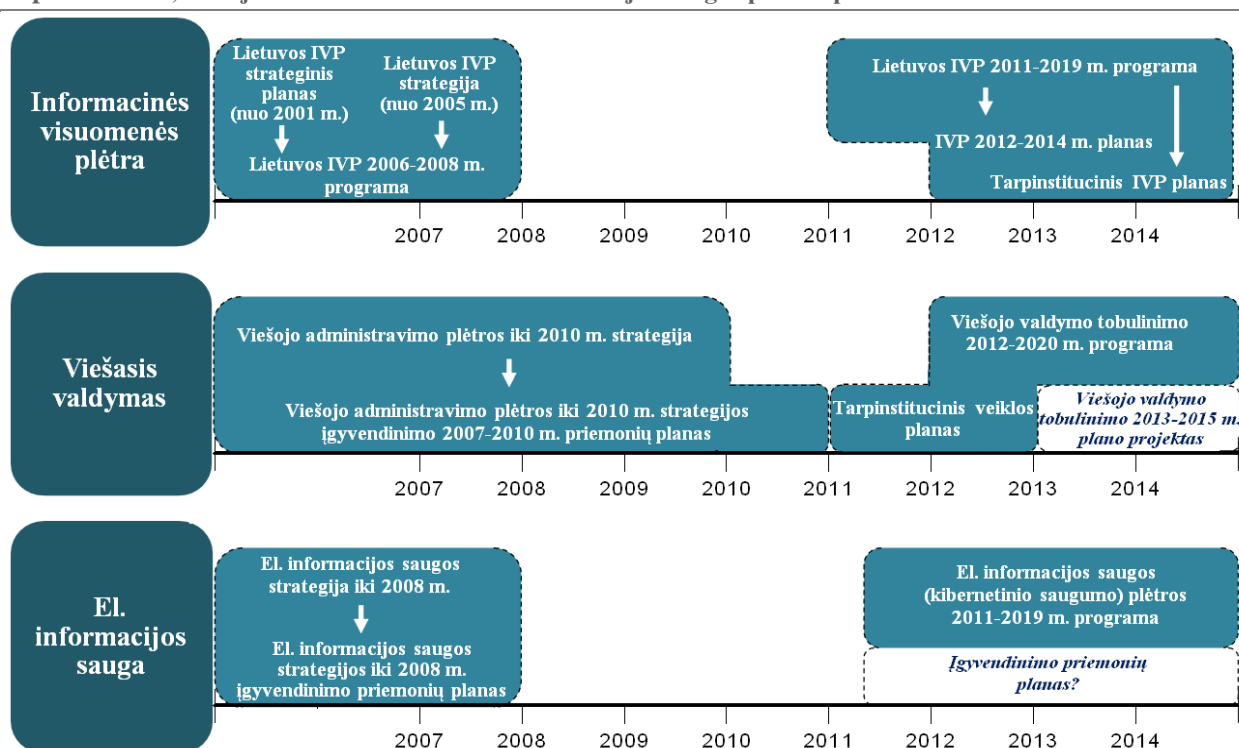
Valstybės informacinių išteklių strateginė plėtra nevientisa

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas kartu su Strateginio planavimo metodika²⁸ nustato IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos planavimo sistemą, kurią sudaro įvairios trukmės planavimo dokumentai, tarpusavyje susiję hierarchiniais ryšiais.

Vertindami valstybės IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos raidą, laikėmės nuostatos, kad ilgos trukmės (10–20 m.) planavimo dokumentuose įtvirtintų nuostatų įgyvendinimą turi užtikrinti vidutinės trukmės (4–9 m.) ir trumpalaikiai (iki 3 m.) planavimo dokumentai, kurie dera tarpusavyje ir suteikia šios srities plėtrai stabilumą, būtiną strateginių tikslų rezultatams pasiekti, o juose numatytos kriterijų reikšmės tarpusavyje suderintos ir yra bendrų kriterijų, kuriuos galima taikyti įvairių sričių planavimo dokumentuose. Visi šios srities planavimo dokumentuose numatyti rezultatai, taip pat ir tarpiniai, turi būti atlikti numatytais terminais ir apimtimi, stebimas ir vertinamas rezultatų atitikimas planuotiems tikslams.

Išnagrinėję valstybės IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos vidutinės trukmės planavimo dokumentus ir jų rengimo procesą nustatėme, kad ministerijos ir kitos institucijos vėluoja įgyvendinti svarbias Vyriausybės 2008–2012 m. programos įgyvendinimo priemonės, susijusias su šiose srityse numatytais atlikti darbais, todėl darbų įgyvendinimo laikas nukeliamas (6 pav.), o problemos lieka neišspręstos.

6 pav. IVP, viešojo administravimo ir el. informacijos saugos plėtros planavimas 2008–2012 m.

Paaškinimai: IVP 2012–2014 m. planas – Lietuvos IVP 2011–2019 m. programos įgyvendinimo 2012–2014 m. priemonių planas; Tarpinstitucinis IVP planas – Lietuvos IVP 2011–2019 m. programos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827 patvirtinta Strateginio planavimo metodika.

Strateginio planavimo metodika nustato bendrą valstybės strateginio planavimo sistemą, tačiau ji nėra pritaikyta horizontalios valstybės veiklos srities, tokios kaip IVP, ar el. informacijos saugos plėtra planavimui ir stebėsenai. Įgyvendinant IVP, viešojo administravimo ir el. informacijos saugos plėtros planavimo dokumentus nebuvo atnaujinamos ilgos trukmės planavimo dokumentų (pvz., Valstybės ilgalaikės raidos ir Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. strategijų) nuostatos, nors numatyta galimybė jas taisyti ir papildyti atsižvelgiant į pasikeitusią situaciją. Nėra tikslaus IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos sričių planavimo dokumentų sąrašo, nustatyti ne visi tokių planavimo dokumentų tarpusavio ryšiai ir neparengta IT plėtros planų rengimo metodika, todėl IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos planavimo procesui trūksta nuoseklumo siekiant visų valstybės valdymo sričių informacinių išteklių tolygios plėtros. Šie trūkumai aktualūs ir įslaptintos informacijos automatizuoto apdorojimo priemonių planavimui.

Pavyzdys

Seimui 2012 m. patvirtintus „Lietuva 2030“ strategiją²⁹ visų vidutinės trukmės planavimo dokumentų prioritetai ir priemonės, tarp jų ir IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos taip pat turėtų būti peržiūrėti ir įsitikinta, ar jie atitinka pagrindinius valstybės plėtros planus ir biudžeto galimybes, tačiau Ministro Pirmininko tarnyba, IVPK ir kitos institucijos neturi tikslų duomenų kiek iš viso yra planavimo dokumentų, kuriuose planuojamos IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos priemonės. 2012 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje buvo apie 260 įvairios trukmės planavimo dokumentų, iš kurių IVPK tinklapyje skelbiama³⁰ 10, o Lietuvos IVP 2011–2019 m. programos įgyvendinimo ataskaitoje – 18-ka IVP planavimo dokumentų. Auditorių duomenimis yra 72 planavimo dokumentai, kuriuose planuojamos IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos priemonės.

IVPK iki 2013 m. planuoja patvirtinti IT plėtros planų derinimo tvarką, tačiau kol kas nenustatyta tokių dokumentų struktūra ir turinys. Savivaldybėms minėti informacinių išteklių planavimo principai taikomi, tik kai šių išteklių kūrimas finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis arba numatoma jų sąveika su valstybės IS ir registrais. Be to, neparengta metodika, pagal kurią galėtų būti rengiami savivaldybių informacinių išteklių plėtros planai, siekiant jų suderinamumo su kitais IVP planavimo dokumentais.

Planuojant valstybės IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos nuostatas nėra vienos institucijos, kuri koordinuotų visų su šių sričių plėtra susijusių planavimo dokumentų įgyvendinimą, planuojamus pasiekti rezultatus, rodiklius ir stebėtų, analizuotų ir valdytų visą informaciją apie planuotų rezultatų įgyvendinimo būklę. Minėtų sričių pagrindinių planavimo dokumentų priemonės įgyvendina skirtingos institucijos, kurios vykdo savo programas ir planus, todėl trūksta įgyvendinančių institucijų tarpusavio veiksmų derinimo ir įsipareigojimų keistis visa reikiama informacija apie priemonių vykdymą kitose programose.

Pavyzdys

Susisiekimo ministerija Lietuvos IVP 2011–2019 m. programos 2011 m. įgyvendinimo ataskaitoje nurodo, kad šios programos 25-ių kriterijų įgyvendinimui įtakos turi 15-ka kitų valstybės institucijų vykdomų programų, todėl norint užtikrinti visavertį programos įgyvendinimą reiktų optimizuoti vienodų sričių programų ir planų skaičių, sujungti besidubliuojančius planus ir pan. Tačiau įgyvendinant Lietuvos IVP 2011–2019 metų programą, tarp programoje dalyvausiančių institucijų nesusitarta dėl programos įgyvendinimo priemonių ir planų: iki 2012 m. nebuvo patvirtino priemonių plano, 2012 m. patvirtintas 2012–2014 m. priemonių planas³¹ nepanaikintas, o patvirtintas kitas tarpinstitucinis veiklos planas³².

²⁹ Lietuvos Respublikos Seimo 2012-05-15 nutarimu Nr. XI-2015 patvirtinta Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“.

³⁰ Prieiga per internetą: <http://www.ivpk.lt/lt/lthm/teisine-informacija/teises-aktai>, [Žiūrėta 2012-10-18].

³¹ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2012-01-13 įsakymu Nr. 3-40 patvirtintas Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos įgyvendinimo 2012–2014 metų priemonių planas.

³² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-10-24 nutarimas Nr. 1281 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“.

VRM pristatydamą El. informacijos saugos (kibernetinio saugumo) plėtros 2011–2019 m. programos įgyvendinimo 2011 m. rezultatus nurodė, kad tik iš dalies pavyko įvertinti institucijų atliktus programos uždavinių įgyvendinimo darbus. Dauguma institucijų negalėjo tiksliai apskaičiuoti arba nenustatė rodiklių reikšmių 2011 m., didelė dalis institucijų nepateikė informacijos: duomenys gauti iš 7 ministerijų, 18 įstaigų prie ministerijų, 32 savivaldybės ir 14 kitų įstaigų. Už šios programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimą atsako 12 institucijų (be VRM) ir viešojo administravimo institucijos, teikiančios paslaugas kibernetinėje erdvėje.

Valstybės IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos planavimo dokumentuose vyrauja kiekybiniai rodikliai, apsiribojama sukuriama rezultato kriterijais, todėl sunku įvertinti, kokią kokybinę naudą valstybei turėtų duoti gauti rezultatai. Kai kurie minėtų sričių planavimo dokumentuose numatyti rodikliai nedera tarpusavyje arba bus sunkiai pamatuojami (nebus žinomas tikrasis situacijos pokytis), nes iki šiol nebuvo atliekamas tokių rodiklių vertinimas (3 priedas). Siekiant išvengti valstybės planavimo dokumentų kriterijų ir rodiklių suderinamumo trūkumų, institucijų vykdomos programos turėtų būti labiau suderintos tarpusavyje.

Pasaulyje pripažinta geroji IS valdymo praktika³³ rekomenduoja visiems planavimo dokumentams nepriklausomai nuo to, kas juos inicijuoja, nustatyti išmatuojamus ir su ilgos trukmės planavimo dokumentų tikslais ir uždaviniais suderintus plėtros kriterijus. Audito metu institucijų veiklos efektyvumo kriterijai papildyti³⁴ IT infrastruktūros ir vidaus administravimo IS valdymo funkcijų vertinimo kriterijais ir rodikliais, pagal kuriuos surinkta informacija leidžia palyginti tam tikrų institucijų veiklos sąnaudas ir veiklos efektyvumą. Informacija apie šiuos vertinimo kriterijus teikiama į Stebėsenos informacinei sistemai (9 pav.). Šiuos veiklos efektyvumo kriterijus ir rodiklius papildžius kitais IT efektyvumo ir saugos kriterijais / rodikliais (pvz.: ITIL, COBIT, ISO ar kt.), ar išplėtus jų taikymą visoms IS ir registrams, būtų galimybė tiksliau įvertinti institucijų vykdomų valstybės informacinių išteklių valdymo funkcijų efektyvumą, nes šių išteklių kūrimas ir eksploatavimas reikalauja didelės institucijų sąnaudų dalies.

Apibendrinant galima teigti, kad, kol nesukurti visoms valstybės valdymo sritims pritaikomi IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos vertinimo rodikliai ir kriterijai, tol bendra įgyvendinamų ir planuojamų įgyvendinti priemonių apskaitos sistema, šių sričių plėtra valstybės mastu bus įgyvendinama fragmentiškai, nebus užtikrinama stabili plėtra, nuoseklumas ir darna, o tai sudaro prielaidas lėšas naudoti neefektyviai. Skirtingų valstybės valdymo sričių planavimo sprendimų ir jų stebėsenos proceso nuoseklumą, kokybę ir efektyvumą padėtų užtikrinti centralizuota svarbiausių IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos projektų stebėseną ir poveikio vertinimas. Šios priemonės padėtų valstybei lengviau nustatyti naujas strategines iniciatyvas ir neapsiriboti pavienių planavimo dokumentų nuostatų įgyvendinimu.

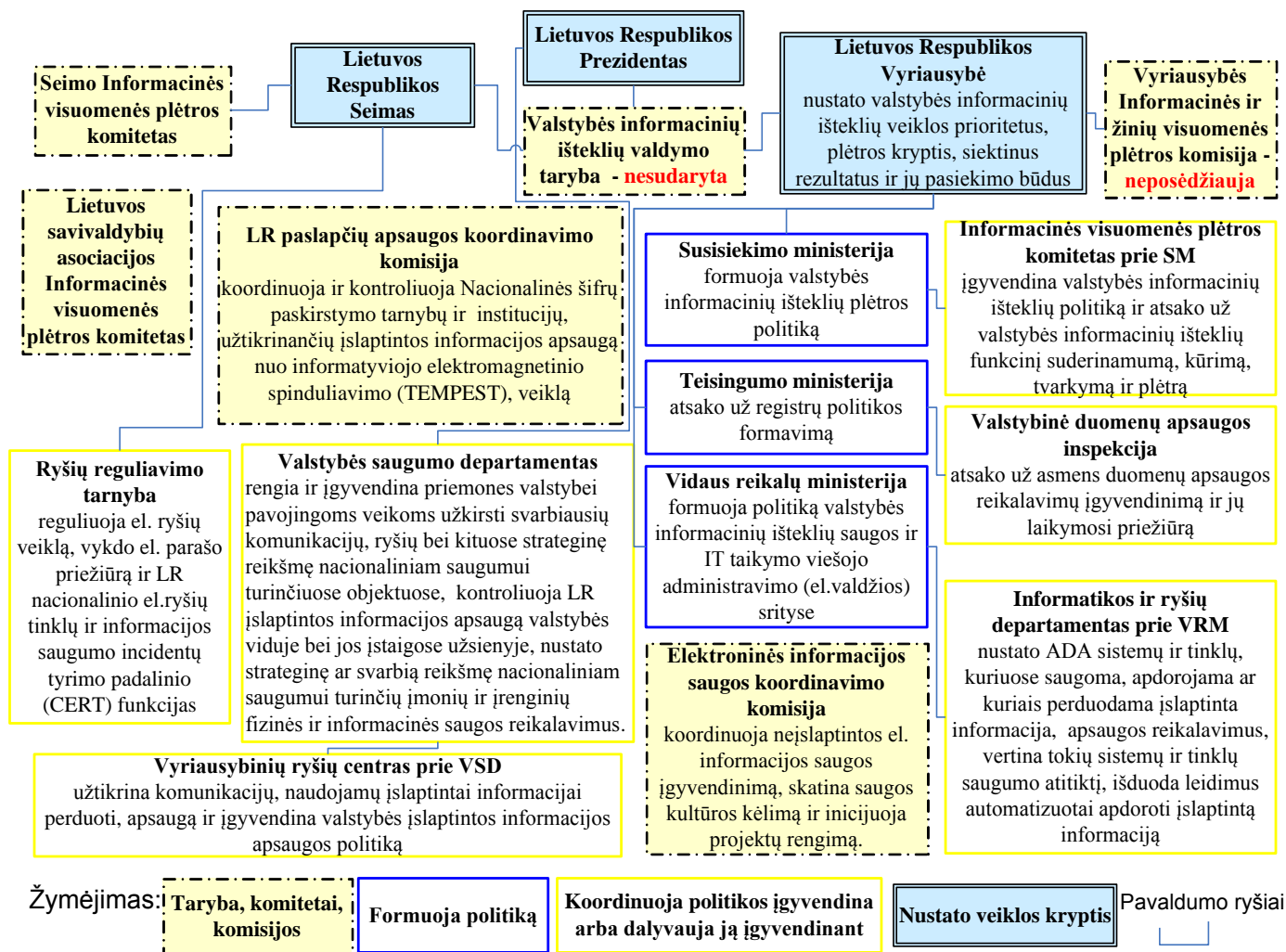
³³ COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius, PO 1 procesas.

³⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2010-10-25 įsakymas Nr. 1K-330 „Dėl Strateginio planavimo dokumentuose naudojamų vertinimo kriterijų sudarymo ir taikymo metodikos patvirtinimo“ (2012-03-02 įsakymo Nr. 1K-078 redakcija).

Atsakomybė už kai kurių informacinių išteklių valdymo sritis nepriskirta

Informacinių išteklių politikos formavimo ir įgyvendinimo funkcijas 2008–2012 m. vykdė trys ministerijos ir kitos 6 valstybės institucijos, aukščiausiosiose valstybės valdymo institucijose sudaryti komitetai, vykdančys IVP kontrolę, ir tarpinstitucinių klausimų sprendimą koordinuojančios komisijos (7 pav.). Audituojamu laikotarpiu ne visos aukščiausiosiose šalies valdymo institucijose suformuotos informacinės visuomenės politikos formavimo komisijos vykdė veiklą, todėl strateginiai šalies informacinės ir žinių visuomenės plėtros klausimai nesvarstomi, kaip numatyta.

7 pav. Institucijos, atsakingos už valstybės informacinių išteklių valdymą

Šios srities tarpinstitucinės darbo grupės ir komisijos buvo įteisintos teisės aktuose, tačiau tarpinstitucinio koordinavimo neatliko, jų veiklos rezultatai nebuvo itin geri³⁵. Dėl nuo 2008 m. neveikiančios Informacinės ir žinių visuomenės plėtros komisijos prie Vyriausybės IVP investicijų prioritetai nebuvo tvirtinami teisės aktu nustatyta tvarka³⁶, todėl IVPK atliekamas prioritetų suteikimas investicijų projektams neturi jokio poveikio.

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme numatyta sudaryti Valstybės informacinių išteklių valdymo tarybą, kuri turi rengti pasiūlymus ir rekomendacijas Vyriausybei dėl valstybės informacinių išteklių politiką formuojančių institucijų pateiktų siūlymų ir šių išteklių veiklos prioritetų. Siūlymus dėl šios tarybos sudarymo ir veiklos reglamentavimo planuota parengti iki 2013 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė.

³⁵ Ministro Pirmininko tarnybos užsakymu 2011-01-03 parengta bandomosios funkcijų peržiūros ataskaita „Horizontali elektroninės valdžios politikos funkcijų peržiūra“.

³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-26 nutarimu Nr. 478 patvirtintos Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklės, 10 p.

Siekiant efektyvaus IVP koordinavimo būtų tikslinga taikyti gerąją IT valdymo praktiką ir standartus formuojant informacinių išteklių valdymo politiką. Panaudojant IT valdymo instituto (angl. *IT Governance Institute*) parengtas gaires³⁷, kaip organizacijų valdymo principus³⁸ pritaikyti IT valdymui, galima būtų atskirti „aukštesniojo“ (strateginio ar politinio) valdymo (angl. *governance*) ir „žemesniojo“ vadybos (angl. *management*) lygmenis priskiriant kiekvienam lygmeniui privalomus IT valdymo procesus. Šiuo atveju atsakomybė už politinių sprendimų priėmimą nebūtų priskirta vadybos lygmeniui, o vadybiniai sprendimai neįtakotų politinių nuostatų. Kai kuriuos organizacijų valdymo ir IT valdymo standartų principus Vyriausybė jau numatė³⁹ taikyti nuo 2012 m., tačiau gerosios IS valdymo praktikos COBIT aukštesniojo (politinio) lygmens procesai⁴⁰, ISO/IEC 38500 standarto⁴¹ principai ir vertinimu-vadovavimu-kontrolė pagrįstas IT valdymo modelis⁴² galėtų būti taikomi nacionaliniu mastu formuojant visų informacinių išteklių valdymo politiką: įvertinant IT valdymo sistemą, nustatant jos plėtros kryptis ir vykdant jos efektyvumo ir rezultatyvumo stebėseną⁴³.

Išanalizavus informacinių išteklių valdymo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų tarpusavio ryšius ir vykdomas funkcijas, vertinta, ar jos nesidubliuoja ir kaip šiuo atveju derinamas valdymas politikos formavimo ir įgyvendinimo lygmenyse, ar sprendimus priimančios institucijos valdo pakankamą informaciją strateginiams sprendimams priimti, ar pakankamai efektyvus politiką įgyvendinančių institucijų lygmuo.

Valstybės informacinių išteklių įstatyme nustatytos valstybės informacinių išteklių valdymo funkcijos⁴⁴, tačiau tik iš dalies numatyta, kokios įstaigos atsakingos už Vidaus reikalų ir Teisingumo ministerijų formuojamų valstybės informacinių išteklių politikos kryptčių įgyvendinimo koordinavimą. Susisiekimo ministras 2012 m. įgaliojo⁴⁵ IVPK vykdyti valstybės informacinių išteklių funkcinio suderinamumo, kūrimo, tvarkymo ir plėtros funkcijas, tačiau stinga koordinavimo formuojant ir įgyvendinant el. valdžios, registrų, informacijos šifravimo priemonių kūrimo, naudojimo ir priežiūros politiką.

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo plane (7 priedas) 2012 m. numatyta peržiūrėti daugumos informacinių išteklių politiką formuojančių institucijų funkcijas, tačiau

³⁷ ITGI™ Enables ISO/IEC 38500:2008 Adoption, 2009, the IT Governance Institute (ITGI™).

³⁸ Organizacijų valdymo principai, 1999 m., Paryžius, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *OECD Principles of Corporate Governance*) (peržiūrėta 2004 m.).

³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-02-07 nutarimu Nr. 171 patvirtinta Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 metų programa, 12 p.

⁴⁰ COBIT 5, A Business Framework for the Governance and management of Enterprise IT, USA, 2012 ISACA. „Evaluate-Direct-Monitor“ procesai, 32 psl. 15-as pav.

⁴¹ Lietuvos standartas LST ISO/IEC 38500:2009 „Organizacijos informacinių technologijų valdymas (tapatus ISO/IEC 38500:2008)“.

⁴² Ten pat, 1 schema.

⁴³ COBIT 5, A Business Framework for the Governance and management of Enterprise IT, USA, 2012 ISACA. „Enabling Processes“, 32-33 psl.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, II skyrius.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2012-01-13 įsakymas Nr. 3-35 „Dėl įgaliojimų suteikimo“.

kol kas neišvengiama dalinio institucijų veiklos dubliavimo (4 priedas). Be to, kol nenustatyta atsakomybė arba trūksta valstybės informacinių išteklių politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų kompetencijos atskyrimo formuojant ir įgyvendinant politiką, nė viena valstybės institucija:

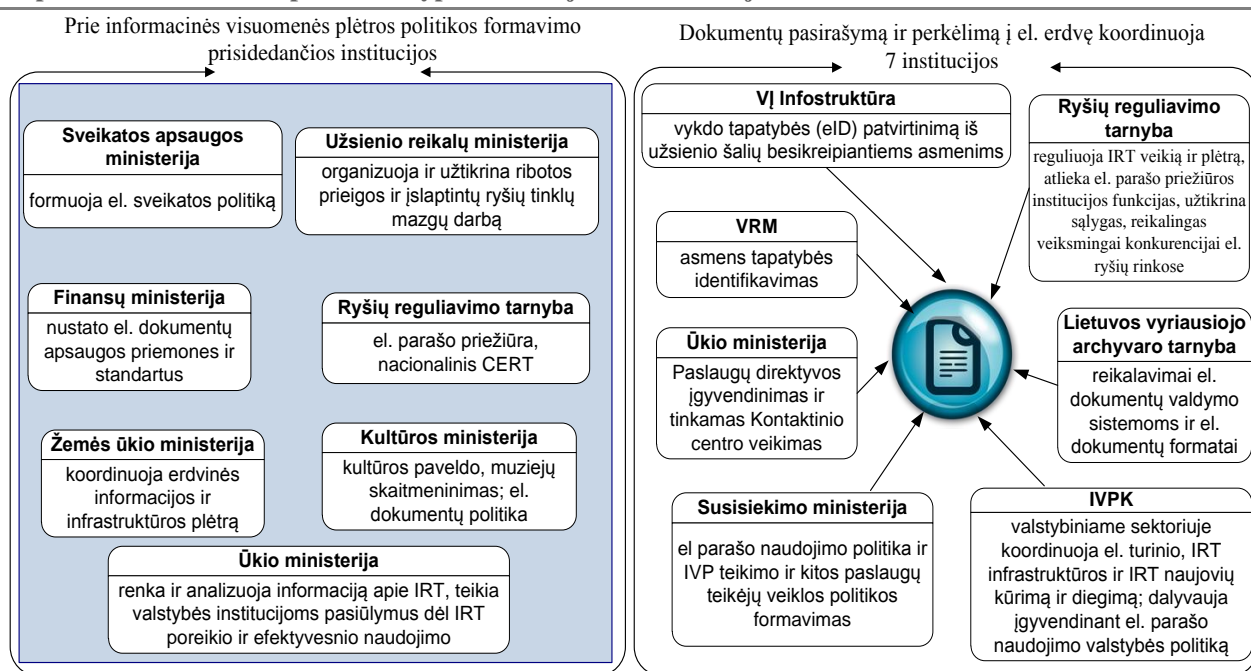
- ▶ nevertina, nekaupia ir neturi išsamios informacijos apie valstybinius el. ryšių tinklus, todėl nacionaliniu mastu jie nesaugomi nuo pavojų, nevykdoma jų priežiūra.

- ▶ neįpareigota rinkti ir analizuoti informaciją apie informacinių išteklių svarbą pagal kategorijas, nevertina, ar iš tikrųjų taikomos numatytos duomenų saugos priemonės. Auditorių duomenimis, 85 proc. (609 iš 715) valstybės valdomų IS ir registrų nepriskirta kategorija pagal svarbą.

- ▶ neformuoja įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių politikos, sistemiškai nekaupiami informacija apie šių išteklių kiekį ir duomenų mainų intensyvumą, planuojamas, kuriamas ADA sistemas ir tinklus, jų valdytojus, nėra institucijos, kontroliuojančios ADA sistemų steigimo poreikį.

Daugiau kaip pusė apklaustų ministerijų ir svarbiausių informacinių išteklių valdytojų (15 iš 29) nurodė, kad susiduria su valstybės informacinių išteklių politikos formavimo ir įgyvendinimo trūkumais, pasigenda vientisą valstybės IT politiką formuojančios ir koordinuojančios įgaliotos institucijos. Pastebėtina, kad yra sričių, kai susijusias funkcijas vykdo 7 valstybės institucijos, tačiau nė vienai iš jų nepriskirta atsakomybė už valstybei svarbius sprendimus tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu (8 pav.), todėl, pasirinkus valstybės informacinių išteklių dalinės integracijos valdymo modelį, ypač svarbu užtikrinti, kad veiktų tarpinstitucines, žinybines iniciatyvas koordinuojančios struktūros (komisijos, taryba).

8 pav. Kai kurias IVP politikos kryptis formuojančios institucijos

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Sprendžiant informacinių išteklių politikos formavimo ir įgyvendinimo institucinės sąrangos problemas, būtų tikslinga nustatyti visų dalyvaujančių institucijų funkcijas, aiškias institucijų kompetencijos ribas ir numatyti valstybės informacinių išteklių politikos kryptį įgyvendinimo koordinavimo veiksmus. Paskyrus instituciją, atsakingą už įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių politikos formavimą, būtų formuojama vientisa politika, centralizuotai analizuojama, kiek lėšų skiriama šiems ištekliams kurti ir palaikyti.

1.3. Valstybės informaciniai ištekliai valdomi neveiksmingai

Siekiant, kad valstybės informaciniai ištekliai būtų valdomi veiksmingai, turėtų būti sudarytos sąlygos juos integruoti ir suplanuoti šių išteklių optimizavimo etapai. Įvertinus šiuolaikinių IRT galimybes, būtų racionalu mažinti tiek IS tiek registrų skaičių. Sukurti valstybės informacinių išteklių politikos įgyvendinimo kontrolės mechanizmai turi užtikrinti sistemingą informacijos apie valstybės informacinių išteklių kūrimą, tvarkymą, plėtrą ir saugą kaupimą ir analizę, o kaupiamą informaciją turi būti aktuali ir teisinga.

Nepakankamos sąlygos valstybės informacinių išteklių integralumui, nenumatyti jų optimizavimo etapai

Gerojoje praktikoje informacinių išteklių visumos reglamentavimas remiasi visos informacinės infrastruktūros optimizavimo, bendros infrastruktūros kūrimo ir panaudojimo galimybėmis⁴⁶. Šioms sąlygoms pasiekti viešajame sektoriuje turėtų būti nustatyti technologiniai informacinių išteklių sąveikos reikalavimai ir numatyti išteklių optimizavimo terminai.

Valstybės kontrolė 2008 m. atlikusi auditą⁴⁷ konstatavo, kad nėra nacionalinių informacinės infrastruktūros dokumentų, nustatančių technologinę, informacinę ir veiklos architektūrą ir numatančių kaip ši infrastruktūra turi būti kuriama, todėl kuriamos infrastruktūros gali būti nesuderinamos su jau esamomis arba jas dubliuoti. Dauguma (71 proc.) audito metu apklaustų ministerijų ir kitų svarbiausių informacinių išteklių valdytojų (gauti 24 atsakymai iš 27) taip pat nurodė, kad tikslinga nustatyti techninius IRT sąveikos reikalavimus. Informacinių išteklių sąveikos trūkumai įvardyti ir kituose šaltiniuose (1 lentelė).

⁴⁶ COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius, PO 3 dalis, 39 psl.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2008-11-19 ataskaita Nr. VA-900-2-25 „Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų informacinės visuomenės plėtros projektų valdymas“.

1 lentelė. Valstybės informacinių išteklių sąveikos trūkumai.

Teisiniam⁴⁸ ir organizaciniam sąveikumui⁴⁹ (procesų apibūdinimas: kaip, kas ir ką turi daryti) trūksta duomenų ir dokumentų sampratų atskyrimo, paslaugų lygio susitarimų (angl. *service level agreement*) formos ir turinio, nuostatų kaip keistis duomenimis tarp institucijų, kaip sinchronizuoti fizinę ir el. informaciją ir kad registrai tai ne tik duomenis kaupiantys, bet ir duomenis teikiantys informaciniai ištekliai.

Semantiniam sąveikumui⁵⁰ (standartai duomenims, kad jie mainų metu būtų vienodai suprantami skirtingose institucijose) trūksta semantinių duomenų standartų ir el. dokumentų, duomenų struktūros ir semantinių duomenų saugyklos, kurią galėtų išnaudoti visos viešojo sektoriaus institucijos.

Techniniam sąveikumui⁵¹ (standartai naudojamiems technologijoms) trūksta jau realizuotų ir patikrintų sąveikumo komponentų, sprendimų ir techninių standartų susijusių su bendrais tarpinstituciniais saugumo reikalavimais įtvirtinimo.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VRM, IVPK ir Kauno technologijos universiteto 2008 m. ataskaitos „Elektroninės valdžios suderinamumo Lietuvoje strateginės gairės (eValdžia)“ duomenis.

Siekiant informacinių išteklių valdymo teisinio, organizacinio, semantinio ir techninio suderinamumo, Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme nustatyti suderinamumo pagrindai ir numatyta steigti valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformą⁵². Ji gali padėti optimizuoti ir standartizuoti diegiamus duomenų mainų IT sprendimus, IT išteklius ir reguliuoti jų plėtrą valstybės mastu, tačiau kol nepašalinti informacinių išteklių sąveikos trūkumai (1 lentelė), o Susisiekimo, Vidaus reikalų ministerijos ir kitos šios srities institucijos nežino, kiek iš viso ir kokių yra valstybės informacinių išteklių, IVPK kuriama sąveikumo platforma bus sunkiai pritaikoma praktikoje ir gali prireikti papildomų priemonių informacinių išteklių sąveikai užtikrinti.

Pavyzdys

IVPK 2012 m. rugsėjo mėn. pateiktas duomenimis 15 institucijų (65 skirtingi naudotojai) iš 4 202 viešojo sektoriaus subjektų 2012 m. naudojami Tarpžinybine mokestinių duomenų saugykla. IVPK 2012 m. birželio mėn. duomenimis pasirašyta 90 sutarčių dėl VAISIS paslaugų gavimo ir 85 institucijos naudojami VAISIS paslaugomis, kurioms nereikia sutarčių. IVPK planuoja iki 2014 m. gegužės mėn. tobulinti VAISIS ir tikisi panaikinti esamus trūkumus, teikti naujas paslaugas – rezervinio IT priemonių veiklos atkūrimo, darbo stočių diegimo, duomenų rezervinio kopijavimo, testavimo aplinkos suteikimo ir kt.

Audito metu negalėjome įvertinti, ar tinkamai sprendžiamos esamos valstybės informacinių išteklių sąveikos problemos, nes rekomenduojamus duomenų teikimo formatus ir standartus, užtikrinančius valstybės informacinių išteklių sąveiką, numatyta parengti 2013 m. (žr. 7 priedą).

Susisiekimo, Vidaus reikalų ministerijos, IVPK ir kitos šios srities atsakingos institucijos dar neatliko visos valstybės informacinės infrastruktūros būklės analizės, todėl negali būti tinkamai nustatyta valstybės informacinės infrastruktūros apimtis ir parengtas jos optimizavimo planas, detalizuojantis architektūrinius, technologinius, organizacinius, finansinius ir teisinius optimizavimo aspektus. Rengiant tokį planą reikėtų įvertinti tai, kaip bus užtikrintas nepertraukimas sujungiamų valstybės IS, registrų ir kitų infrastruktūros dalių darbas, optimizuojami ir integruojami

⁴⁸ Teisinis sąveikumas – teisinės bazės, susijusios su tarpinstituciniais informacijos mainais, suderinimas. Europos sąveikumo gairės, 2008 m. (angl. *European Interoperability Framework EIF v2.0 European Communities*).

⁴⁹ Organizacinis sąveikumas – skirtingų bendradarbiaujančių institucijų procesų, reikalingų atlikti kompleksinę veiklą (pvz., suteikti paslaugą) tarpusavio suderinimas. Europos sąveikumo gairės, 2008 m.

⁵⁰ Semantinis sąveikumas – kai mainuose naudojamos informacijos prasmė visų dalyvių suprantama vienodai, o kiekvieno informacijos vieneto prasmės apibrėžimas saugomas tam tikroje viešojo saugykloje. Europos sąveikumo gairės, 2008 m.

⁵¹ Techninis sąveikumas – kai technologiškai tarpusavyje suderinamos skirtingų kompiuterinių ir programų sistemos. Europos sąveikumo gairės, 2008 m.

⁵² Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 39 ir 40 str.

įslaptintą informaciją perduodantys el. ryšių tinklai ir ją apdorojantys informaciniai ištekliai.

Daugiau negu 82 proc. ministerijų ir kitų svarbiausių informacinių išteklių valdytojų (gauti 22 atsakymai iš 25) planuoja integruoti savo ir (arba) pavaldžios srities IRT, todėl būtina užtikrinti, kad vykdomų ir numatomų iniciatyvų rezultatai galėtų būti lengvai suderinami tarpusavyje ir peraugtų į bendrus nacionalinius sąveikos pagrindus.

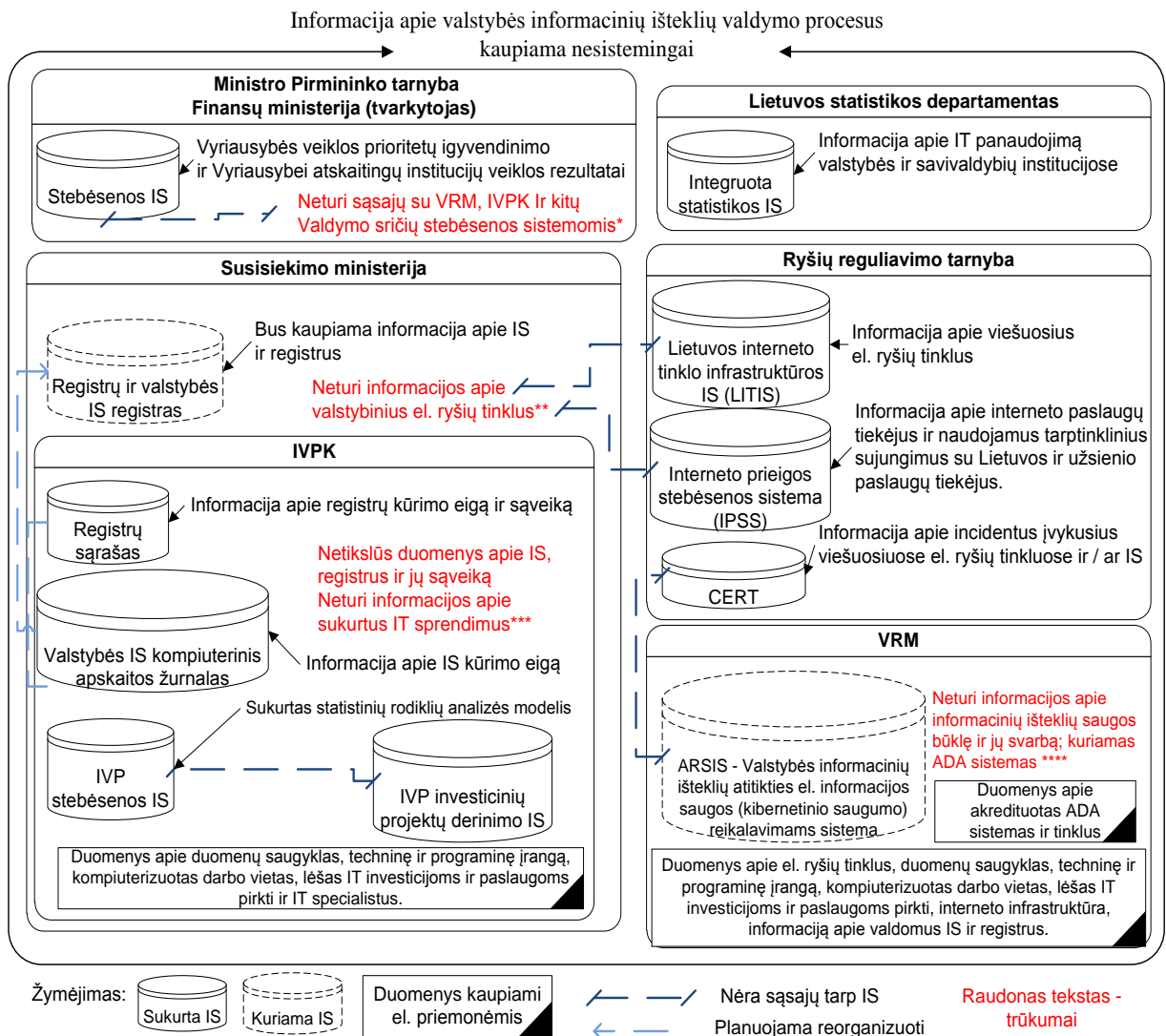
Plėtojant valstybės informacinius išteklius, el. ryšių tinklus ir užtikrinant jų sąveiką tikslinga nustatyti bendruosius reikalavimus, kaip šiuos išteklius tarpusavyje susieti, atlikti informacinės infrastruktūros esamos būklės analizę ir parengti jos optimizavimo įgyvendinimo priemonių planą. Taip atsirastų galimybė planuoti ir diegti vienodas ar suderintas IRT visose viešojo sektoriaus institucijose, efektyviau valdyti esamų valstybės informacinių išteklių integravimą ir teikti aukštesnės kokybės paslaugas mažesnėmis sąnaudomis.

Sukurti valstybės informacinių išteklių politikos įgyvendinimo kontrolės mechanizmai veikia nepatikimai, suregistruoti ne visi valstybės informaciniai ištekliai

Valstybės informacinių išteklių kūrimo, tvarkymo, plėtros, saugos ir kt. procesų stebėseną padeda viešojo sektoriaus institucijų vadovams ir darbuotojams matyti nuolatos besikeičiančią situaciją ir tinkamai reaguoti apibrėžiant tolesnę valstybės informacinių išteklių valdymo strategiją. Vertindami valstybės informacinių išteklių politikos įgyvendinimo kontrolės mechanizmų efektyvumą laikėmės nuostatos, kad turi būti sistemingai kaupiama ir analizuojama informacija apie valstybės informacinių išteklių kūrimą, tvarkymą, plėtrą ir saugą ir kt., o valstybės informacinių išteklių sąrašuose ir registruose kaupiama informacija turi būti aktuali ir teisinga.

Viešajame sektoriuje nesukaupta išsami ir patikima informacija apie visus valstybės informacinių išteklių valdymo procesus, nes audituojamu laikotarpiu valstybės informacinių išteklių kūrimo, tvarkymo, plėtros, saugos ir kt. procesų kontrolės stebėsenos IS buvo kuriamos, o jau sukurtos veikė su trūkumais (9 pav.). Informaciją apie stebėsenos rezultatus, informacinių išteklių ir jiems reikalingų IT priemonių visumos naudojimą, skaičių ir grupes skirtingais tikslais ir priemonėmis kaupia tam tikros institucijos (pvz.: Finansų, Vidaus reikalų ir Susisiekimo ministerijos, IVPK, Ryšių reguliavimo tarnyba ir kt.), tačiau nė viena jų nevaldo visos informacijos, reikalingos šios srities strateginiam planavimui, sprendimams priimti ir kasdieniams uždaviniams vykdyti. Tarpusavyje nesuderinti informacinių išteklių valdymo ir stebėjimo procesai ir įrankiai, todėl didėja rizika, kad bus kuriami dubliuojantys sprendimai, neefektyviai išnaudojami esami ištekliai, neišnaudojama galimybė keistis rodikliais.

9 pav. Nėvyksta el. duomenų manai tarp veikiančių ir kuriamų stebėsenos sistemų

* 2011 m. sukurtoje Stebėsenos IS yra suvesti 102 dokumentai (2013-01-17 duomenimis) iš 260 įvairios trukmės planavimo dokumentų. Ši sistema kol kas neturi sąsajų su IVPK Informacinės visuomenės plėtros stebėsenos ir kitų institucijų IS, tačiau prieš kuriant tam tikrų valdymo sričių stebėsenos IS, būtų tikslinga įvertinti galimybę panaudoti Stebėsenos IS arba jas sujungti, numačius kokiais duomenimis būtų galima keistis.

** Inventorizuoti ne visi valstybės valdomi registrai, IS ir el. ryšių tinklai: VRM 2009 m. atliko duomenų perdavimo tinklų analizę ir surinko duomenis apie valstybinius ir žinybinius tinklus, informaciją apie viešuosius tinklus kaupia Ryšių reguliavimo tarnyba.

*** IVPK neregistruoja valstybės institucijų sukurtų IT sprendimų, o VRM el. priemonėmis kaupia tą pačią informaciją.

**** Stebėsenos sistemą planuojama kurti 2012 m. IV ketv.

Šaltinis – Valstybės kontrolė.

Kol sistemiškai nekaupiama informacija apie visus valstybės informacinius išteklius ir nėra bendro tokios infrastruktūros registro, nė viena įstaiga neturės tikslios informacijos, kiek ir kokių Lietuvoje yra viešojo sektoriaus informacinių išteklių, el. ryšių tinklų (ir įslaptintą informaciją apdorojančių sistemų ir tinklų), o neištaičius klaidų valstybės mastu bus ir toliau kaupiama ir viešinama netiksli informacija apie turimų informacinių išteklių skaičių ir jų praktinį naudojimą.

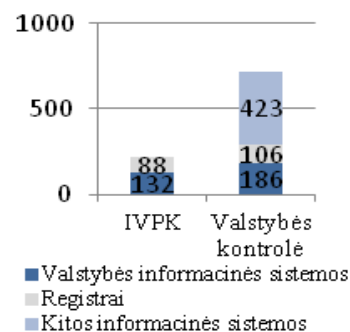
Pavyzdys

2012 m. birželio mėn. duomenimis, Valstybės IS kompiuteriniame apskaitos žurnale ir Registrų sąrašė⁵³ skelbiami duomenys apie įregistruotus informacinius išteklius pagal jų rūšis (221 vnt.) labai skiriasi nuo duomenų, kurie buvo surinkti valstybinių auditų metu ir remiantis institucijų veiklos planavimo, projektų ir kt. dokumentais (715 vnt.) paveikslėlyje prie kitų IS priskirtos ir įstaigų naudojamos vidaus administravimo IS.

Pagrindinės duomenų nesutapimo priežastys:

- ne visi valstybės valdomų informacinių išteklių valdytojai vadovaujasi teisės aktuose nustatytais reikalavimais⁵⁴ įsteigti ir įteisinti faktiškai naudojami IS ir registrai. Audito metu veikė neįteisintos: Atliekas tvarkančių įmonių registras, Melioracijos geografinė IS, Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir kitos IS.
- Registrų sąrašė ir Valstybės IS kompiuteriniame apskaitos žurnale pateikiami nepatikimi duomenys apie įregistruotus informacinius išteklius ir jų būklę, o, įvykus organizaciniams ar kitiems pokyčiams, duomenys ne visada atnaujinami. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją pervadinus į Ministro Pirmininko tarnybą, Valstybės IS sąrašė duomenys neatnaujinti.

Nuo 2012 m. informacija apie registrus ir IS numatyta kaupti viename Susisiekimo ministerijos valdomame Registrų ir valstybės IS registre. Audito metu Vyriausybė įpareigojo⁵⁵ registrų ir valstybės IS valdytojus ar jų įgaliotus registrų ir valstybės IS tvarkytojus iki 2012-12-20 pateikti IVPK trūkstamus registrų ir valstybės IS duomenis. Registre numatoma papildomai kaupti duomenimis apie registrų ir valstybės IS duomenų valdymo įgaliotinius, duomenų saugos nuostatus; apie valstybės IS modernizavimą ir jų sąveiką.

Fragmentiški valstybės informacinių išteklių kūrimo, tvarkymo, plėtros, saugos ir kt. procesų stebėsenos ir statistikos duomenys neatskleidžia tikrųjų šio sektoriaus galimybių ir apimties, perteklinių šios srities procesų ir procesų, kurie neduoda pridėtinės vertės. Todėl sunku sistemaiškai kaupti, analizuoti, vertinti ir skleisti informaciją apie visus valstybės valdomus informacinius išteklius, IT sprendimus ir priemones, optimizuoti susijusius valstybės valdymo procesus. Nepakankama ar nepatikima informacija apie valstybės valdomus informacinius išteklius tampa kliūtimi formuoti šio sektoriaus politiką, vykdyti strateginį planavimą, užtikrinti informacinių išteklių saugą, techninį, organizacinį ir informacinį suderinamumą.

Siekiant gerinti visų valstybės valdomų informacinių išteklių kūrimo, tvarkymo, plėtros, saugos ir kt. procesų kontrolę, stebėseną ir analizę, būtų tikslinga peržiūrėti valstybės kaupiamos (ir planuojamos kaupti) informacijos apimtį. Taip pat skirtingose valstybės valdymo srityse būtų tikslinga tarpusavyje suderinti šios srities valdymo ir stebėjimo procesus ir įrankius, kad būtų galima centralizuotai ir nesudėtingai valdyti visą reikiamą informaciją apie viešojo sektoriaus informacinių išteklių ir valstybės valdomų el. ryšių tinklų infrastruktūros kūrimą, tvarkymą, plėtrą, saugą ir kt., o tai pasiekus – sukurti bendrą viešojo sektoriaus informacinių išteklių ir valstybės valdomų el. ryšių tinklų infrastruktūros valdymo ir kontrolės sistemą.

⁵³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-21 nutarimu Nr. 299 patvirtinti Registrų sąrašo nuostatai, 2 p.

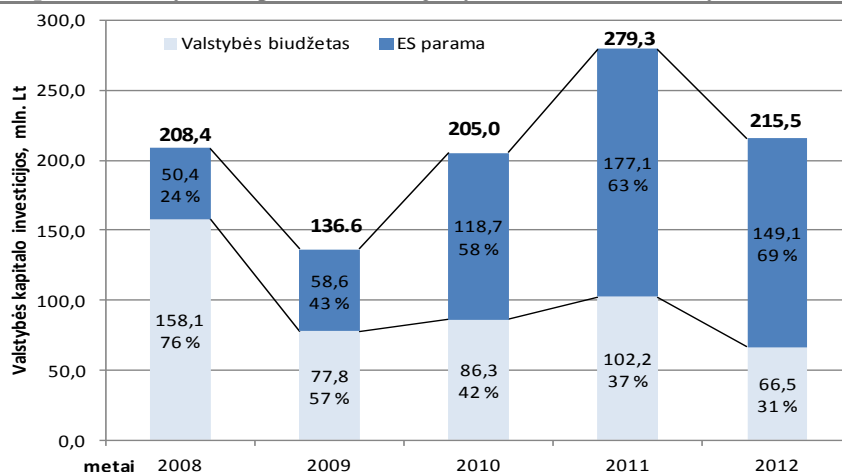
⁵⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtinti Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiniai dokumentai, Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1490 (negalioja nuo 2012-01-01).

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-10-16 nutarimas Nr. 1263 „Dėl Registrų sąrašo reorganizavimo į Registrų ir valstybės informacinių sistemų registrą ir Registrų ir valstybės informacinių sistemų registro nuostatų patvirtinimo“, 6 p.

2. Ar valdant informacinius išteklius racionaliai naudojamos valstybės biudžeto lėšos?

IT reikšmė viešajame sektoriuje nuolat auga, jų plėtrai kasmet skiriama iki 5 proc. visų valstybės kapitalo investicijų. Informacija apie valstybės ir Europos Sąjungos skirtas lėšas investicijoms į informacinės ir žinių visuomenės sektorių 2008–2012 m. pateikta 10 pav.

10 pav. Valstybės kapitalo investicijos į informacinės ir žinių visuomenės sektorių 2008–2012 m.

Iki 2009 m. valstybės biudžeto lėšomis finansuojami projektai sudarė didesnę IVP investicinių projektų dalį, palyginus su finansuojamais iš ES paramos lėšų, nuo 2009 m. ES investicijų dalis didėja. IVPK duomenimis, 2012 m. daugiausia lėšų (24,32 mln. Lt) planuojama skirti programinės įrangos kūrimo, modernizavimo, diegimo ir pan. veikloms.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal IVPK ir Finansų ministerijos duomenis.

Siekiant racionalaus lėšų naudojimo valstybė turi užtikrinti, kad lėšos informacinių išteklių valdymui būtų naudojamos efektyviai. Be to, siekdama efektyvaus valstybės lėšų skirtų investicijoms naudojimo, valstybė teisės aktuose turėtų nustatyti reikalavimus investicijų projektams rengiančioms valstybės institucijoms. Geroji praktika⁵⁶ rekomenduoja vertinti IT investicijų poveikį veiklai, planuoti ir paskirstyti IT biudžetą, patvirtinti investavimo kriterijus, kad būtų sukuriami rezultatyvūs ir efektyvūs sprendimai, kurie atitinka IT strategijas. Būtina nustatyti lėšų IT plėtrai prioritetus, užtikrinti sąnaudų valdymą, vertinti jų nuokrypius ir stebėti, kokią naudą duoda tinkamas IT gebėjimų užtikrinimas ir palaikymas.

Valstybės biudžeto lėšos panaudojamos ekonomiškai ir rezultatyviai, kai valstybės mastu panaudojami jau sukurti IT sprendimai ir sudarytos sąlygos taupyti palaikant valstybės informacinius išteklius. Mažinti IT diegimo ir palaikymo sąnaudas viešajame sektoriuje naudojant bendras paslaugas, centralizuotus sprendimus, taikant vadinamosios debesų kompiuterijos ir pakartotinio panaudojimo principus, didinant vykdomų IT projektų sėkmingumą 2010 m. pasiūlė Ministro Pirmininko sudaryta darbo grupė. Planuota pradėti taikyti interneto svetainės turinio, personalo, dokumentų ir finansų valdymo, elektroninio pašto ir apskaitos sistemų projektų bendrus IT sprendimų principus, todėl analizavome kiek lėšų institucijos skyrė dokumentų, personalo ir finansų valdymo IS kurti. Valstybės biudžeto lėšų naudojimo racionalumas vertintas analizuojant IVP investicinių ir lėšų, skirtų svarbiausiems informaciniams ištekliams tvarkyti ir prižiūrėti, planavimą ir naudojimą.

⁵⁶ COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius.

2.1. Sukurtas valstybės informacinių išteklių finansavimo priežiūros mechanizmas neužtikrina lėšų panaudojimo pagrįstumo

Valstybės informacinių išteklių finansavimo mechanizmas turėtų užtikrinti, kad kuriant ir palaikant valstybės informacinius išteklius būtų pasirenkama finansiškai palankiausia alternatyva, vertinamas lėšų panaudojimo pagrįstumas ir suderinamumas su IVP tendencijomis. Nenustačius kaip turi būti planuojamos ir panaudojamos lėšos, skirtos svarbiausiems informaciniams ištekliams tvarkyti ir prižiūrėti, prarandamos investicijos, nes ne visi sukurti IT sprendimai naudojami, o jų plėtrai skiriama lėšų neįvertinus faktinės išteklių naudojimo apimties.

Valstybės kapitalo investicijų projektai rengiami pagal Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodiką⁵⁷. Joje nurodoma, kokius dokumentus turi parengti asignavimų valdytojas, teikdamas investicijų projektą ir sudarydamas investicijų planą; specialių reikalavimų IVP investicijų projektų rengimui nenumatyta. IT išlaidų finansavimą ir šaltinius nuo 2012 m. numato Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas. IVP investicijų projektai, teikiami Finansų ministerijai, turi būti⁵⁸ suderinti su IVPK. Komitetas nustato šių projektų derinimo ir įgyvendinimo stebėsenos tvarką, atlieka jų įgyvendinimo stebėseną ir vertina, ar pateikti derinti investicijų projektai prisideda prie nacionalinių ir / arba regioninių strateginių dokumentų įgyvendinimo pagal IVP investicijų projektų derinimo tvarkos aprašo⁵⁹ priede numatytus vertinimo kriterijus.

Audito metu vertinome, ar nustatytos kontrolės priemonės informaciniams ištekliams palaikyti skiriamų lėšų planavimui įvertinti ir kaip veikia informacinių išteklių investicijų kontrolės procedūros. Laikėmės prielaidos, kad investicijų kontrolė veiksminga, kai nepriklausomai nuo finansavimo šaltinio investuojant į IT vertinamas šių lėšų pagrįstumas, atsiperkamumas ir suderinamumas su IVP tendencijomis ir finansuojami tik su IVPK suderinti IVP projektai.

IVPK vykdydamas Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklės⁶⁰, sudaro suderintų IVP investicijų projektų sąrašą pagal svarbą ir teikia jį Vyriausybės sudarytai Informacinės ir žinių visuomenės plėtros komisijai. Pastebėtina, kad IVPK suteikiami investicijų projektų prioritetai neturi įtakos skirstant investicijas tarp asignavimų valdytojų, nes ši komisija nagrinėjamu laikotarpiu nevykdė veiklos. Ministro Pirmininko tarnyba informavo, kad IVPK kasmet teikia institucijų pateiktų investicinių projektų derinimo rezultatus tuo metu, kai jau būna parengtas ir pateiktas Seimui kitų metų biudžeto projektas, todėl nėra prasmės svarstyti investicinių projektų derinimo rezultatus.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001-07-04 įsakymas Nr. 201 „Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo (Dėl Investicijų projektų rengimui taikomų reikalavimų aprašo patvirtinimo)“.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-26 nutarimu Nr. 478 patvirtintos Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklės, 10 p. ir Lietuvos Respublikos 201x (atitinkamų) metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo planas.

⁵⁹ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2009-04-17 įsakymu Nr. T-30 patvirtintas Informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų derinimo tvarkos aprašas.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-26 nutarimu Nr. 478 patvirtintos Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklės, 10 p.

IVPK suteiktais prioritetais galėtų vadovautis asignavimų valdytojai, tačiau, peržiūrėjus visus viešai paskelbtus asignavimų valdytojų pasirinktus investavimo prioritetus, nustatyta, kad IVPK suteikti investicijų projektų prioritetai nėra naudojami asignavimų valdytojams pasirenkant projektus.

Išanalizavus 2008–2012 m. investicijų į IT skyrimą, paaiškėjo, kad ne visų investicijų į informacinius išteklius kontrolė veiksminga, nes ne visi IT projektai derinami su IVPK.

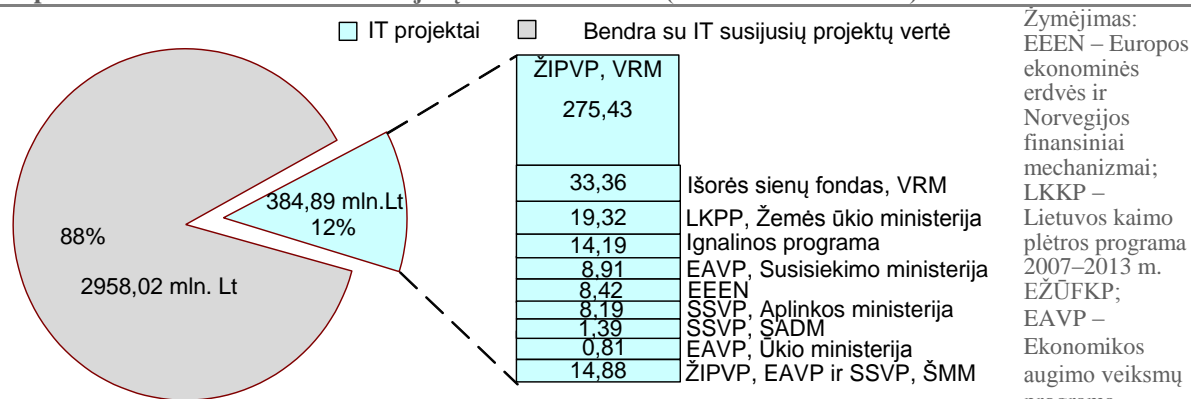
Pavyzdys

IVPK derinti 2012 m. pateikti 64 IVP investicijų projektai, 2011 m. duomenimis, 8 projektai neatitiko Tinkamumo vertinimo metodikos kriterijų ir nebuvo suderinti. Keturiems iš jų 2012 m. numatyta skirti finansavimą, iš viso 2,142 mln. Lt (2011 m. finansuoti 2 su IVPK nesuderinti projektai (0,779 mln. Lt), 2010 m. – 3 (0,87 mln. Lt)). Su IVPK nederinami ir informacinės visuomenės plėtros investicijų projektai, kuriuose pateikiama informacija su slaptumo žyma.

Valstybės informacinių išteklių finansavimo valdymas turi trūkumų ir dėl to, kad IT investicijų pagrįstumas ir jų suderinamumas su informacinės visuomenės plėtros kryptimis vertinamas tik naudojant ES 2007–2013 m. laikotarpio paramos Ekonomikos augimo veiksmų programos 2.3. prioriteto „Informacinė visuomenė visiems“ priemonių lėšas. Kitų ES 2007–2013 m. laikotarpio paramos priemonių lėšomis finansuojant IS kūrimą ir modernizavimą toks vertinimas neatliekamas, netaikomi IS kūrimo kontrolės mechanizmai. Naudojant ES 2007–2013 m. laikotarpio finansinės paramos Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonių lėšas, vertinama ar projekto įgyvendinimas neturi neigiamos įtakos darnaus vystymosi principo įgyvendinimui informacinės ir žinių visuomenės plėtros srityje.

IS kūrimo projektams įgyvendinti VRM administruojamų priemonių skirtų lėšų suma siekia 28 proc. IVPK administruojamo 2.3. prioriteto projektams skirtų lėšų (975 mln. Lt), tačiau skiriant lėšas nekontroliuojama, kad kuriamos IS būtų įsteigtos ir įteisintos. Iš viso per 2008–2011 m. su IT susijusiems projektams skirta 3 342,91 mln. Lt ES ir kitų tarptautinės finansinės paramos lėšų (be IVPK administruojamų priemonių). Įvertinus šių projektų biudžetus nustatyta, kad 384,89 mln. Lt iš jų (11 pav.) skirti informacinių išteklių kūrimui ar plėtrai, tačiau IVP gali būti skirta ir daugiau lėšų, nes ne visų projektų biudžetai pakankamai detalizuoti.

11 pav. IVPK nevertintos investicijos į IT 2008–2011 m. (finansavimo šaltiniai)

ŽIPVP – Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, SSVP – Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VRM, Finansų ministerijos, VŠĮ Centrinės projektų valdymo agentūros ir Nacionalinės mokėjimų agentūros prie Žemės ūkio ministerijos duomenis.

Valstybės kontrolės duomenimis, IVPK nevertinta investicijų į IT suma (384,89 mln.) per 2008–2011 m. siekia 50 proc. visų valstybės kapitalo investicijų į IT per šį laikotarpį (Finansų ministerijos duomenimis, iš viso per 2008–2011 m. investuota 747,8 mln. Lt). Siekiant užtikrinti investicijų į IT pagrįstumą, turi būti numatyti skiriamų lėšų kontrolės mechanizmai, nepriklausomai nuo finansavimo šaltinio. Kuriant ar tobulinant IS ar registrą būtina numatyti kontrolės priemonės, kurios būtų lygiavertės su IVPK administruojamų 2.3. prioriteto priemonių kontrolės priemonėmis. Tokie IT plėtros investicijų projektai, kurių neįvertina IVPK, gali neprisidėti prie nacionalinių ir/arba regioninių strateginių dokumentų įgyvendinimo, taip pat gali būti neužtikrintas technologinis, organizacinis suderinamumas su kitais įgyvendintais projektais.

IVPK taikomas IT investicijų vertinimo procesas galėtų būti tobulinamas įvertinant kuriamų IT sprendimų technologinį suderinamumą ir tokio sprendimo būtinybę valstybės mastu.

Išlikus toms pačioms investicijų į IT augimo tendencijoms, IT palaikymo lėšų poreikis didėja – iš viso šiai sričiai per metus panaudojama suma siekia daugiau negu pusę IT investicijų biudžeto (vidutiniškai 71 proc., pvz.: 2011 m. IT investicijos 279,3 mln. Lt, palaikymas – 189,03 mln. Lt), tačiau nėra IT palaikymo lėšų naudojimo pagrįstumo kontrolės priemonių. Išlaidų, patirtų tvarkant ir prižiūrint valstybės informacinius išteklius, finansavimo mechanizmai valstybės mastu nenumato šių išlaidų planavimo ir pagrįstumo įvertinimo kontrolės priemonių, todėl už lėšų, skirtų pasirengti kurti⁶¹ registrą ar valstybės IS ir juos tvarkyti ir prižiūrėti⁶², planavimą ir jų pagrįstumo vertinimą atsakingi asignavimų valdytojai. Informacinių išteklių išlaidų pagrįstumą iš dalies įvertina IVPK peržiūrėdamas su IT investicijų projektais vertinti pateikiamą medžiagą, tačiau šie IT išlaidų planai nesusiejami su kasmetiniu IT palaikymo išlaidų planavimu.

Pavyzdys

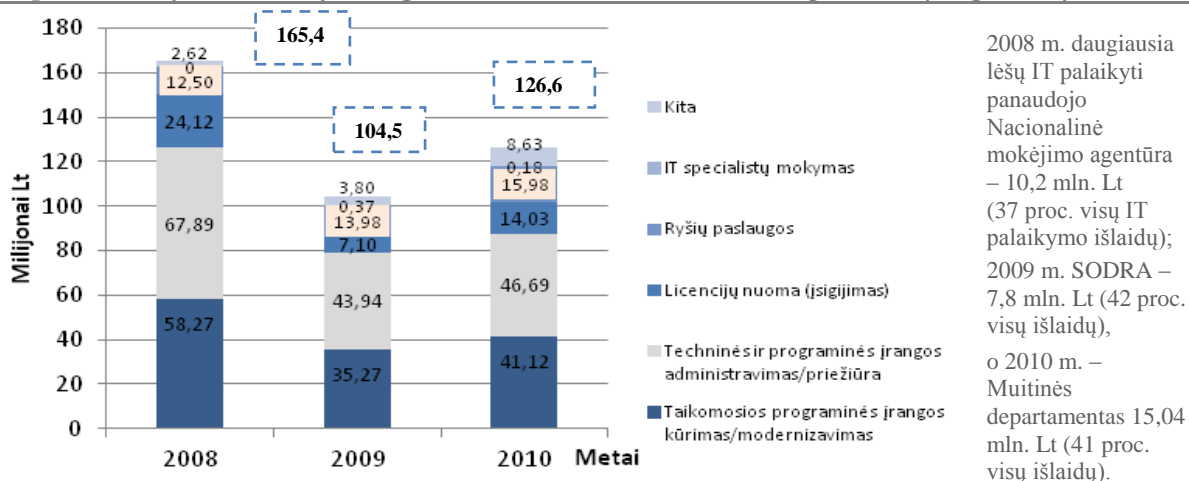
Vyriausybės užsakymu 2011 m. atlikto Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo projekto išplėstinio poveikio vertinime pastebėta, kad viena iš lėšų, skiriamų valstybės informaciniams ištekliams, panaudojimo problemų yra ir biudžeto planavimo sistemos ypatumai: LR biudžeto sandaros įstatyme išskiriamos investicijos, todėl galima aiškiai matyti, kiek lėšų per metus išleidžiama naujoms IS diegti. Vidutiniškai kasmet investicijoms į IT iš valstybės biudžeto skiriama apie 220 mln. Lt, iš jų 30–40 proc. sudaro ES struktūrinių fondų parama. Tačiau ne ką mažesnės lėšos kasmet išleidžiamos valstybės informaciniams ištekliams modernizuoti ir eksploatuoti (žr. 12 pav.), bet pagal LR biudžeto sandaros įstatymą jos priskiriamos paprastųjų išlaidų kategorijai ir nedetalizuojamos.

IVPK per apklausas surenka duomenis apie lėšas, skiriamas Vyriausybei atskaitingų institucijų IT modernizuoti ir palaikyti. Šie duomenys negali būti laikomi tiksliais, tačiau jie rodo, kad per metus šiam tikslui skiriama nuo 100 iki 170 mln. Lt, daugiausiai – techninės ir programinės įrangos administravimui / priežiūrai (žr. 12 pav.). Pagal LR biudžeto sandaros įstatymą šios išlaidos priskiriamos paprastųjų išlaidų kategorijai ir nedetalizuojamos.

⁶¹ Lėšos skirtos galimybių studijos ir IS nuostatų projektui parengti.

⁶² Lėšos skirtos duomenų tvarkymui, administruoti registrą ir valstybės IS, prižiūrėti ir modifikuoti techninę ir programinę įrangą, vertinti valdymo ir saugos priemones ir kelti darbuotojų, IT priemonėmis apdorojančių informaciją, kvalifikaciją.

12 pav. Valstybės IS, valstybės registrams ir kitoms IS 2008–2010 m. panaudotų asignavimų išlaidos

2008 m. daugiausia lėšų IT palaikyti panaudojo Nacionalinė mokėjimo agentūra – 10,2 mln. Lt (37 proc. visų IT palaikymo išlaidų); 2009 m. SODRA – 7,8 mln. Lt (42 proc. visų išlaidų), o 2010 m. – Muitinės departamentas 15,04 mln. Lt (41 proc. visų išlaidų).

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal IVPK surinktus institucijų apklausos duomenis.

Poreikį tobulinti lėšų planavimo procesą pastebėjo ir 62 proc. apklaustų institucijų (13 iš 21 atsakiusių). Jos nurodė, kad valstybės informacinių išteklių palaikymo (eksploatavimo) išlaidų planavimo mechanizmas neužtikrina, kad bus gauta pakankamai jų veiklai reikiamų lėšų, siūlyta IT palaikymui skirti iki 10 proc. IT sprendimui kurti panaudotų lėšų sumos.

Siekiant užtikrinti nuoseklesnį IT palaikymo lėšų planavimą ir valstybės informacinių išteklių išlaidų valdymą, tikslinga apsvarstyti galimybę parengti išlaidų planavimo metodiką, valstybės mastu įvertinant jų poreikį ir pagrįstumą. Užtikrinant svarbiausių valstybei informacinių išteklių veikimo tęstinumą, būtų tikslinga susieti ypatingos svarbos ir svarbių informacinių išteklių investicijų ir palaikymo lėšų planavimo mechanizmus, numatyti jų kontrolę.

2.2. Viešasis sektorius ne visada pasirenka finansiškai palankiausią alternatyvą kuriant ir palaikant valstybės informacinius išteklius

Valstybės institucijų įsigyti ir sukurti IT sprendimai gali būti perduoti naudoti kitoms valstybės institucijoms, (jei reikia – pritaikyti), todėl diegiant standartizuotus IT sprendimus (tiražuojant) galima sutaupyti lėšas, kurios skirtos IS kurti. Taip kiekviena institucija nekurtų tokias pačias funkcijas vykdančių (vidaus administravimo procesus kompiuterizuojančių) sistemų.

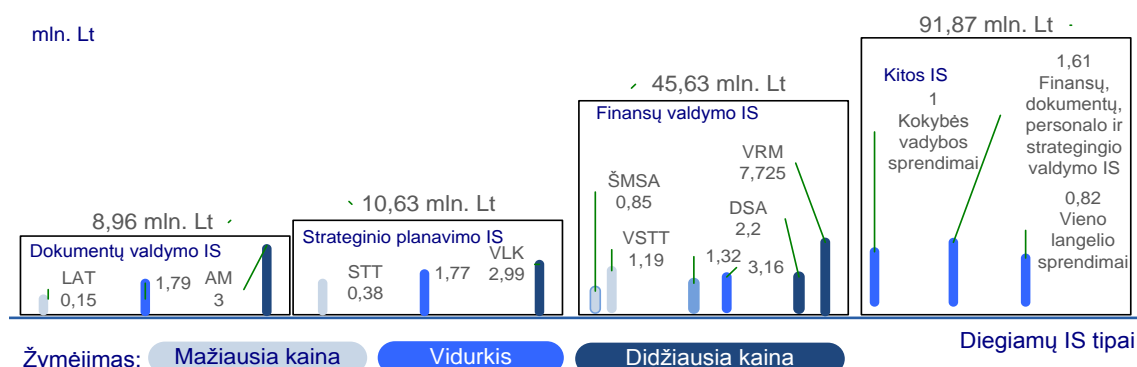
Tikslus viešajame sektoriuje įsigytų (sukurtų) IT sprendimų, pritaikytų bendram naudojimui, skaičius nenumatytas, nes nė viena iš informacinių išteklių politiką formuojančių institucijų neturėjo duomenų apie valstybės institucijų sukurtų ir perduotų kitoms institucijoms naudoti IT sprendimų skaičių ir mastą (kiek institucijų juos panaudojo). Informacija apie viešajame sektoriuje įsigytų (sukurtų) IT sprendimų pritaikomumą surinkta apklausus valstybės institucijas, identifikuoti keli IT sprendimų tipai, kurie perduoti ar gali būti perduoti naudoti kitoms viešojo sektoriaus institucijoms. 63 proc. apklaustų institucijų (20 iš 32) nurodė, kad nesusiduria su kliūtimis (teisinėmis, organizacinėmis, veiklos, techninėmis ar kt.), neleidžiančiomis naudotis įsigytu IT sprendimu kitam asignavimų valdytojui, bet tik 4 valstybės institucijos naudoja kitų institucijų sukurtus IT sprendimus.

Pavyzdys

Valstybinės mokesčių inspekcijos sukurta kompiuterizuoto deklaracijų formų pildymo programinė įranga ABBYY *eFormFiller* (diegiama lokaliaje vartotojų aplinkoje neribota licencija) naudojama ir kitose institucijose. Specializuotų sričių IT sprendimai pritaikomi giminingų sričių institucijose: Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų sukurta ligoninių ir pacientų registravimo IS naudojama 83 gydymo įstaigose, Valstybinės ligonių kasos sukurta odontologijos IS – vienoje, o Muitinės krovinių tranzito programa – dviejose įstaigose. Apklaustos institucijos nurodė, kad jų naudojamos dokumentų ir personalo valdymo sistemos galėtų tikti ir kitai valstybinei institucijai, tačiau tokių sistemų pritaikymo atvejų nebuvo. Kiti IT sprendimai, kuriuos galėtų diegti daugiau valstybės institucijų: virtuali tarnybinių stočių infrastruktūra kaip pagrindas debesų kompiuterijos paslaugoms, interneto svetainių pritaikymas mobiliems įrenginiams.

ES 2007–2013 m. paramos⁶³ VRM administruojamų priemonių lėšomis buvo finansuoti viešojo administravimo subjektų vidaus struktūros tvarkymo, dokumentų, personalo, turimų materialinių ir finansinių išteklių valdymo tobulinimo projektai. Standartizuotiems IT sprendimams (dokumentų valdymo, finansų apskaitos, strateginio planavimo ir kt.) kurti skiriamų lėšų sumos labai skiriasi – nuo 3 iki 20 kartų (13 pav.). Dalies projektų metu kompiuterizuota daugiau negu viena funkcija ir įdiegtos finansų, dokumentų, personalo ir strateginio planavimo valdymo IS; iš viso projektams skirta 91,42 mln. Lt.

13 pav. ES 2007–2013 m. paramos lėšos, 2008–2011 m. skirtos standartizuotiems sprendimams įsigyti

Žymėjimas: Mažiausia kaina Vidurkis Didžiausia kaina Diegiamų IS tipai
 AM – Aplinkos ministerija, DSA - Druskininkų savivaldybės administracija, LAT – Lietuvos apeliacinis teismas, STT – Specialiųjų tyrimų tarnyba, ŠMSA - Šiaulių miesto savivaldybės administracija, VLK - Valstybinė ligonių kasa, VSTT - Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos

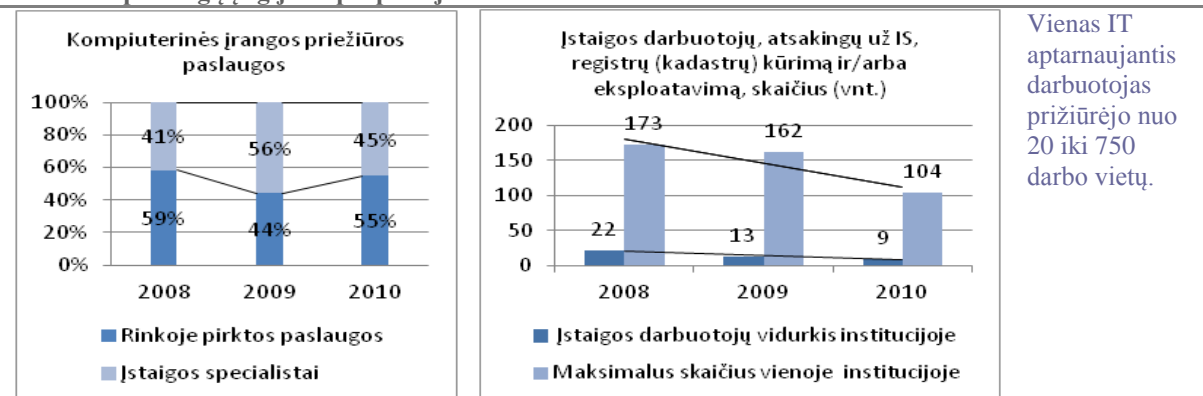
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ES struktūrinės paramos kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos (SFMIS) ir svetainės www.esparama.lt duomenis.

Pastebėtina, kad Vidaus reikalų ministerija Finansų valdymo informacinei sistemai diegti panaudojo daugiau lėšų (7,725 mln. Lt) negu Finansų ministerija (7,189 mln. Lt), kurios sukurta Finansų valdymo ir apskaitos IS yra tinkama naudoti kitoms viešojo sektoriaus organizacijoms (2012 m. ši IS buvo įdiegta 153 valstybės institucijose).

Valstybės mastu neišnaudojamos galimybės suvienodinti procesus ir sumažinti sąnaudas IT palaikymui ir tobulinimui, nes nė viena organizacija nevaldo išsamios informacijos, kiek ir kokių informacinių išteklių yra Lietuvoje, nesistemiškai kaupiama ir analizuojama informacija apie jiems vystyti ir palaikyti skiriamas valstybės lėšas. IVPK duomenimis, 2008–2011 m. daugiausia IS kūrimo paslaugų buvo perkama rinkoje (67–73 proc.), o santykis tarp pirktų įrangos priežiūros ir vidaus IT atliekamų paslaugų svyruoja nuo 44 iki 55 proc. (14 pav.).

⁶³ Pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1.4 prioritetą „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“.

14 pav. IT priežiūros specialistų skaičiaus institucijose sumažėjimas neturėjo įtakos IT priežiūros paslaugų išsigijimo proporcijoms

Šaltinis – Valstybės kontrolė.

Nuo 2012 m. teisės aktuose įtvirtinta galimybė techninės ir programinės įrangos priežiūros ir duomenų, informacijos, dokumentų ir (arba) jų kopijų tvarkymo funkcijas perduoti Viešųjų pirkimų įstatyme ar kituose teisės aktuose nustatyta tvarka parinktam (paskirtam) asmeniui ar asmenų grupei⁶⁴. Apklaustos institucijos nurodė, kad viešojo sektoriaus institucijoms, kurios stokoja žmogiškųjų ir finansinių išteklių, būtų naudinga gauti IT aptarnavimo paslaugas iš valstybės institucijų. Valstybinėje mokesčių inspekcijoje, Muitinės departamente, VĮ Registrų centre ir VRM dirba daugiau negu po 100 IT specialistų (14 pav.), todėl panaudojant šiuose centruose sukauptą patirtį ir kompetenciją būtų galima sudaryti paslaugų perdavimo sutartis ne tik su tam pačiam asignavimų valdytojui pavaldžiomis institucijomis (pvz., Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM techniškai aptarnauja daugelį VRM pavaldžių institucijų), bet ir aptarnauti kitas įstaigas.

Dar viena galimybė ekonomiškiau naudoti lėšas – tai centralizuotas programinės įrangos licencijų valdymas. IVPK duomenimis⁶⁵, valstybės institucijos nuo 7 iki 15 proc. (7–24 mln. Lt) visų IT eksploataavimo išlaidų skiria programinės įrangos licencijoms įsigyti ar nuomoti. Vidaus reikalų ir Susisiekimo ministerijų 2010 m. atlikta IRT panaudojimui skiriamų išteklių analizė parodė, kad įstaigos licencijas programinei įrangai perka arba nuomoja atskirai ir tai didina licencijų kainą, palyginus su centralizuotu pirkimu.

Programinės įrangos gamintojai ir platintojai nepateikia konkrečių skaičiuoklių ar palyginimų kiek būtų galima sutaupyti, pasirinkus skirtingus programinės įrangos licencijavimo būdus, tačiau siūlo specialius licencijavimo būdus mokymo įstaigoms ir nurodo centralizuoto licencijų išsigijimo ir valdymo privalumus, todėl būtų tikslinga apibūdinti skirtingo tipo programinės įrangos išsigijimą naudojant bendrą licencijavimo politiką valstybės mastu.

Viešojo sektoriaus programinės įrangos išsigijimo praktiką būtų galima patobulinti pritaikant privataus sektoriaus patirtį, pvz.: centralizuotai valdyti licencijas (saugoti dokumentus), reguliariai atlikti inventorizaciją, įsigyti tik iš patikimų įmonių ir sumažinti riziką dėl galimo įmonių bankroto ir veiklos tęstinumo, tiksliai nustatyti pareigas ir atsakomybes.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 41 str. 1 d.

⁶⁵ Pagal IVPK 2008-2012 m. surinktus institucijų apklausos duomenis.

3. Ar išnaudojamos valstybės informacinių išteklių galimybės tobulinti viešojo sektoriaus veiklą?

Viešojo sektoriaus institucijos ir įstaigos, vykdydamos teisės aktų nustatytas funkcijas, renka, kaupia, apdoroja, naudoja ir teikia daugelio veiklos sričių informaciją, pvz.: ekonomikos, geografijos, orų, turizmo, verslo, švietimo, socialinių reikalų ir kt. Viešojo sektoriaus informacija tampa vertingas išteklius, kuri galima panaudoti vystant paslaugų ir produktų pridėtinę vertę. IRT suteikia galimybę viešąsias paslaugas asmenims teikti greičiau, patogiau ir kokybiškiau. Valstybės institucijų teikiamos paslaugos tampa prieinamos panaudojant el. priemones, o kuriamų IS ir registrų techninės sąveikos galimybės turėtų užtikrinti patogesnius tarpinstitucinius duomenų mainus ir užkirsti kelią pakartotiniam informacijos rinkimui bei kaupimui.

Europos Komisija 1999 m. sudarė sąrašą 20-ies pagrindinių viešųjų paslaugų, skirtų piliečiams ir verslui, kurios perkeliamos į el. terpę⁶⁶. Susisiekimo ministerija siekdama užtikrinti spartesnę viešųjų paslaugų perkėlimą į el. erdvę patvirtino Viešųjų paslaugų perkėlimo į el. erdvę veiksmų iki 2012 m. planą⁶⁷. Nuo 2002 m. įgyvendinant Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategiją Lietuvoje siekta integruoti visus valstybės registrus ir užtikrinti registruose kaupiamos informacijos atitiktį esamai objektų būklei, jų tarpusavio ryšiams ir sukurti⁶⁸.

Kaip panaudojamos valstybės informacinių išteklių galimybės vertinome analizuodami, ar valstybės institucijų sukurtos el. paslaugos padeda asmenims gauti reikiamas paslaugas patogiai ir saugiai ir kokios įsigytos įrangos techninės ir sąveikos galimybės.

3.1. Viešojo sektoriaus sukurtas el. paslaugas ne visada patogiu ir saugu naudoti

Vyriausybė nuo 2010 m. kovo 1 d. valstybės institucijoms⁶⁹, administruojančios viešąsias ir teikiančioms administracines paslaugas, el. erdvėje nurodė užtikrinti paslaugų pasiekiamumą per VAIISIS sistemos el. valdžios vartų svetainę⁷⁰. Planuojama, kad 2015 m. 50 proc. gyventojų naudosis el. būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis⁷¹.

⁶⁶ Bendras visoms ES valstybėms narėms viešųjų paslaugų sąrašas, pagal kurį atliekami palyginamieji ES valstybių narių tyrimai. Pagrindinių viešųjų ir administracinių paslaugų sąrašas buvo apibrėžtas ES Bendrajame pagrindinių viešųjų paslaugų sąrašė (angl. *Common list of basic public services*) ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LRV direktoriaus 2010-02-25 įsakymu Nr. T-33 patvirtintoje Elektroninių paslaugų internete, teikiamų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, stebėjimo metodikoje.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010-06-14 įsakymu Nr. 3-376 patvirtintas Viešųjų paslaugų perkėlimo į el. erdvę veiksmų iki 2012 m. planas.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-08-22 nutarimu Nr. 1332 patvirtinta „Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategija“, 36.3, 37.2 ir 37.3 p.

⁶⁹ Ministerijos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigos, kitos Vyriausybei atskaitingos valstybės institucijos ir įstaigos, įstaigos prie ministerijų, kitos ministerijoms pavaldžios valstybės institucijos ir įstaigos, išskyrus LR diplomatinės atstovybes, konsulines įstaigas užsienyje ir LR atstovybes prie tarptautinių organizacijų. Kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms yra rekomenduojama naudoti VAIISIS.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-12-16 nutarimas Nr. 1659 „Dėl Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų sąveikumo sistemos naudojimo teikiant viešąsias ir administracines paslaugas elektroninėje erdvėje“, 1 p.

⁷¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011-03-16 nutarimu Nr. 301 patvirtintos Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos priedo 3 eilutė.

Diegiami IT sprendimai, įskaitant ir el. paslaugas, turi atitikti institucijų veiklos poreikius⁷², būti panaudojami ir teikti naudos (pvz., supaprastinti administracinių ir viešųjų paslaugų gavimą). El. valdžios vartuose (www.epaslaugos.lt) naudotojas turėtų greitai susirasti dominančią viešąją informaciją ir gauti pageidaujamas viešąsias paslaugas per internetinį katalogą, kuriame turėtų būti skelbiami trumpi ir aiškūs teikiamų el. paslaugų aprašymai, todėl vertinome, ar sukurtos el. paslaugos naudojamos ir padeda gyventojams gauti viešąsias paslaugas.

Siekiant sudaryti visiems asmenims vienodas galimybes panaudoti valstybės sukurtus IT sprendimus, el. paslaugos turėtų būti pritaikytos žmonėms su negalia ir neabejotinai visos turi būti teikiamos saugiai.

Sukurtos el. priemonės nepadedą gyventojams gauti viešųjų paslaugų, neišnaudojamos el. paslaugų galimybės

Lietuvoje el. paslaugų naudotojų skaičius mažesnis nei ES vidurkis, bendra gyventojų dalis, kurie naudojami el. būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis, 2008 m. sudarė 19,7 proc. (ES vidurkis 28 proc.), o 2011 m. – 27,9 proc. (ES vidurkis 34 proc.). Siekdami įsitikinti, ar išnaudojamos sukurtų el. paslaugų galimybės, vertinome tai, kokia į institucijas besikreipiančių asmenų dalis naudojami el. priemonių galimybėmis, ar yra sukurtų ir nenaudojamų el. paslaugų. Vertindami, ar naudoti el. paslaugas patogiu ir el. priemonės padeda gyventojams gauti viešąsias paslaugas, laikėme tokią situaciją, kai nėra el. paslaugų sutrikimų (neveikimo) ilgiau kaip 4 valandas.

Lietuvos IVP 2011–2019 m. programoje numatyta perkelti į el. erdvę kuo daugiau viešųjų ir administracinių paslaugų, taip užtikrinti kompleksinę paslaugos teikimo pertvarką ir siekti, kad paslaugos būtų teikiamos centralizuotai, be to, skatinti viešojo sektoriaus institucijas įsigyti IRT išteklius kaip paslaugas⁷³. Planuojama, kad iki 2015 m. Lietuvoje bus 90 proc. viešųjų ir administracinių paslaugų, perkeltų į el. erdvę visiško pasiekiamumo internetu brandos lygiu⁷⁴. IVPK 2012 m. paskelbė, kad išaugo valstybės institucijų teikiamų paslaugų perkėlimo į internetą lygis, tačiau, 2008–2011 m. statistinių rodiklių duomenimis⁷⁵, ne visos el. paslaugos panaudojamos visa apimtimi.

Pavyzdys

IVPK atliktas tyrimas⁷⁶ parodė, kad pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos į internetą perkeltos 81,5 proc., lyginant su 2010 m. – 3,4 proc. daugiau. Ypač išaugo visiškai interaktyvių, t. y. aukščiausiu perkėlimo į internetą lygiu teikiamų, el. paslaugų procentas, kuris, lyginant su 2010 m., padidėjo 10 proc. ir pasiekė 69,1 proc. 20-ies pagrindinių paslaugų perkėlimo į el. erdvę lygis: nedarbo socialinio draudimo išmokų 2 iš 4 (50 proc.), paskolos studentams 3 iš 5 (60 proc.), paso išdavimas 1 iš 5 (25 proc.), automobilių registracija 1 iš 4 (25 proc.), gimimo ir santuokos liudijimai 1 iš 4 (31,7 proc.), naujo juridinio asmens registravimas 2 iš 4 (50 proc.), su aplinkosauga susiję leidimai 1 iš 5 (20 proc.).

⁷² COBIT 4.1 metodika, kontrolės tikslai, valdymo gairės, brandos modeliai, 2011 m., Vilnius.

⁷³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011-03-16 nutarimu Nr. 301 patvirtinta Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programa, 8.2.1. p.

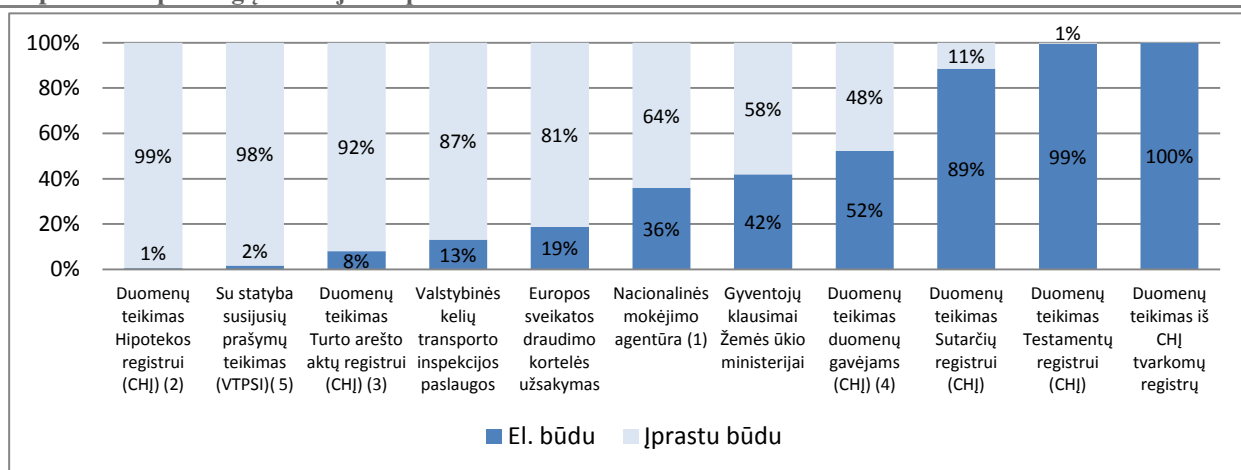
⁷⁴ Ten pat, programos priedo 3 eilutė.

⁷⁵ Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 m. programos vertinimo kriterijų reikšmių pokyčių įvertinimo ataskaita (2011 m.).

⁷⁶ IVPK užsakyму 2011 m. lapkričio–gruodžio mėn. UAB Socialinės informacijos centro atliktas tyrimas.

Apklausėme atsirinktas institucijas, prašėme nurodyti visų besikreipiančiųjų dėl paslaugos skaičių ir kiek iš jų kreipėsi el. būdu. Nustatėme, kad ne visos sukurtos el. paslaugos yra panaudojamos rezultatyviai – Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos su statyba susijusių prašymų teikimo paslauga naudojosi tik 2 proc., o Centrinės hipotekos įstaigos duomenų teikimo Hipotekos registrui – 0,5 proc. besikreipiančiųjų (15 pav.).

15 pav. El. paslaugų naudojimas proc. 2011 m.

Paaiškinimai: CHĮ – Centrinė hipotekos įstaiga, VTPSI – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos; (1) Nacionalinės mokėjimų agentūros klientų ir unikalųjų el. paslaugų portalo lankytojų skaičius; (2) Hipotekos registro el. paslauga naudojasi apie 15% notarų; (3) 5 proc. duomenų teikėjų naudojasi el. paslauga; (4) duomenų teikėjų skaičius; (5) pateikti 2012 m. I pusmečio. duomenys.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal apklausos duomenis

El. paslaugos turėtų būti patogesnės negu įprastos viešosios ir administracinės paslaugos. Audito metu išbandyta 25 įvairaus brandos lygio (nuo 1 iki 5) el. paslaugos ir užfiksuota 11 įvairaus lygio sutrikimų (žr. 5 priedą), dėl kurių asmenys negalėjo pasinaudoti paslauga jiems reikiamu metu (5 atvejais sutrikimai užtruko ilgiau kaip 4 valandas). Apžvelgus pagrindinį el. paslaugų katalogą Lietuvoje (El. valdžios vartų svetainę) nustatyta, kad jis nebuvo patogus naudotojui.

ES struktūrinių fondų lėšomis, administruojamomis IVPK, finansuojamų projektų vykdytojams nustatyti reikalavimai pirmiausia peržiūrėti ir prireikus keisti kuriamos el. paslaugos teikimo mechanizmą / procedūras, išnaudojant paslaugos teikimo el. būdu galimybes. Orientuojamasi į finansavimą tų el. paslaugų, kurios visiškai perkelia paslaugą į el. erdvę nuo paslaugos užsakymo iki jos suteikimo. Yra atvejų, kai perkeliant paslaugą į el. erdvę, nekeičiamas jos teikimo mechanizmas, todėl tenka vykti į įstaigą jų atsiimti (pvz., Juridinių asmenų registro ir savivaldybių pažymos apie gyvenamąją vietą), o to būtų galima išvengti.

Pavyzdys

El. valdžios vartų svetainėje pateikiamų el. paslaugų grupių pavadinimai klaidino ir ne visada atitiko toje kategorijoje pateiktą paslaugą, paslaugos neskirstomos pagal interaktyvumą (neaišku, kokių lygiu paslauga bus suteikta), nenurodoma, koks skirtumas tarp vienodai pavadintų paslaugų. Valstybės įmonėms neprivaloma registruoti savo teikiamų paslaugų El. valdžios vartuose, todėl ne visos jų teikiamos paslaugos pateikiamos viename kataloge (pvz.: nėra www.regia.lt, www.geoportal.lt paslaugų). Skelbiama, kad yra per 500 paslaugų, tačiau auditoriai nustatė 269 unikalias el. paslaugas (2012-04-25 duomenimis).

Užsakant el. paslaugas ne visada išnaudojamos el. parašo galimybės, pvz., nuvykus į pasirinktą Valstybinės ligonių kasos teritorinį skyrių atsiimti užsakytos Europos sveikatos draudimo kortelės pakartotinai reikia

užpildyti popierinį prašymą išduoti kortelę. Atsiimant paaiškėjo, kad prašymo duomenys nesutikrinami su el. pateiktais duomenimis. Kortelės užsakymo paslauga (teikiama adresu <https://kvp.vlk.lt/uzsakymai/>) nepatogi, nes registracijos formos laukai neturi pildymo paaiškinimo dėl duomenų pobūdžio, formato, nenurodoma, ar juos bus galima koreguoti (pvz.: kortelės atsiėmimo laiką ir vietą).

Audito metu (2012 m. spalio 4 d.) IVPK atnaujino el. valdžios vartų svetainę ir pašalino dalį pastebėtų trūkumų: pakeisti paslaugų grupių pavadinimai, paslaugos suskirstytos pagal sritis, veikia paieška.

Gerinant el. paslaugų teikimo kokybę ir prieinamumą viešojoje erdvėje, reiktų peržiūrėti jų teikimo mechanizmus ir atnaujinti El. valdžios vartų svetainėje pateikiamą el. paslaugų katalogą. Taip el. paslaugos būtų patrauklesnės ir el. valdžios projektų rezultatai būtų panaudoti efektyviau.

IVPK pastebi, kad svarbu užtikrinti, kad el. paslaugos būtų kuriamos ergonomiškai, orientuojantis į paslaugos gavėją ir pateikiant jam kompleksines, ištisines paslaugas; kad el. būdu teikiamos paslaugos nekainuotų brangiau nei teikiamos tradiciniais kanalais.

Viešojo sektoriaus informacinė aplinka nepritaikyta žmonėms su negalia ir nepakankamai apsaugota

El. valdžios koncepcijoje⁷⁷ buvo numatyta ypač didelį dėmesį atkreipti į neįgaliuosius, nes kai kuriais atvejais, pvz., patiriant sunkumų dėl atvykimo į instituciją, žmonėms su negalia itin aktualu gauti viešąsias paslaugas internetu. Informacinė aplinka turi būti pritaikyta atsižvelgiant į IVPK parengtas informacinės aplinkos pritaikymo neįgaliesiems metodines rekomendacijas⁷⁸ ir tarptautinės žiniatinklio prieinamumo iniciatyvos darbo grupės rekomendacijas⁷⁹. Siekiant įsitikinti, ar el. paslaugos teikiamos saugiai, vertinta VAIISIS saugos atitiktis teisės aktų reikalavimams⁸⁰. VAIISIS turėtų tapti pagrindine valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformos dalimi, todėl didesnis pasitikėjimas viešojo sektoriaus el. paslaugomis bus pasiektas tuo atveju, jeigu ši valstybės IS bus saugi.

IVPK užsakyto tyrimo⁸¹ rezultatai rodo, kad tik 26 proc. (236 iš 906) valstybinių institucijų interneto svetainių 2011 m. atitiko pritaikymo neįgaliesiems reikalavimus, tačiau audito metu nustatyta, kad svetainių pritaikymas neįgaliesiems dažnai būna tik formalus. Svetainių nuorodos „pritaikyta neįgaliesiems“ neveikia, pateikiama smulkiu šriftu, neskelbiama puslapio viršuje arba neveikia nuorodos į el. paslaugas.

Aštuoniose skirtingą neįgalumą (judėjimo, regos, klausos ir kt.) turintiems asmenims atstovaujančiose institucijose atlikome el. paslaugų pritaikymo neįgaliesiems nuomonės apklausą, siekdami išsiaiškinti, ar žmonės su negalia patiria sunkumų naudodamiesi el. paslaugomis. Nors

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-31 nutarimu Nr. 2115 patvirtinta Elektroninės valdžios koncepcija.

⁷⁸ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-03-31 įsakymu Nr. T-40 patvirtintos Neįgaliesiems pritaikytų interneto tinklalapių kūrimo, testavimo ir įvertinimo metodinės rekomendacijos.

⁷⁹ Prieiga per internetą <http://www.w3.org/WAI/>, W3C konsorciumo žiniatinklio prieinamumo iniciatyvos (angl. *Web Accessibility Initiative*): interneto prieinamumo žmonėms su negalia strategija, gairės ir ištekčiai [Žiūrėta 2012-08-28].

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai, vidaus reikalų ministro 2008-10-28 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai ir Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2008-11-12 įsakymu Nr. 1T-71 (1.12) patvirtinti Bendrieji reikalavimai organizacinėms ir techninėms duomenų saugumo priemonėms.

⁸¹ Valstybės institucijų interneto svetainių tyrimo ataskaita, Europos Tarpdisciplininių Tyrimų Institutas, 2011 m. birželis, Vilnius.

sukurta ir patogių neįgaliesiems asmenims el. paslaugų (registracija pas gydytoją ar galimybė skaityti knygas⁸²), nustatyta, kad el. paslaugos, įskaitant institucijų interneto svetaines, nėra pritaikytos neįgaliesiems. Jų interesams atstovaujančios institucijos nurodė informacinės aplinkos pritaikymo neįgaliesiems asmenims trūkumus, kurie trukdo jiems aktyviau dalyvauti visuomenės gyvenime.

Pavyzdys

Apklaustos ir atliktų tyrimų metu įvardyti šie informacinės aplinkos pritaikymo neįgaliesiems trūkumai:

- Interneto svetainėse skelbiama vaizdinė medžiaga nepritaikyta klausos negalią turintiems asmenims, trūksta vertimo į gestų kalbą arba titravimo (pvz., svetainėje www.prisijungusi.lt pateikta vaizdo medžiaga neišversta į gestų kalbą ir netitruota). Naudojantis el. paslauga pasigendama realaus laiko konsultavimosi raštu priemonių. Apklaustieji pastebėjo, kad kai kuriomis el. paslaugomis nesinaudojama, nes yra per sudėtingos pildymo formos, pvz., Valstybinės mokesčių inspekcijai pateikiamos el. deklaracijų formos labai sudėtingos, todėl paslauga tampa neprieinama silpnaregiams.
- Pasigendama lengvai skaitomo teksto (angl. *Easy to Read*) pritaikymo interneto svetainėse, tai aktualu intelekto, psichikos sutrikimų, ar disleksiją turintiems asmenims.
- Trūksta informacijos apie el. parašą – klausos negalią turintieji pasigenda jiems pritaikytos vaizdinės medžiagos, silpnaregiai mano, jog praktiškai naudojant el. parašą nereiktų vykti į institucijas ir pristatyti popierinių dokumentų, nes jiems sunku rasti reikiamas institucijas, dažnai jos įsikūrusios miesto centre, kur intensyvus automobilių eismas, gatvės siauros.

Ne visų el. paslaugų privalumai efektyviai panaudojami, judėjimo negalią turintiems asmenims ir silpnaregiams nepatogu tai, kad tenka vykti į instituciją atsiimti pažymų ar kitų dokumentų.

Teikti ir gauti viešąsias paslaugas el. būdu trukdo ir duomenų saugos apribojimai: teikiant kai kurias paslaugas vis dar nepavyksta užtikrinti duomenų saugos kuriame nors iš daugelio paslaugos teikimo organizacinių etapų, todėl paslauga neteikiama el. būdu arba teikiama žemesniu el. brandos lygiu, nei būtų techniškai įmanoma.⁸³ IVPK neužtikrina saugaus el. paslaugų teikimo, nes VAIISIS saugos priemonės neatitinka teisės aktų keliamų reikalavimų asmens duomenims ir sistemos atsarginėms kopijoms apsaugoti.

Pavyzdys

IVPK 2011-10-28 atlikto saugos atitikties vertinimo duomenimis, VAIISIS įgyvendintos ne visos privalomos saugos užtikrinimo priemonės – IS veiklos testinimo planas patvirtintas audito metu (2012-05-29), IS testuota su tikrais asmens duomenimis, nesilaikyta IS atsarginių kopijos saugojimo ir testavimo reikalavimų, IS pokyčiai, galintys turėti neigiamą įtaką IS konfidencialumui, vientisumui ar prieinamumui, netikrinami testinėje aplinkoje (IS testinė aplinka neatskirta nuo gamybinės). Užtikrinta tik dalies teisės aktų reikalavimų atitiktis, įgyvendinta 78 proc. bendrųjų el. informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų IS reikalavimų priemonių (57 iš 73), 2012 m. 92 proc. (69 iš 75); 85 proc. bendrųjų reikalavimų organizacinėms ir techninėms asmens duomenų saugumo priemonių (35 iš 41) – 2012 m. 84 proc. (37 iš 44) ir 67 proc. valstybės institucijų ir įstaigų IS el. informacijos techninių saugos reikalavimų priemonių (47 iš 70) – 2012 m. 69 proc. (48 iš 70). Kitą dalį trūkumų IVPK numato pašalinti įgyvendinus projektą „VAIISIS saugos ir funkcionalumų plėtra“.

Informacinių sistemų, kurios nustato naudotojų tapatybę ir teikia duomenų perdavimo ir atsiskaitymo už el. paslaugas aptarnavimo paslaugas, saugos trūkumai kelia grėsmę El. valdžios vartų IS sukauptai informacijai ir mažina el. paslaugų naudotojų pasitikėjimą. Didinant naudotojų pasitikėjimą, būtina paslaugas teikti be trikdžių ir įdiegti reikalavimus atitinkančias el. duomenų saugos priemones.

⁸² Prieiga per internetą <http://www.ivpk.lt/news/1812/21/Regos-negalia-turintiems-zmonems-technologijomis>, [Žiūrėta 2012-08-22].

⁸³ Ministro Pirmininko tarnybos užsakymu 2011-01-03 parengta bandomosios funkcijų peržiūros ataskaita „Horizontali elektroninės valdžios politikos funkcijų peržiūra“.

3.2. Neišnaudojamos informacinių išteklių sąveikos galimybės

Sąveikumas viešojo administravimo institucijoms padeda bendradarbiauti teikiant paslaugas, keistis informacija kuriant viešąsias paslaugas, dalytis informacija ir naudoti ją pakartotinai – taip didėja administravimo efektyvumas ir mažėja administracinė našta gyventojams ir verslui⁸⁴. Viešasis sektorius – didžiausias informacijos gamintojas ir teikėjas Europoje, todėl informacijos pakartotinis naudojimas (asmenų naudojimas informacija komerciniams arba nekomerciniams tikslams)⁸⁵ reguliuojamas teisės aktais ES ir Lietuvoje.

Pavyzdys

2010 m. Europos Komisija priėmė komunikatą⁸⁶, kuriame visos ES viešojo administravimo institucijos skatinamos kuo geriau išnaudoti IRT socialinį ir ekonominį potencialą. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/98/EB⁸⁷ nustato minimalias taisykles, reglamentuojančias informacijos, kuria disponuoja viešojo sektoriaus institucijos, pakartotinį naudojimą ir tą naudojimą lengvinančias praktines priemones. Ją įgyvendina Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų ir Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymai, nustatantys su pakartotiniu informacijos panaudojimu susijusias sąvokas, principus ir informacijos teikimo būdus.

Vertindami, kaip užtikrinamas viešojo sektoriaus sukauptos informacijos panaudojimas, analizavome, ar valstybės institucijose nėra perteklinių ar dubliuojamųjų duomenų elementų, ar valstybės institucijų naudojami technologiniai sprendimai neriboja galimybes gauti valstybės informacinių išteklių duomenis. Kadangi kiekviena valstybės institucija nuolat investuoja į savo IT infrastruktūros kūrimą, vertindami, kaip išnaudojamos informacinių išteklių galimybės, analizavome tai, kokia valstybės registrų dalis (skaičius) turi technines sąveikumo galimybes, sukurtas žiniatinklio paslaugas (angl. *web service*), ar daugiau kaip 60 proc. išnaudojamos valstybinių ir žinybinių duomenų perdavimo tinklų ir duomenų saugyklų galimybės (apkrova ir kt.).

Siekiant kuo geriau išnaudoti įsigytų IRT galimybes, Ministro Pirmininko 2010 m. sudaryta darbo grupė rekomendavo sudaryti sąlygas gauti informaciją apie valstybei priklausančius IT sprendimus ir žinias. Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme numatyta, kad kuriant valstybės IS, kitas IS ir registrus turi būti siekiama pakartotinai panaudoti kitų institucijų turimus IT sprendimus⁸⁸. Šias nuostatas kol kas sudėtinga įgyvendinti praktikoje, nes valstybėje tokia informacija nėra kaupiama. IVPK Registrų sąrašo duomenys apie registrų sąveiką nepatikimi ir netikslūs: apie 86 proc. registrų (iš 88 įregistruotų) sąveiką pateikti duomenys – klaidingi, apie kitų registrų sąveiką duomenų nėra, nes jie nebaigti kurti. Registrai turi technines galimybes vykdyti el. duomenų mainus, tačiau sąrašė skelbiama ne visa informacija apie jų sąveiką: pateikiami prieštaraujantys duomenys, kai kuriais atvejais neatitikimai iki 29 duomenų apsikeitimo sąsajų.

⁸⁴ Sąveikumas (angl. *interoperability*) – tai iš esmės skirtingų organizacijų gebėjimas bendradarbiauti siekiant abipusės naudos ir užsibrėžtų bendrų tikslų, užtikrinant sklandžius informacijos ir žinių mainus tarp atitinkamų veiklos procesų, apsikeitimui duomenimis naudojant savo IRT sistemas. Prieiga per internetą http://saveikumas.gov.lt/lt/titulinis_114.html. [Žiūrėta 2012-08-20].

⁸⁵ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 2 str. 5 d.

⁸⁶ Europos Komisijos 2010-12-15 komunikatas Nr. COM (2010) 743 „2011–2015 m. Europos e. valdžios veiksmų planas IRT naudojimas siekiant pažangios, darnios ir novatoriškos valdžios“.

⁸⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 2003-11-17 direktyva Nr. 2003/98/EB „Dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo“, 1 str.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 11 str. 2 d. 9 p.

Pavyzdys

Registrų sąrašė pateikiami prieštaringi duomenys apie sąveiką – nurodoma, kad iš Hipotekos registro Ginklų registrui duomenys teikiami el. būdu, o gaunami – neskaitmeniniu, prie Ginklų registro nurodoma, kad duomenys iš Hipotekos registro gaunami ir teikiami el. būdu, tačiau Ginklų registras neįteisintas. Skelbiama, kad DNR duomenų registras neturi sąveikos nė su vienu iš registrų, tačiau registro nuostatuose nurodoma, kad yra sąveika su Lietuvos Respublikos gyventojų, Policijos registruojamų įvykių, Ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų ir Įtariamų, kaltinamų ir teistų asmenų registrais.

Pastebėti ir kiti skirtumai dėl duomenų teikimo būdų ir apimčių: kitų 7 registrų tvarkytojai nenurodo, kad teikia duomenis Vedybų sutarčių registrui, o 2 nepatvirtina, kad juos gauna neskaitmeniniu būdu, nors tai nurodoma prie duomenų apie Vedybų sutarčių registro sąveiką. Administracinių teisės pažeidimų ir eismo įvykių registras nebaigtas kurti ir neįteisintas, bet el. būdu gauna duomenis iš kitų 12 registrų, nors kitų registrų tvarkytojai nenurodo, kad jam teikia duomenis.

IVPK kaip informacinių išteklių politiką įgyvendinanti institucija⁸⁹ ir Registrų sąrašo tvarkymo įstaiga turėtų užtikrinti, kad Registrų ir IS sąrašė būtų pateikti aktualūs duomenys apie informacinių išteklių sąveiką, o el. duomenų mainai būtų vykdomi tik iš įteisintų registrų ir IS. Komitetas, kaip Registrų sąrašo tvarkymo įstaiga, turėjo teisę reikalauti⁹⁰, kad sąrašo duomenų teikėjai nustatyta tvarka teiktų duomenis, baigę atitinkamą registro formavimo (steigimo, kūrimo, reorganizavimo ar likvidavimo) etapą, ir informaciją apie pateiktų duomenų pasikeitimus, ištaisytų pastebėtas klaidas. Taip sąrašo duomenys būtų aktualūs ir teisingi. Audituojamu laikotarpiu IVPK nesiėmė reikiamų priemonių, kad duomenys būtų teikiami tik iš įteisintų informacinių išteklių: Registrų sąrašė nurodyta, kad su neįteisintais (nebaigtais kurti) registrais vykdomi el. duomenų mainai, o sukurtieji neturi sąveikos su kitais registrais, nors jų nuostatuose nurodyta, kad sąveika yra ir faktiškai vykdomi el. duomenų mainai.

Kadangi Teisingumo ministerija nekaupia duomenų apie registrų integralumą ir technines galimybes, o IVPK Registrų sąrašė pateikia nepatikimus ir netikslius duomenis, registrų duomenų gavėjai negali pasikliauti viešai skelbiama informacija ir kurdami IT sprendimus turi derinti su kiekviena vadovaujančia registro tvarkymo įstaiga duomenų gavimo būdus. Siekiant užtikrinti pakartotinį duomenų panaudojimą, būtų tikslinga derinant IS ir registrų nuostatus peržiūrėti, kad nenumatoma pakartotinai rinkti duomenų, kurie jau kaupiami valstybės registruose. Analizuojant IVPK pateikiamus duomenis apie registrų sąveiką nustatyta atvejų, kai valstybės institucijos pakartotinai kaupia registrų duomenis (pvz.: duomenys apie gyventojus, užsienio šalių piliečius ir kt.). Informacija apie juridinius faktus ar tam tikrus požymius pakartotinai renkama iš pirminių šaltinių, nesinaudojama valstybės registrais, todėl ir kitose institucijose gali būti kaupiami pertekliniai duomenys.

Pavyzdys

Keliuose registruose (Ūkinių gyvūnų, Ūkininkų ūkių, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo ir Lietuvos Respublikos patvirtintų pašarų ūkio subjektų) kaupiami tie patys arba labai panašūs duomenys apie su žemės ūkio veikla susijusius juridinius faktus ir veiklas, tačiau ne visada nurodoma, kad naudojami kitų registrų duomenys. Nuostatuose nurodoma, kad duomenys pakartotinai renkami iš ūkininkų ar kitų asmenų,

⁸⁹ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010-06-23 įsakymu Nr. 3-401 patvirtinti Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos nuostatai, 9.2 p.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-21 nutarimu Nr. 299 patvirtinti Registrų sąrašo nuostatai, 9.2 p. (neteko galios 2012-10-16 nutarimu Nr. 1263). Nuo 2012-10-21 – Vyriausybės 2012-13-16 nutarimu Nr. 1263 patvirtinti Registrų ir valstybės informacinių sistemų registro nuostatai, 28 p.

besikreipiančių dėl duomenų įregistravimo. Pastebėta, kad duomenys apie ūkinius gyvūnus ir skirtingų rūšių ūkių veiklas kaupiami ir apdorojami ir IS (Žemės ūkio, Veislinių gyvulių, Arklių veislininkystės, Mėsinių galvijų apskaitos, Ūkinių gyvūnų registravimo ir identifikavimo IS).

Ministro Pirmininko tarnybos užsakymu atliktoje studijoje nurodyta, kad dauguma sukurtų IS veikimo ar duomenų kodavimo priemonės ir technologija skiriasi, todėl jos sunkiai dera tarpusavyje⁹¹. Auditorių apklaustos institucijos nurodė, kad susiduria su sunkumais dėl el. būdu teikiamų duomenų formatų, nes jie sunkiai apdorojami automatinio būdu (pvz., Notarine tvarka patvirtintų įgaliojimų ir Neveiksnių asmenų registrų informacija perduodama *pdf* formatu). Registrų informacija teikiama tokio turinio ir formos, kad neatitinka prašančios institucijos poreikių, o informaciją teikianti institucija nėra sukūrusi reikalingų papildomų priemonių. Lieka rizika, kad ne visi valstybės institucijose naudojami IT sprendimai užtikrina galimybes gauti ir apdoroti valstybės informacinių išteklių duomenis automatinio būdu.

Siekiant padidinti valstybės institucijų naudojamų informacinių išteklių integraciją, reikia nustatyti, kokius technologinius standartus turi atitikti valstybės institucijų automatizuotu būdu teikiama informacija. IVPK įpareigotas nustatyti rekomenduojamus duomenų teikimo formatus ir standartus, užtikrinančius valstybės IS ir registrų sąveiką iki 2013 m. (7 priedas, 21 eilutė).

Ministerijų ir kitų svarbiausių informacinių išteklių valdytojų apklausos duomenimis, nors įsigytų IT priemonių galimybės valstybės institucijose panaudojamos daugiau negu 60 proc.⁹², tačiau, valstybės mastu neįvertintus visos valstybės informacinės infrastruktūros, IRT infrastruktūros optimizavimas ir efektyvus panaudojimas neįmanomas. IVPK, VRM, Susisiekimo, Finansų ir Švietimo ir mokslo ministerijos iki 2012 m. turėjo atlikti esamos valstybės informacinės infrastruktūros analizę ir parengti valstybės optimizavimo ir plėtros reikalavimus⁹³, tačiau surinkti duomenys neleido suformuluoti pagrįstų ir visa apimančių siūlymų užtikrinti valstybės informacinės infrastruktūros bendrumą, nes informacija buvo renkama fragmentiškai.

Pavyzdys

Vyriausybės 2008–2012 m. programos įgyvendinimo priemonių nuostata „Efektyviau naudosime IRT infrastruktūrą ir kompetencijas viešajame sektoriuje, taip pat ir bendrųjų paslaugų veikimui. Sukursime išlaidų dalijimosi modelį, pagal kurį institucijos galės pirkti iš kitų institucijų joms reikalingas paslaugas“ neįgyvendinta. Susisiekimo ministerija kartu su VRM 2010 m. išnagrinėjo surinktą informaciją apie IRT panaudojimui skiriamus išteklius ir pateikė išvadą, kad daugumoje įstaigų įrengtos serverinės, kurių plotas išnaudojamas 60 proc.; naudojama didelė serverių ir operacinių sistemų įvairovė, tai apsunkina priežiūrą ir tarpusavio sąveiką; didelis serverių skaičius rodo, kad gali būti neišnaudojamas jų našumas; dalis serverių neturi duomenų saugyklų, o tai mažina duomenų saugumą ir patikimumą, kiekvienoje IS sprendžiami veiklos tęstinumo, atnaujinimo klausimai. Susisiekimo ministerija, siekdama išspręsti išvardytas problemas, 2010 m. pasiūlė atlikti visos valstybės viešojo sektoriaus informacinės infrastruktūros analizę ir parengti rekomendacijas valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimui ir plėtrai, bet šiai iniciatyvai nebuvo skirta lėšų.

⁹¹ Ministro Pirmininko tarnybos užsakymu 2011-01-03 parengta bandomosios funkcijų peržiūros ataskaita „Horizontali elektroninės valdžios politikos funkcijų peržiūra“. Prieiga per internetą <http://www.vakokybe.lt/get.php?f.534>, [Žiūrėta 2012-10-24].

⁹² Ministerijų ir kitų svarbiausių informacinių išteklių valdytojų 2012 m. apklausos (atsakė 23 valdytojai iš 25) duomenimis: tinklų apkrova maksimali nuo 8 Mbps iki 10 Gbps (vidurkis nuo 37 iki 100 Mbps); valstybės institucijų turimų duomenų saugyklų talpa siekia nuo 50 GB iki 291 TB, panaudojama nuo 10 iki 99 proc. turimų išteklių (vidurkis 71 proc.); turimi duomenų centrai panaudojami nuo 20 iki 100 proc. (vidutiniškai 75 proc.), užimamas plotas siekia nuo 7 iki 447 m² (vidutiniškai 81,65 m²).

⁹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-02-25 nutarimu Nr. 189 patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 m. programos įgyvendinimo priemonių sąrašas, 3 lentelė, III skyrius, 86 p.

Efektyvesnio valstybės IRT infrastruktūros panaudojimo ir optimizavimo planai neparengti, todėl IRT plėtra vykdoma atsižvelgiant į institucijų poreikius ir tiesiogiai priklauso nuo skirto finansavimo, liko ir kitos 2010 m. nustatytos problemos. Valstybės mastu būtų tikslinga įvertinti turimus informacinių išteklių techninius rezervus ir spręsti dėl jų išnaudojimo efektyvumo, numatant galimybę juos panaudoti centralizuotai.

Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito
departamento direktorius

Dainius Jakimavičius

Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito departamento
Informacinių sistemų audito skyriaus vedėja

Živilė Kindurytė

Valstybinio audito ataskaita pateikta:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui,
Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui,
Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai,
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai,
Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai,
Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos.

Valstybinio audito ataskaitos kopijos (po vieną egz.) pateiktos:

Lietuvos Respublikos Vyriausybei,
Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai,
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai,
Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentui.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos „Valstybės informacinių išteklių valdymas“ 1 priedas

Audito apimtis ir metodai

Audito objektas – valstybės informacinių išteklių valdymas.

Audito subjektai – Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos ir Ryšių reguliavimo tarnyba.

Audito tikslas – įvertinti, ar efektyviai valdomi valstybės informaciniai ištekliai ir išnaudojamos jų galimybės. Naudoti vertinimo kriterijai pateikti lentelėje.

Valstybės informacinių išteklių panaudojimo ir jų valdymo efektyvumo įvertinimo kriterijai

Detalizuoti vertinimo kriterijai pateikti tekste		
Pasirinktas tinkamas valstybės informacinių išteklių valdymo modelis, kai:	Sudarytos sąlygos darniam visų valstybės informacinių išteklių valdymui:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nustatytos visų naudojamų informacinių išteklių sąvokos. 2. Visiems valstybės informaciniams ištekliams nustatyti bendri klasifikavimo principai. 3. Nustatyti reikalavimai visų valstybės informacinių išteklių planavimui, eksploatavimui ir plėtrai. 4. Sudarytos sąlygos valstybės informacinių išteklių integralumui.
	Esama valstybės informacinių išteklių politikos formavimo schema užtikrina nuoseklų šios srities formavimą:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bendra visų valstybės informacinių išteklių strateginė plėtra. 2. Nustatyti standartizuoti valstybės informacinių išteklių stebėsenos kriterijai. 3. Numatyti valstybės valdomų informacinių išteklių optimizavimo etapai. 4. Nustatyta atsakomybė ir kontrolės mechanizmai visoms valstybės informacinių išteklių valdymo sritims. 5. Valstybės informacinių išteklių politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų funkcijos nesidubliuoja.
	Veiksmingai valdomi valstybės informaciniai ištekliai:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pasiesti planuoti informacinių išteklių strateginės plėtros rezultatai. 2. Sukurti valstybės informacinių išteklių politikos įgyvendinimo kontrolės mechanizmai veikia patikimai. 3. Suregistruoti visi valstybės informaciniai ištekliai.
Valdant informacinius išteklius racionaliai naudojamoms valstybės biudžeto lėšos, kai:	Sukurtas valstybės informacinių išteklių finansavimo priežiūros mechanizmas užtikrina lėšų panaudojimo pagrįstumą:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vertinamos informaciniams ištekliams palaikyti skiriamos lėšos. 2. Visų investicijų į informacinius išteklius kontrolė veiksminga.
	Kuriant ir palaikant valstybės informacinius išteklius viešasis sektorius pasirenka finansiškai palankiausia alternatyvą:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diegiami taupūs informacinių išteklių sprendimai. 2. Valstybės informaciniams ištekliams palaikyti saikingai naudojamos lėšos.
Išnaudojamos valstybės informacinių išteklių galimybės tobulinti viešojo sektoriaus veiklą, kai:	Patogu ir saugu naudoti viešojo sektoriaus el. paslaugas:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukurtos el. priemonės padeda gyventojams gauti viešąsias paslaugas. 2. Viešojo sektoriaus el. paslaugos ir informacinė aplinka pritaikyta žmonėms su negalia. 3. Viešojo sektoriaus el. paslaugos teikiamos saugiai. 4. Visos viešojo sektoriaus el. paslaugos panaudojamos.
	Valstybės informaciniai ištekliai viešajame sektoriuje naudojami racionaliai:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Viešajame sektoriuje išnaudojamos visos valstybės informacinių išteklių technologinių priemonių galimybės. 2. Užtikrintas viešojo sektoriaus apdorojamos informacijos pakartotinis naudojimas.

Analizuoti 2008–2012 m. I pusmečio duomenys apie valstybės informacinių išteklių politikos formavimą ir įgyvendinimą, jų valdymo reglamentavimą, finansavimą ir kontrolės mechanizmų veiksmingumą. Šio audito metu nenagrinėta Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos veikla įgyvendinant valstybės informacinių išteklių politiką, nes 2013 m. bus atliekamas automatizuotu būdu tvarkomų asmens duomenų apsaugos auditas.

Audito metodai: taikėme dokumentų peržiūros, pokalbių, apklausos procedūras ir kitus duomenų rinkimo ir vertinimo metodus. Duomenys apie valstybės informacinių išteklių valdymo politikos formavimą ir įgyvendinimą buvo renkami Ministro Pirmininko tarnyboje, Susisiekimo, Teisingumo ir Vidaus reikalų ministerijose, Informacinės visuomenės plėtros komitete prie Susisiekimo ministerijos, Ryšių reguliavimo tarnyboje ir Informatikos ir ryšių departamente prie Vidaus reikalų ministerijos.

Siekiant gauti išsamią informaciją apie valstybės informacinių išteklių valdymą ir sužinoti svarbiausias problemas, su kuriomis susiduria valstybės institucijos parengtas klausimynas dėl valstybės informacinių išteklių valdymo. Iš viso apklaustos 32 institucijos – ministerijos, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos bankas ir kitos, svarbiausius (ypatingos svarbos ir svarbius) valstybės informacinius išteklius valdančios, institucijos.

Duomenys apie informaciją su slaptumo žyma apdorojančių informacinių išteklių valdymą ir naudojimą buvo renkami Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijoje, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamente, Informatikos ir ryšių departamente prie Vidaus reikalų ministerijos, Ryšių ir informacinių sistemų tarnyboje prie Krašto apsaugos ministerijos ir Vyriausybinių ryšių centre prie Valstybės saugumo departamento.

Informacija apie el. paslaugų ir informacinės aplinkos pritaikymo neįgaliems poreikius ir problemas rinkta institucijose atstovaujančiose neįgaliuosius: Neįgaliųjų reikalų departamente prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos neįgaliųjų ir Lietuvos kurčiųjų draugijose, Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ir Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centruose, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ir Lietuvos žmonių su negalia sąjungose ir Lietuvos neįgaliųjų forume.

Nagrinėjome teisės aktus, reglamentuojančius valstybės informacinių išteklių valdymą, ir planavimo dokumentus, nustatančius esminius informacinių išteklių raidos tikslus ir uždavinius 10–20 ir 4–9 metų laikotarpiui. Nagrinėti institucijų strateginiai veiklos planai ir kiti planavimo dokumentai (informacinių technologijų plėtros planai, Viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę veiksmų iki 2012 m. planas ir kt.).

Analizavome Registrų sąrašę ir Valstybės informacinių sistemų kompiuteriniame apskaitos žurnale pateiktus duomenis apie registrus ir informacines sistemas, Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinėje informacinėje valdymo ir priežiūros sistemoje (SFMS) pateiktus duomenis apie ES 2007–2013 m. laikotarpio lėšomis finansuojamus IVP projektus ir duomenis apie el. viešąsias paslaugas Elektroniniuose valdžios vartuose (www.epaslaugos.lt).

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybės informacinių išteklių
valdymas“
2 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Priemonės	Įgyvendinimo terminas
1.	Siekiant sudaryti sąlygas nuosekliam ir vientisam visų valstybės informacinių išteklių valdymui – tobulinti valstybės informacinių išteklių valdymo modelį pritaikant tarptautinių ir Lietuvos standartų siūlomus informacinių technologijų valdymo metodus ir gerosios informacinių technologijų valdymo praktikos rekomendacijas:			
1.1.	Parengti nuoseklią valstybės valdomų informacinių išteklių klasifikavimo sistemą, pagrįstą bendrais principais.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė (projektą rengia VRM)	1.1. Įgyvendinant Ministro Pirmininko 2012-05-10 pavedimą Nr. 63-1822 rengiamuose teisės aktuose apibrėžti vieningais principais paremtą valstybės valdomų informacinių išteklių klasifikavimo sistemą.	*
1.2.	Papildyti LR valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo planą nuostatomis dėl teisės aktų peržiūros ir jų suderinimo.	Ministro Pirmininko tarnyba	1.2. Parengti Ministro Pirmininko pavedimą dėl teisės aktų, reglamentuojančių informacinius išteklius, el. informacijos saugą (kibernetinį saugumą) peržiūros dėl normų suderinamumo bei atnaujinimo ir patikslinimo pagal poreikį.	*
1.3.	Nustatyti visoms valstybės valdymo sritims pritaikomus informacinių technologijų efektyvumo ir saugos vertinimo rodiklius ir kriterijus.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė (projektą rengia VRM)	1.3.1. Išgryninti ir apibrėžti atitinkamus IT saugos vertinimo rodiklius ir kriterijus.	*
		IVPK, Finansų ministerija	1.3.2. Apsvarstyti galimybę papildyti ir patikslinti Finansų ministro 2010-10-25 įsakymu Nr. 1K-330 patvirtintus IT srities veiklos efektyvumo vertinimo kriterijus.	2015 m. IV ketv.
2.	Formuojant nuoseklią visų valstybės informacinių išteklių politiką:			
2.1.	Numatyti priemones, skirtas geriau koordinuoti informacinių išteklių politikos įgyvendinimą.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė Susisiekimo ministerijos teikimu	2.1. Apsvarstyti informacinių išteklių politikos įgyvendinimo modelį, prireikus pateikti įstaigų nuostatų pakeitimus.	2013 m. IV ketv.
2.2.	Skirti už įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių politikos formavimą atsakingą instituciją ir organizuoti šių išteklių inventorizaciją.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	2.2.1. Įvertinti Paslapčių apsaugos ir koordinavimo komisijos funkcijas ir spręsti dėl nuolatinės institucijos, kuriai būtų patikėtos įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių politikos formavimo funkcijos paskyrimo. 2.2.2. Pavesti paskirtai institucijai atlikti įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių inventorizaciją.	*
2.3.	Užtikrinti IT investicijų prioritetų nustatymą ir tvirtinimą valstybės mastu.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė IVPK teikimu	2.3. Pakeisti Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisykles, patvirtintas Vyriausybės 2001-04-26 nutarimu Nr. 478, numatant, kad Valstybės informacinių išteklių valdymo tarybos teikimu Lietuvos Respublikos Vyriausybė apsarsto investicijų prioritetus informacinių išteklių ir informacinių ir ryšių technologijų plėtros srityse.	2014 m. I ketv.

Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Priemonės	Įgyvendinimo terminas
2.4.	Kaupiti ir skelbti informaciją apie valstybės valdomus el. ryšių tinklus.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė (Vyriausybės pasitarimo sprendimo projektą rengia Susisiekimo ir Vidaus reikalų ministerijos)	Nustatyti institucijas, kurios kaups ir skelbs informaciją apie valstybės valdomus el. ryšių tinklus.	*
3.	Siekiant užtikrinti racionalų lėšų panaudojimą ir investicijų suderinamumą su informacinės visuomenės plėtros tendencijomis, numatyti:			
3.1.	Reguliavimo ir kontrolės priemonės, užtikrinančias centralizuotą visų finansavimo šaltinių lėšomis finansuojamų svarbiausių informacinės visuomenės plėtros projektų planavimą, apimančių jų pagrįstumo, technologinio suderinamumo ir poveikio vertinimą ir stebėseną valstybės mastu.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė Susisiekimo ministerijos, IVPK teikimu	3.1.1. Peržiūrėti ir patikslinti esamus arba parengti naujus teisės aktus, nustatančius tvarką, kaip visi valstybės institucijų informacinių išteklių bei informacinių ir ryšių technologijų plėtros projektai centralizuotai derinami su IVPK (derinimo etape vertinant ir projektų pagrįstumą bei technologinį suderinamumą), ir kaip atliekama šių projektų stebėseną bei poveikio vertinimą;	2014 m. I ketv.
		IVPK	3.1.2. Įgyvendinti Informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų derinimo IS ir Informacinės visuomenės plėtros stebėsenos IS pakeitimus.	2014 m. IV ketv.
3.2.	Reikalavimus, kad rengiant informacinių išteklių galimybių studijas ir investicijų projektus būtų įvertinta galimybė panaudoti kitų valstybės institucijų sukurtus informacinių technologijų sprendimus.	IVPK	3.2.1. Sukurti valstybėje pakartotinai tinkančių naudoti IS modulių, komponentų, sprendimų žinių bazę arba papildyti šiais duomenimis Registrų ir informacinių sistemų registrą. 3.2.2. Pakeisti Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiką, patvirtintą IVPK direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 numatant pareigą inicijavimo stadijos metu įvertinti valstybiniame sektoriuje jau įdiegtų IT sprendimų panaudojimą.	2015 m. II ketv.
4.	Siekiant nuoseklesnio valstybės biudžeto išlaidų planavimo, parengti IT išlaidų planavimo sistemą.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė Finansų ir Susisiekimo ministerijų ir IVPK teikimu	4. Parengti IRT lėšų planavimo tvarką, siekiant efektyvesnio valstybės biudžeto asignavimų IRT išlaidoms planavimo. Esant poreikiui parengti atitinkamų teisės aktų projektus.	2014 m. II ketv.
5.	Parengti ir pateikti Valstybinei lietuvių kalbos komisijai lietuvių kalba vartotinių informacinių išteklių, informacinių ir ryšių technologijų terminų straipsnių rinkinius, kad teisės aktuose būtų nuosekliai vartojamos šios srities sąvokos ir Lietuvos Respublikos terminų banke paskelbtais terminais galėtų naudotis įvairių sričių specialistai.	Susisiekimo ministerija, Teisingumo ministerija, VRM	5. Peržiūrėti savo veiklos srities teisės aktus ir prireikus parengti ir pateikti Valstybinei lietuvių kalbos komisijai lietuvių kalba vartotinių informacinių išteklių, informacinių ir ryšių technologijų terminų straipsnių rinkinius, prieš tai suderinus su Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija.	*
6.	Siekiant geriau susieti valstybės institucijų naudojamus informacinius išteklius ir pakartotinai naudoti duomenis:			
6.1.	Koordinuoti vykdomus informacinių išteklių steigimo ir saugos dokumentacijos derinimo procesus ir kontroliuoti, kad el. duomenis teiktų	Susisiekimo ministerija, IVPK	6.1. Pateikti Vyriausybei Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451, pakeitimo projektą.	2013 m. I ketv.

Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Priemonės	Įgyvendinimo terminas
	įteisinti registrai ir informacinės sistemos.			
6.2.	Registų ir informacinių sistemų registre skelbti aktualius duomenis apie informacinius išteklius.	Susisiekimo ministerija, IVPK	6.2.1. Ne rečiau kaip kartą per 2 metus apklausti registų ir valstybės IS valdytojus apie faktinę įsteigtų registų ir valstybės IS būklę, gautos informacijos pagrindu aktualizuoti Registų ir informacinių sistemų registre kaupiamus duomenis apie įsteigtus ir įteisintus registrus ir valstybės IS.	2013 m. IV ketv.
7.	Siekiant optimizuoti valstybės informacinių išteklių infrastruktūrą ir efektyviai panaudoti įsigytų informacinių ir ryšio technologijų galimybes:			
7.1.	Atlikti valstybės informacinių išteklių infrastruktūros inventorizaciją, parengti valstybės valdomų informacinių išteklių infrastruktūros bendro naudojimo modelį ir valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimo įgyvendinimo planą.	Susisiekimo ministerija ir IVPK	7.1.1. Atlikti valstybės informacinių išteklių esamos infrastruktūros inventorizaciją ir vertinimą. 7.1.2. – 7.2 Parengti valstybės valdomų informacinių išteklių infrastruktūros bendro naudojimo modelį išnaudojant įdiegtus techninius sprendimus ir turimus rezervus. 7.1.3. Parengti valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimo įgyvendinimo planą.	2014 m. I ketv.
7.2.	Įvertinti ir skelbti informaciją apie valstybės sukurtus informacinių technologijų sprendimus, turimų išteklių rezervus ir jų panaudojimo galimybes.			
7.3	Sukurti tipinių IT paslaugų katalogą, kuriuo remdamiesi valstybės institucijų IT padaliniai galėtų teikti paslaugas kitoms valstybės institucijoms.		7.3. Pateikti Vyriausybei tvirtinti tipinių IT paslaugų sąrašą ir jų teikimo sąlygų reikalavimus.	2015 m. IV ketv.
7.4	Centralizuotai tvarkyti informaciją apie valstybės institucijų ir valstybės vardu įsigytas programinės įrangos licencijas.		7.4.1. Įdiegti centralizuotą informacijos apie valstybės institucijose naudojamos programinės įrangos licencijų kaupimo sistemą. 7.4.2. Sistemos pagrindu pradėti teikti siūlymus dėl licencijų naudojimo optimizavimo.	2014 m. IV ketv.
8.	Didinant naudotojų pasitikėjimą el. paslaugomis ir siekiant užtikrinti, kad el. valdžios paslaugos būtų teikiamos kokybiškai ir patogiai:			
8.1.	prieš pradėdant diegti ar modernizuoti el. paslaugas, peržiūrėti ir atnaujinti institucijų el. paslaugų procesus, pritaikant paslaugos gavėjo poreikiams.	IVPK	8.1.1. Parengti viešųjų ir administracinių el. paslaugų patogumo naudotojams užtikrinimo metodinius dokumentus, skirtus institucijoms įgyvendinančioms paslaugų perkėlimo į el. erdvę projektus.	2014 m. I ketv.
		VRM	8.1.2. Įgyvendinti VRM vykdomą iš dalies ES lėšomis finansuojamą projektą „Centralizuotos viešųjų ir administracinių paslaugų sistemos kūrimas ir diegimas įgyvendinant vieno langelio principą“, kurio apimtyje numatyta visų valstybės teikiamų paslaugų inventorizavimas, vertinimo rodiklių nustatymas, centrinio informacinio portalo gyventojams ir paslaugų teikėjams sukūrimas.	2013-03-25
		VRM	8.1.3. Dalyvauti bandomajame projekte STORK2 (angl. <i>Secure idenTity acrOss boRders linKed</i>), užtikrinant tarpvalstybinių el. paslaugų plėtojimą.	2015 m. II ketv.

Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Priemonės	Įgyvendinimo terminas
8.2	imtis priemonių, kad kuriami IT sprendimai būtų pritaikyti žmonėms su negalia.	IVPK	8.2. Parengti interneto svetainių pritaikymo neįgaliesiems įvertinimo metodiką.	2013 m. I ketv.
8.3	užtikrinti viešojo sektoriaus institucijų el. paslaugų teikimą per centrinį el. valdžios paslaugų portalą laikantis atitinkamų saugos ir prieinamumo reikalavimų.	IVPK	8.3.1. Atnaujinti VAIISIS nuostatus ir funkcionavimo taisykles.	2013 m. I ketv.
		IVPK	8.3.2. Įgyvendinti VAIISIS saugos ir funkcionalumo plėtros projektą.	2014 m. IV ketv.
		VRM	8.3.3. Dalyvauti bandomajame projekte STORK2 (angl. <i>Secure idenTity acrOss boRders linKed</i>), realizuojant projekto rezultatų ir įgyvendintų sprendimų pasiekiamumą VAIISIS platformoje.	2014 m. IV ketv.
		VRM	8.3.4. Kartu su partneriais Lietuvos savivaldybių asociacija ir IVPK įgyvendinti ES lėšomis finansuojamą projektą „Centralizuotas savivaldybių paslaugų perkėlimas į el. erdvę“, kurio metu 42 savivaldybių teikiamos paslaugos bus perkeltos į el. erdvę ir kartu su 24 Verslios Lietuvos įgyvendinamo projekto metu sukurtomis paslaugomis tiražuotos visose savivaldybėse ir pasiekiamos per VAIISIS.	2015 m. III ketv.
9.	Plėtoti valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformą tobulinant teisinius, organizacinius, semantinius, techninius suderinamumo aspektus ir įdiegti reikalavimus atitinkančias el. duomenų saugos priemones.	IVPK	9. Įgyvendinti VAIISIS saugos ir funkcionalumo plėtros projektą.	2014 m. IV ketv.

* rekomendacijų priemonių terminai bus nurodyti, patvirtinus Šešioliciosios Vyriausybės 2012–2016 m. programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51, įgyvendinimo prioritetinių priemonių planą.

Atstovai ryšiams, atsakingi už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:

Ministro Pirmininko tarnybos Strateginio valdymo departamento Viešojo valdymo skyriaus patarėjas E. Kazakevičius, tel. 8-706-63889, el. paštas: edmundas.kazakevicius@lr.v.lt;

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos Informacinės visuomenės politikos departamento direktorė J. Razgienė, tel. 8-5-239-3944, el. paštas justina.razgiene@sumin.lt;

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos El. valdžios skyriaus vedėjas R. Jančiauskas, tel. 8-5-271-7352, el. paštas: rimvydas.janciauskas@vrm.lt;

Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos direktoriaus pavaduotojas K. Andrijauskas, tel. 8-693-63852, el. paštas: kestutis.andrijauskas@ivpk.lt.

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybės informacinių išteklių
valdymas“
3 priedas

Valstybės planavimo dokumentų kriterijų ir rodiklių suderinamumas

Ministro Pirmininko tarnybos duomenimis, 2012 m. rugsėjo mėn. stebėsenos IS, kaupiančioje planavimo dokumentų duomenis, užregistruoti 3 258 kriterijai, iš jų 133 (4 proc.) įkelti iš kitų dokumentų ir naudojami ne viename dokumente, o 340 (10 proc.) – susieti su kitų dokumentų vertinimo kriterijais. Panaši situacija yra ir IVP, informacinių išteklių, IT valdymo ir saugos sričių planavimo dokumentuose. Administracinių paslaugų perkėlimą į el. erdvę iki 2016 m. numato keturios programos, jose numatyti panašūs paslaugų perkėlimo į el. erdvę rodikliai, tačiau skirtingos siekiamos reikšmės ir terminai:

- 2012 m. 70 proc. ir 2013 m. 95 proc. pagrindinių administracinių paslaugų (licencijavimo), perkelta į el. erdvę (Susisiekimo ministerijos strateginis veiklos planas);
- 2014 m. 33 proc. administracinių ir viešųjų paslaugų gaunama el. būdu (ne mažiau kaip 1/3 penktojo brandos lygio el. paslaugų) Kovos su korupcija 2011-2014 m. programos priemonių planas;
- 2015 m. 90 proc. Viešosios ir administracinės paslaugų, perkeltų į el. erdvę, sudaro šį pagrindinių viešųjų ir administracinių paslaugų visiško pasiekiamumo internetu brandos lygį;
- 2016 m. 90 proc. pagrindinių viešųjų paslaugų perkeltų į el. erdvę (visiško pasiekiamumo internetu brandos lygiu) dalis (Viešojo valdymo tobulinimo 2012-2020 m. programa).

Analogiška situacija yra ir su pasitikėjimo el. bendravimo saugumu stebėsenos rodikliais. Trijose programose iki 2015 m. numatoma pagerinti el. bendravimo saugumą, tačiau tai matuojama skirtingai:

- – Lietuvos IVP 2011–2019 m. programa – 1 proc. gyventojų, susidūrusių su saugos problemomis, bendraudami su valstybės ir savivaldybės institucijomis ir įstaigomis;
- – Elektroninės informacijos saugos (kibernetinio saugumo) plėtros 2011–2019 m. programa – Lietuvos gyventojų pasitikėjimo kibernetinėje erdvėje teikiamomis paslaugomis lygis (50 proc.);
- – Ekonomikos augimo veiksmų programa – Interneto vartotojų, kurie pasitiki el. bendravimo su viešosiomis institucijomis saugumu, dalies padidėjimas 12 proc.

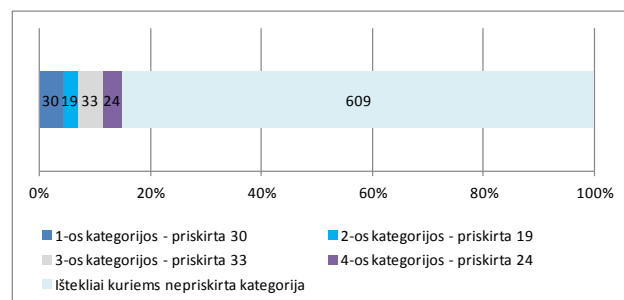
Elektroninės informacijos saugos (kibernetinio saugumo) plėtros 2011–2019 m. programa patvirtinta nenustačius tuometinės šalies kibernetinio saugumo būklės ir neįvertinus tikslaus šios srities raštingumo ir atsargumo lygio. Nesant pirminių duomenų, su kuriais bus lyginami pasiekimai, ir vertinant tokių ambicingų rodiklių kaip „saugią infrastruktūrą naudojančių informacinių išteklių dalis, procentais“ 2015 m. 70 proc., 2019 m. – 100 proc., pasiekimą, nebus žinomas tikrasis situacijos pokytis. Gyventojų suvokimo arba saugumo jausmo gali neparodyti tokie programoje numatyti rodiklių įvertinimo rezultatai: „Lietuvos gyventojų, kurie saugiai jaučiasi kibernetinėje erdvėje, dalis, procentais“: 2015 m. 40 proc., 2019 m. 60 proc., ir „Lietuvos gyventojų, suvokiančių kibernetinio saugumo principus, dalis, procentais“: 2015 m. 60 proc., 2019 m. 80 proc.

Pasaulyje pripažintoje gerojoje praktikoje nėra tiksliai išskirta, kokia IT išlaidų dalis privalomai turėtų būti skirta IS saugai užtikrinti, o minėtoje programoje numatytos tikslios procentinės išraiškos (2015 m. 10 proc., 2019 m. 15 proc. nuo visų lėšų, planuojamų skirti IS plėtrai ir palaikymui) ir tai gali sudaryti sąlygas neracionaliai naudoti šiam tikslui skiriamas lėšas, nes stengiantis pasiekti numatytą rodiklį lėšos gali būti naudojamos ne pačioms svarbiausioms priemonėms, o tam, kad būtų pasiektas rodiklis.

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybės informacinių išteklių
valdymas“
4 priedas

Neefektyvaus funkcijų priskyrimo valstybės institucijoms pavyzdžiai

Sritis	Pastebėti trūkumai
El. valdžios politika	Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas nenumato, kokia institucija įgyvendina el. valdžios politiką. VRM įgaliota formuoti viešojo administravimo politiką, tačiau už el. paslaugų katalogo tvarkymą atsakingam IVPK, kuris valdo el. valdžios įrankius, nenustato veiklos kryptių ir reikalavimų. Tos pačios el. paslaugos, tik skirtingai aprašytos, skelbiamos keliuose el. paslaugų svetainėse pvz., www.epaslaugos.lt ir www.verslilietuva.lt.
Registrų politika	Registrų politikos formavimo funkcija priskirta Teisingumo ministerijai, tačiau ji derinama registrų steigimo teisiniu pagrindus nustatančių teisės aktų projektus, nekaupia duomenų kiek, kas ir kokius registrus valdo, todėl vertinama registrų steigimo tikslingumą neturi išsamios informacijos apie registrų technologines vystymo kryptis, saugos užtikrinimo priemones ir nenustato strateginių integralumo kryptių. Registrų saugos, technologinius, kainodaros ir kitus reikalavimus nustato kitos institucijos (IVPK, Susisiekimo ministerija, VRM). IVPK koordinuoja valstybės registrų sistemos bei valstybės registrų kūrimą ir funkcionavimą, atlieka valstybės registrų sistemos bei valstybės registrų steigimo, kūrimo, tvarkymo, reorganizavimo ir likvidavimo priežiūrą, tvarko Registrų sąrašą. Faktiškai Teisingumo ministerija priima sprendimus dėl registro objektų kaupimo tikslingumo, neturėdama išsamios informacijos apie jau sukurtų / kuriamų registrų būklę. Registras yra viena iš IT priemonių, todėl būtų tikslinga, kad šios srities politiką būtų formuojama centralizuotai kaip ir kitų informacinių išteklių.
Informacijos šifravimo priemonių kūrimas, naudojimas ir priežiūra	Nesuderinti teisės aktai, nustatantys už el. ryšių tinklais perduodamos informacijos šifravimo ir kriptografinių priemonių, naudojamų saugoti, apdoroti, ar perduoti LR išlaptintai informaciją atsakingas institucijas. Krašto apsaugos ministerija 2004 m. įgaliota ⁹⁴ vykdyti šifravimo priemonių kūrimą, gamybą, importą, eksportą, teikimą į rinką, įsigijimą, naudojimą ir kodavimo paslaugų teikimą, priežiūrą, tačiau Nacionalinės šifrų paskirstymo tarnybos funkcijas įgyvendina ⁹⁵ Vyriausybės ryšių centras prie Valstybės saugumo departamento ir Ryšių ir informacinių sistemų tarnyba prie KAM, todėl pastaroji nustato informacijos šifravimo reikalavimus tik krašto apsaugos srityje.
Informacinių išteklių svarbos nustatymas ir sauga	VRM (informacinių išteklių saugos), Ryšių reguliavimo tarnyba (kvalifikuotų el. parašų sudarymo) ir Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (asmens duomenų apsaugos) neatlieka išorės saugos auditų, vykdoma vien dokumentų patikra. VRM stebi informacijos saugos valdymo procesus, derinama institucijų duomenų saugos nuostatus, tačiau nekaupia statistikos ir neturi duomenų apie valstybės informacinių išteklių svarbą, pagal kategorijas. Auditorių duomenimis, 85 procentams (609 iš 715) valstybės valdomų informacinių išteklių nepriskirta kategorija pagal svarbą, todėl nekontroliuojama, ar jiems taikomos tinkamos saugos procedūros. VRM, kuri atsakinga už IT saugos politikos koordinavimą ir kontroliavimą kaip ji įgyvendinama nepakankamai kontroliuoja institucijų informacijos saugos valdymo procesus, nes institucijos nesiima reikiamų priemonių IS saugai valdyti ir užtikrinti –73 proc. iš 45 Valstybės kontrolės 2011 m. audituotų institucijų neįvertino rizikų gresiančių institucijų IS veiklai, todėl parenkant priemones neįsitikinta ar jos pakankamos (perteklinės) ir tinkamos.
Įslaptintą informaciją apdorojančių informacinių išteklių politika	Apie įslaptintą informaciją apdorojančius informacinius išteklius sužinoma tik juos akredituojant – Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM kaip Nacionalinė saugumo priežiūros tarnyba kaupia šią informaciją: 2012-01-26 įregistruota šešiolika apdorojančių ar perduodančių įslaptintą informaciją išteklių, tačiau tokių gali būti ir daugiau. Steigiamų ADA sistemų ir tinklų, valstybės valdomų tinklų registruoti neįpareigota nė viena valstybės institucija, nekaupiamą informaciją ir apie riboto naudojimo informaciją apdorojančias sistemas ir tinklus. Neanalizuojama, kiek lėšų skiriama šioms ištekliams kurti ir palaikyti, kokie apdorojami informacijos šaltiniai, ar sukurta (kuriam) infrastruktūra pakankama ir nėra perteklinė. Lietuvoje nėra vienos institucijos, atsakingos už nacionalinį saugumą, tokios institucijos (angl. <i>National Security Authority (NSA)</i>) funkcijas vykdo LR paslapčių apsaugos koordinavimo komisija, taip pat dalyvauja Krašto apsaugos ministerija, Valstybės saugumo departamentas, Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM ir kt. Norint užtikrinti sklandų darbą būtų tikslinga pasinaudoti kitų šalių patirtimi, kur yra vienas kontaktinis centras (organizacija) sprendžiantis klausimus ES ir NATO lygiu. VRM 2012-06-28 vykusiame tarpinstituciniame pasitarime nuspręsta, kad sprendimus dėl tarpžinybinių sistemų ir tinklų steigimo tikslingumo turėtų priimti LR paslapčių apsaugos koordinavimo komisija, o įteisintų ADA sistemų ir tinklų apskaitą, įskaitant steigimo, įteisinimo dokumentų registravimą vykdyti Saugumo priežiūros tarnybos funkcijas atliekantis Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-12-06 nutarimas Nr. 1593 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymą“, 2 p.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-11-18 nutarimas Nr. 1545 „Dėl Nacionalinės komunikacijų apsaugos, Saugumo priežiūros, Nacionalinės šifrų paskirstymo tarnybų ir institucijų, užtikrinančių apsaugą nuo informatyviojo elektromagnetinio spinduliavimo, funkcijų atlikimo“ (2011-07-03 Nr. 865 redakcija).

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybės informacinių išteklių
 valdymas“
 5 priedas

Audito metu pastebėti el. paslaugų veikimo sutrikimai

Svetainė / el. paslauga	Sutrikimo laikotarpis	Sutrikimo apibūdinimas
IVPK ir Ryšių reguliavimo tarnybos IS www.elektronispasparas.lt	2012-01-05, 2012-01-16.	Nepasiekama nuotolinė el. parašo mokymo sistema. Audito metu sutrikimas buvo pašalintas, nuotolinę el. parašo mokymo sistemą galima pasiekti adresu http://www.elektronispasparas.lt/openolat/dmz/ , o pabaigus modernizavimo darbus – http://www.elektronispasparas.lt .
IVPK svetainė atviraskodas.ivpk.lt	2012-01-05	Svetainė nepasiekama, aptiktas virusas
Vilniaus miesto savivaldybės el. paslaugos per VAISIS	2011-12-28	Jungiantis prie Vilniaus savivaldybės el. paslaugų per VAISIS gaunamas pranešimas, kad duomenys bus perduodami nesaugiu http protokolu.
Nacionalinio egzaminų centro el. paslaugos per VAISIS	2011-12-28 2012-06-06	Jungiantis prie Nacionalinio egzaminų centro el. paslaugų per VAISIS gaunamas klaidos pranešimas, kad negalima prisijungti (angl. <i>Unable to connect</i>), todėl paslauga nepavyksta pasinaudoti. Nepavyko prisijungti per VAISIS, nes nuolat nukreipiama „Spausti čia“, kol grįžtamą į pradinį puslapį.
VRM (www.vrm.lt), Valstybės tarnybos departamentas prie VRM (www.vtd.lt), Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM (www.ird.lt), Migracijos departamentas prie VRM (www.migracija.lt) ir Gyventojų registro tarnyba prie VRM (www.gyvreg.lt).	2012-03-18 19 val. – 2012-03-19 10 val.	Neveikė nurodytos interneto svetainės ir el. paslaugos, veikimas užfiksuotas 2012-03-19 11.00 val.
IS Infostatyba (https://www.planuojastyti.lt/infostatyba_isorine/)	2012-05-28 2012-06-06	Bandant pasinaudoti paslauga „Statybą leidžiančių dokumentų paieška“ ir naršant po kitas IS teikiamas paslaugas informuojama apie klaidą: pranešimas „/gui/error/NoSuchPage.vm“ Nerasta nė vieno Vilniaus miesto savivaldybės administracijos išduoto statybos leidimo; galimas duomenų neatitikimas.
Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija www.lrpk.lt	Nuo 2012-06-04	Neveikia LR Prezidento kanceliarijos internetinis puslapis, rodomas užrašas „puslapis nerastas“. Kanceliarijos informacija pateikiama adresu http://www.president.lt/lt/prezidento_institucija/prezidento_kanceliarija_760.html
Valstybės tarnybos valdymo IS (https://vataras.vrm.lt/vtr-savitarna/logon.asp)	2012-06-06	Valstybės tarnautojų registras nepasiekiamas naudojant <i>Firefox</i> naršyklę, pasirinkus nuorodą „Jungtis pasinaudojant kodų kortele“ nesulaukiama jokio rezultato.
Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos IS	2011-12-28 2012-04-30 – 2012-05-02	El. gyventojų aptarnavimo sistemoje (EGAS) pateikiami netikslūs bankų pavadinimai: AB „Hansabankas“, AB Vilniaus bankas. Dėl avarijos serverinėje sutriko visų „Sodros“ el. sistemų darbas. Neveikė ir vidinės, ir išorinės sistemos, nėra galimybės naudotis el. „Sodros“ paslaugomis: Elektronine gyventojų aptarnavimo sistema (EGAS), Elektronine draudėjų aptarnavimo sistema (EDAS), Elektroninių pažymėjimų tvarkymo sistema (EPTS). „Sodros“ el. sistemų darbas atnaujintas 2012-05-02.
Lietuvos žemės ūkio informacijos tinklas (Agroweb Lietuva) (http://www.zum.lt/agroweb/lietindex.htm)	Nuo 2012-06-08	Puslapis nerastas

Valstybinio audito ataskaitos
 „Valstybės informacinių išteklių
 valdymas“
 6 priedas

**Neįgyvendintos valstybinių auditų rekomendacijos dėl valstybės
 informacinių išteklių valdymo (2012-10-24 būklė)**

Nr.	Rekomendacija	Priemonė	Planuota įgyvendinimo data	Atsakingi vykdytojai	Rekomendacijos įgyvendinimo būklė
Valstybinio audito 2006-09-12 ataskaita Nr. IA-9000-4-2 „Valstybinių informacinių sistemų bendroji kontrolė. Valstybinis ir institucinis lygmenys“					
10.	Valstybinių institucijų informacinių sistemų kūrimo ir modernizavimo reglamentavimą diferencijuoti pagal jų kūrimo kainą.	Parengti: 1. Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo projektą. 2. LRV 2004-04-19 nutarimo Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimą. 3. IVPK prie LRV direktoriaus 2004-10-15 įsakymo Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“ pakeitimą.	2011-02-15, Per 6 mėn. po Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo priėmimo.	IVPK	Igyvendinta iš dalies 2011-12-15 priimtas LR valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas Nr. XI-1807, 3, 9, 14 ir 30 straipsniai. Lėšų, skirtų valstybės IS kurti ar modernizuoti, dydis numatytas LRV 2004-04-19 nutarimo Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projekte, kuris parengtas ir pateiktas Susisiekimo ministerijai. IVPK prie LRV direktoriaus 2004-10-15 įsakymo Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“ pakeitimo projekto parengimo ir patvirtinimo terminas – 2012 m. IV ketv.
11.	Valstybinių institucijų informaciniams sistemoms taikyti diferencijuotą informacinių sistemų eksploatavimo reglamentavimą, atsižvelgiant į šių institucijų tvarkomų duomenų svarbumą.	Parengti: 1. Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo projektą. 2. IVPK prie LRV direktoriaus 2004-10-15 įsakymo Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“ pakeitimą.	1. 2011-02-15 2. Per 6 mėn. po Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo priėmimo.	IVPK	Igyvendinta iš dalies 2011-12-15 priimtas LR valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas Nr. XI-1807, 13 str. rekomenduota, tačiau įgyvendinančius teisės aktus numatyta parengti iki 2012 IV ketv.
13.	Teisės aktuose rekomenduoti tarptautinių standartų diegimą valstybinėse institucijose, apibrėžiant informacinių technologijų paslaugų valdymą (konfigūracijos, pakeitimų, incidentų ir problemų valdymą, veiklos tęstinumo užtikrinimą ir kitus procesus).	Parengti: 1. Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo projektą. 2. IVPK prie LRV direktoriaus 2004-10-15 įsakymo Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“ pakeitimą.	1. 2011-02-15 2. Per 6 mėn. po Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo priėmimo.	IVPK	Igyvendinta iš dalies 2011-12-15 priimtas LR valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas Nr. XI-1807, 13 str. rekomenduota, tačiau įgyvendinančius teisės aktus numatyta parengti iki 2012 IV ketv.
Valstybinio audito 2007-09-28 ataskaita Nr. IA-9000-4-3 „Valstybinių institucijų valdymas elektroninės valdžios kontekste“					
4.	Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatyti galimybę pasirinkti vieną iš kelių informacinių sistemų kūrimo metodikų, suderinus ir patvirtinus informacinių sistemų kūrimo kontrolės taškus.	Parengti IVPK prie LRV direktoriaus 2004-10-15 įsakymo Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“ pakeitimą.	2008 m. IV ketvirtis	IVPK	Neįgyvendinta. Pakeitimą numatyta parengti iki 2012 m. IV ketv

Nr.	Rekomendacija	Priemonė	Planuota įgyvendinimo data	Atsakingi vykdytojai	Rekomendacijos įgyvendinimo būklė
Valstybinio audito 2008-11-19 ataskaita Nr. VA-9000-2-25 „Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų informacinės visuomenės plėtros projektų valdymas“					
1.	Parengti arba papildyti esamus norminius dokumentus, kuriuose būtų aprašyti IS techninės, informacinės ir veiklos architektūros reikalavimai.	1.1 Parengti esamos valstybės informacinės infrastruktūros, apimančios techninės įrangos, tinklų, duomenų bazių, sąveikumo, vartotojų komunikavimo ir veiklos pagal atskiras viešojo administravimo sritis, architektūros analitinę studiją. 1.2 parengti valstybės informacinių sistemų infrastruktūros optimizavimo ir plėtros reikalavimus.	2011-12-31	IVPK	Neįgyvendinta Su VŠĮ Centrine projektų valdymo agentūra derinama projekto „Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimas“, projekto kodas Nr. VP4-1.3-FM-01-V-05-004, finansavimo ir administravimo sutartis. Rengiami techniniai reikalavimai, siekiant skelbti konkursą valstybės informacinės infrastruktūros analizės atlikimui ir valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimo ir plėtros reikalavimų parengimui.
4.	Papildyti ir atnaujinti norminius dokumentus reglamentuojančius valstybės informacinių sistemų įsteigimą ir įteisinimą: [...] 4.2. steigiant ir įteisinant jau sukurtas valstybės informacines sistemas, būtų rengiami tik tolesniam funkcionavimui būtini dokumentai - sistemos ir duomenų saugos nuostatai, perdavimo-priėmimo aktai, papildomai pateikiant kūrimo ekonominį pagrindimą ir funkcionavimo schemą, išdėstant technologinę struktūrą, pagrindines sudedamąsias dalis (komponentės, posistemės), vidinius ir išorinius ryšius; 4.3. įpareigoti institucijas per numatytą laiką parengti reikiamus dokumentus, įsteigti ir įteisinti valstybės IS, kurių kūrimui ir modernizavimui finansuoti buvo skirtos Europos Sąjungos ir valstybės biudžeto lėšos.	Parengti Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimu Nr. 451 (Žin., 2004, Nr. 58-2061), pakeitimo projektą ir pateikti jį Lietuvos Respublikos Vyriausybei Atsakingas vykdytojas IVPK	-	Vyriausybė IVPK	Neįgyvendinta 2010 m. priimtas Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimu Nr. 451 (Žin., 2004, Nr. 58-2061), pakeitimas 4.2 ir 4.3 rekomendacijų neįgyvendina. Projekto derinimo metu VRM pateiktus pastabą, šiuo nutarimo projektu teikto siūlymo rekomenduoti Vyriausybei neatskaitingiems paramos gavėjams įsteigti ir įteisinti IS, kurios buvo sukurtos ar modernizuotos už gautas paramos lėšas pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento 3.3 priemonės „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ paskelbtą konkursą „Elektroninė valdžia ir elektroninės paslaugos“, atsisakyta kaip perteklinio. Kartu atsižvelgus į pateiktas šios ministerijos bei Finansų ministerijos pastabas, šiuo nutarimo projektu teikto siūlymo šių Taisyklių nuostatas <i>mutatis mutandis</i> taikyti IS, kurioms už ES struktūrinės paramos lėšas, taip pat atsisakyta.

Valstybinio audito ataskaitos
„Valstybės informacinių išteklių
valdymas“
7 priedas

Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo planas

Nr.	Priemonė	Įstatymo nuostatos	Įgyvendinančioji institucija	Terminas	Įgyvendinimo būklė 2012 m. gruodis
1.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą projektą.	3 str. 4 p.	Susisiekimo ministerija	2012 m. II ketv.	2012-07-18 priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 906 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą“.
	Nustatyti IS, kuriomis tvarkoma informacija, susijusi su materialinių ir finansinių išteklių valdymu, steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo tvarką.	3 str. 4 p.	Finansų ministerija	2013 m. I ketv.	Nėra duomenų.
	Nustatyti IS, kuriomis tvarkoma informacija, susijusi su dokumentų valdymu, steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo tvarką.	3 str. 4 p.	Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba	2013 m. I ketv.	Nėra duomenų.
	Nustatyti IS, kuriomis tvarkoma informacija, susijusi su personalo valdymu, steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo tvarką.	3 str. 4 p.	Vidaus reikalų ministerija	2013 m. I ketv.	Nėra duomenų.
2.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo dėl Valstybės informacinių išteklių valdymo tarybos sudarymo, jos veiklos reglamento patvirtinimo ir įgaliojimo atlikti Valstybės informacinių išteklių valdymo tarybos darbo ūkinį ir techninį aptarnavimą suteikimo projektą.	7 str.	Susisiekimo ministerija	2012 m. IV ketv.	2012-10-01 Nutarimo projektas Nr. 12-3295-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-10-01 iki 2012-10-15.
3.	Peržiūrėti, prireikus patikslinti ir pateikti Vyriausybei Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827, pakeitimo projektą	9 str. 3 d.	Susisiekimo ministerija, Finansų ministerija, Ministro Pirmininko tarnyba	2012 m. IV ketv.	Vyriausybės pateiktais duomenimis poreikis patikslinti Strateginio planavimo metodiką buvo įvertintas, tačiau nuspręsta ir susitarta, kad metodikos tikslinti šiuo atveju nėra būtinybės.
4.	Parengti ir pateikti Vyriausybei Valstybės IS steigimo ir įteisinimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451, pakeitimo projektą	14 str. 1 d. 30 str. 2 d. 31 str. 2 d.	Susisiekimo ministerija Vidaus reikalų ministerija	2012 m. III ketv.	2012-09-18 Nutarimo projektas Nr. 12-3141-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-09-18.
5.	Parengti ir pateikti Vyriausybei valstybės, žinybinių registrų ir valstybės informacinių sistemų registro nuostatų projektą.	22 str.	Susisiekimo ministerija	2012 m. III ketv.	2012-10-16 priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 1263 „Dėl Registrų sąrašo reorganizavimo į Registrų ir valstybės informacinių sistemų registrą ir Registrų ir valstybės informacinių sistemų registro nuostatų patvirtinimo“.
6.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo dėl valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformos tvarkytojo teikiamų bendro naudojimo IT paslaugų ir šių paslaugų naudojimo ir apmokėjimo už paslaugas tvarkos aprašo projektą.	40 str. 2 d.	Susisiekimo ministerija	2013 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
7.	Parengti ir pateikti Vyriausybei Valstybės registrų ir kadastrų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2005-05-03 nutarimu Nr. 485, pakeitimo projektą.	14 str. 1 d. 18 str. 3 d. 19 str. 3 d.	Teisingumo ministerija Susisiekimo ministerija Vidaus reikalų ministerija	2012 m. II ketv.	2012-07-18 priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 881 „Dėl Registrų steigimo, kūrimo, reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
8.	Nustatyti įgaliotą už Valstybės informacinių išteklių politikos įgyvendinimą instituciją.	6 str. 1 d.	Susisiekimo ministerija	2012 m. II ketv.	Susisiekimo ministras 2012-01-13 įsakymu Nr. 3-35 įgaliojo IVPK vykdyti valstybės informacinių

Nr.	Priemonė	Istatymo nuostatos	Igyvendinančioji institucija	Terminas	Igyvendinimo būklė 2012 m. gruodis
					išteklių funkcinio suderinamumo, kūrimo, tvarkymo ir plėtros funkcijas.
9.	Parengti, suderinti ir patvirtinti metodiką, nustatančią informacinių išteklių funkcinį suderinamumą, jų kūrimą, tvarkymą ir plėtrą	19 str. 3 d.	Susisiekimo ministerija Susisiekimo ministerijos įgaliota institucija	2013 m. I ketv.	IVPK nurodė, kad tokio metodinio dokumento nenumato įstatymas ir jo neplanuojama rengti. Funkcinis suderinamumas vertinamas derinant IS nuostatus, o IS gyvavimo ciklą nustatys IVPK rengiama 20 p. metodika.
10.	Parengti ir pateikti Vyriausybei Atlyginimo už valstybės registru ir kadastrų duomenų teikimą dydžių nustatymo tvarkos aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2005-06-30 nutarimu Nr. 739, pakeitimo projektą	29 str. 5 d.	IVPK Susisiekimo ministerija	2012 m. III ketv.	2012-10-29 Nutarimo projektas Nr. 12-3585-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-10-29.
11.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo dėl Saugos dokumentų turinio gairių patvirtinimo projektą ir pripažinti netekusiomis galios Saugos dokumentų turinio gaires, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-05-08 įsakymu Nr. 1V-172.	4 str. 3 p. 5 str. 4 d. 3 p.	VRM	2012 m. III ketv.	2012-09-27 Nutarimo projektas Nr. 12-3264-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-09-27.
12.	Peržiūrėti, prireikus patikslinti ir pateikti Vyriausybei Bendrųjų elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų IS reikalavimų, patvirtintų Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952, pakeitimo projektą.	4 str. 3 p. 5 str. 4 d. 3 p. 43 str. 2 d.	VRM	2012 m. III ketv.	2012-09-27 Nutarimo projektas Nr. 12-3264-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-09-27.
13.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo, reglamentuojančio informacijos, sudarančios ypatingos svarbos, svarbius ir žinybinės svarbos valstybės informacinius išteklius, svarbos įvertinimo tvarką, projektą.	4 str. 4 p. 5 str. 4 d. 8 p.	VRM	2012 m. IV ketv.	Parengtas Vyriausybės nutarimo „Dėl Bendrųjų elektroninės informacijos saugos reikalavimų, Saugos dokumentų turinio gairių ir Valstybės informacinių sistemų, registru ir kitų informacinių sistemų klasifikavimo gairių patvirtinimo“ projektas, kuris konsoliduoja šiame plane numatytus rengti 4 teisės aktus (plano 11, 12, 13, 14 p.), atsižvelgiant į vieną bendrą tikslą – el. informacijos saugos užtikrinimas. 2012-09-27 Nutarimo projektas Nr. 12-3264-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-09-27
14.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo dėl valstybės IS, registru ir kitų IS klasifikavimo gairių patvirtinimo projektą ir pripažinti netekusiomis galios Valstybės institucijų ir įstaigų IS klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gaires, patvirtintas LR vidaus reikalų ministro 2007-07-11 įsakymu Nr. 1V-247.	4 str. 4 p. 5 str. 4 d. 8 p.	VRM	2012 m. III ketv.	2012-09-27 Nutarimo projektas Nr. 12-3264-01 pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2012-09-27.
15.	Parengti ir pateikti Vyriausybei nutarimo dėl elektroninių ryšių tinklo saugumo lygio reikalavimų nustatymo projektą.	43 str. 6 d.	VRM	2012 m. III ketv.	Vyriausybės nutarimo „Dėl elektroninių ryšių tinklo saugumo lygio reikalavimų nustatymo“ projektas parengtas ir numatyta iki 2013-01-31 pateikti derinti suinteresuotoms institucijoms.
16.	Peržiūrėti, prireikus patikslinti ir pateikti Vyriausybei Tarptautinių ir nacionalinių klasifikatorių tvarkymo ir naudojimo valstybės registruose ir IS taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2005-03-03 nutarimu Nr. 247, pakeitimo projektą.	15 str. 8 d.	Lietuvos statistikos departamentas	2012 m. III ketv.	Nėra duomenų.
17.	Parengti ir pateikti Vyriausybei tvirtinti Vyriausybės 1995-05-17	15 str. 8 d.	Lietuvos statistikos departamentas	2012 m. III ketv.	Nėra duomenų.

Nr.	Priemonė	Istatymo nuostatos	Igyvendinančioji institucija	Terminas	Igyvendinimo būklė 2012 m. gruodis
	nutarimo Nr. 696 „Dėl Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus“ pakeitimo projektą.				
18.	Nustatyti IT plėtros planų derinimo tvarką.	9 str. 2 d.	IVPK	2012 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
19.	Patvirtinti IT paslaugų valdymo metodinius dokumentus.	13 str.	IVPK	2012 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
20.	Pakeisti Valstybės IS kūrimo metodiką, patvirtintą Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131.	30 str. 1 d. 31 str. 2 d.	IVPK	2012 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
21.	Nustatyti rekomenduojamus duomenų teikimo formatus ir standartus, užtikrinančius valstybės IS ar registrų saveiką, ir jų taikymą.	36 str. 2 d.	IVPK	2012 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
22.	Pakeisti Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų interoperabilumo sistemos nuostatus, patvirtintus Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Vyriausybės direktoriaus 2008-08-08 įsakymu Nr. T-139.	39 str. 1 d.	IVPK	2012 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
23.	Nustatyti registro duomenų, registro informacijos, registrai pateiktų dokumentų ir (arba) jų kopijų perdavimo valstybės archyvams ar jų sunaikinimo tvarką.	21 str. 3 d.	Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba	2012 m. IV ketv.	Nėra duomenų.
24.	Parengti ir pateikti Vyriausybei valstybės registrų tipinius nuostatus ir valstybės IS tipinius nuostatus.	18 str. 3 d. 30 str. 2 d.	Teisingumo ministerija	2012 m. IV ketv.	Iš dalies. Registrų nuostatų pavyzdinė struktūra ir turinys patvirtinti Vyriausybės 2012-07-18 nutarimu Nr. 881 „Dėl Registrų steigimo, kūrimo, reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Teisingumo ministerija informavo, kad buvo parengtas bendras Registrų ir valstybės IS steigimo, kūrimo, reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos aprašas, kuriam nepritarė IVPK. Pasitarimo metu buvo nuspręsta, kad IVPK parengs atskirą Valstybės IS steigimo, kūrimo, reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos aprašą, kuris pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms.
25.	Pakeisti įstaigos nuostatus.	Visi aukščiau šiame stulpelyje minėti straipsniai	Susisiekimo ministerija, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Finansų ministerija Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba IVPK	2012 m. II ketv.	Duomenys apie įstaigų nuostatus: Susisiekimo ministerija – nuostatai pakeisti Vyriausybės 2012-07-04 nutarimu Nr. 830. Teisingumo ministerija – galioja 2011-01-01 <u>nuostatų</u> redakcija, nuspręsta nuostatų netikslinti, nes funkcijos nurodytos. VRM nuostatai pakeisti Vyriausybės 2012-06-27 nutarimu Nr. 762. Finansų ministerija – galioja 2010-10-13 patvirtinti <u>nuostatai</u> , naujų nuostatų projektas neregistruotas. Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba – nuostatai keisti 2012-06-20. IVPK nuostatai pakeisti susisiekimo ministro 2012-09-24 įsakymu Nr. 3-621.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Ministro Pirmininko kanclerio 2012-05-10 pavedimą Nr. 63-1822 Susisiekimo, Teisingumo, Vidaus reikalų ir Finansų ministerijoms, IVPK ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybai.